

TAMPEREEN KAUPUNKI

Pohjois-Tampereen historiallisen ajan asuinpaikkojen ar- kistoseelvitys

Selvitysraportti

DONNA ID 5254453

14.10.2020

Sisällysluettelo

1	Tiivistelmä	1
2	Johdanto	1
3	Alueen kylät	5
4	Aiemmin selvitetty kohteet	8
4.1	Nurmi.....	10
4.1.1	[1] Nurmi (Nurmis) (1000008706)	11
4.2	Sorila ja Partola.....	11
4.2.1	[2] Partola (Pardola) [1000018821]	11
4.3	Palo	12
4.3.1	[3] Palo (Palho) [1000018823]	12
4.3.2	[4] Palo (Palo (Pahlo) Rentto) [1000018824].....	13
4.4	Sorila	13
4.4.1	[5] Sorila (Sorrila) [1000018820]	13
4.5	Laalahti	15
4.5.1	[6] Laalahti (Laianax) [1000018819]	16
4.6	Hirviniemi	16
4.6.1	[7] Hirviniemi Keso III [1000011517]	17
4.6.2	[8] Teisko Hirviniemi [1000011518]	17
4.7	Kämmenniemi	18
4.7.1	[9] Kämmenniemi [1000037159].....	19
4.8	Värmälä.....	19
4.8.1	[10] Värmälän Pirilä [1000011526].....	21
4.9	Kuusniemi	21
4.9.1	[11] Kuusniemi (Teisko) [1000002005].....	21
4.10	Vattula	23
4.10.1	[12] Vattula Ylinen [1000011520]	24
4.10.2	[13] Vattula Vattula [1000011520].....	24
4.11	Pohtola	24
4.11.1	[14] Teisko Pohtola [1000011519]	24
4.12	Padustaipale	25
4.12.1	[15] Teisko Taulaniemi [1000002007].....	26
4.13	Teiskola.....	27

4.13.1	[16] Teiskola Mustaniemi [1000002006].....	28
4.14	Saarlahti.....	29
4.14.1	[17] Saarlahti (Sarlax) [1000036849].....	30
5	Selvitetyt historiallisen ajan asuinpaikat.....	31
5.1	Aitoniemi	32
5.1.1	[18] Aitoniemi Kupi.....	33
5.1.2	[19] Aitoniemi.....	34
5.2	Puudenniemi eli Paavola	35
5.2.1	[20] Puudenniemi/Paavola Ylinen ja Alinen	36
5.2.2	[21] Puudenniemi/Paavola/Uskelaby Uskali	37
5.3	Värmälä.....	38
5.3.1	[22] Värmälä Kartano (Vähäkartano)	39
5.4	Sääksniemi.....	40
5.4.1	[23] Sääksniemi Sääksi.....	40
5.5	Pohtola	41
5.5.1	[24] Pohtola Ala-Pärri	41
5.6	Kulkkila.....	42
5.6.1	[25] Kulkkila Iso-Kulkkila	43
5.6.2	[26] Kulkkila	44
5.6.3	[27] Kulkkila Vähä-Kulkkila.....	44
5.7	Padustaipale	45
5.7.1	[28] Tauloniemi/Padustaipale Taulaniemi.....	46
5.7.2	[29] Padustaipale/Onnistaival Vuorela.....	47
5.7.3	[30] Padustaipale/Onnistaival Toijala ja Poukka	48
5.8	Teiskola.....	49
5.8.1	[0] Teiskola kirkko.....	51
5.8.2	[31] Teiskola/Taulaniemi kartano.....	52
5.8.3	[32] Salo/Teiskola Lörpys.....	52
5.9	Kovero.....	53
5.9.1	[33] Kovero Iso-Kovero	53
5.10	Asuntila.....	55
5.10.1	[34] Asuntila Ylinen ja Alinen.....	56
5.11	Polso (Kuoranta)	57
5.11.1	[35] Polso/Tauloniemi Polso (Maisansalo).....	57

5.12	Kiimajoki	58
5.12.1	[36] Kiimajoki/Terälahti Mattila	59
5.12.2	[37] Kiimajoki/Terälahti Mattila (Mattilanlammi)	60
5.12.3	[38] Kiimajoki/Terälahti Vähä-Mattila	61
5.13	Likaniemi (Ukaa, Kiimajoki)	62
5.13.1	[39] Likaniemi/Ukaa/Kiimajoki Nalli 2	63
5.13.2	[40] Likaniemi/Ukaa/Kiimajoki Sorri.....	64
5.13.3	[41] Likaniemi/Ukaa/Kiimajoki Nalli	65
5.14	Tuhria (Ukaa, Kiimajoki)	66
5.14.1	[42] Ukaa/Tuhria Frantsi.....	66
5.14.2	[43] Tuhria Naappila/Iso-Turhia	67
5.14.3	[44] Turhia Seppälä.....	68
5.15	Ahoinkylä	69
5.15.1	[45] Koski/Ahoinkylä Kuitunen	70
5.15.2	[46] Ahoinkylä Kurjenlahti	71
5.15.3	[47] Ahoinkylä Knuutila	72
5.16	Leppälahti	73
5.16.1	[48] Leppälahti Rikala	74
5.17	Jutila.....	75
5.17.1	[49] Jutila Alanen ja Ylinen	76
5.17.2	[50] Jutila Ylinen 2	77
5.17.3	[51] Paksula/Jutila/Terälahti Paksula	77
5.18	Saarlahti.....	77
5.18.1	[52] Saarlahti Löytänä.....	77
5.18.2	[53] Terälahti/Saarlahti Pöllölä.....	79
5.19	Pihka (Jutila)	80
5.19.1	[54] Pihka Kauppila	81
5.19.2	[55] Pihka Ylä-Yrjölä.....	82
5.19.3	[56] Pihka Ala-Yrjölä (Vanhakylä)	82
5.20	Pohjankapee	83
5.20.1	[57] Pohjankapee Ylä- ja Alakapee	84
5.21	Viitapohja/Männistö.....	85
5.21.1	[58] Viitapohja/Männistö	86
5.22	Savo	87

5.22.1	[59] Savo Vanha-Savo	87
5.23	Kuoranta	88
5.23.1	[60] Kuoranta Kiviranta	89
6	Yhteenveto ja suositukset	90
6.1	Aiemmin selvitetty kohteet	90
6.2	Nyt selvitetty kohteet	90
7	Lähteet.....	92

Raportin helppokäyttöisyyssominaisuudet on tarkistettu 23.6.2021. Samalla raportin taittoa on jouduttu muuttamaan karttojen sijoittelun osalta.

Liitekartat

Liitekarttojen koko on A4 ja mittakaava 1 : 25 000.

Liitekartta 1. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25 000.

Liitekartta 2. Kohteet 18, 19. Mittakaava 1:25 000.

Liitekartta 3. Kohteet 9, 20, 21 ja 22. Mittakaava 1:25 000.

Liitekartta 4. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25 000.

Liitekartta 5. Kohteet 58 ja 59. Mittakaava 1:25 000.

Liitekartta 6. Kohteet 0, 15, 16, 28, 29, 30, 31, 32, 33 ja 35. Mittakaava 1:25 000.

Liitekartta 7. Kohteet 0, 16, 31, 32, 33, 34 ja 35. Mittakaava 1:25 000.

Liitekartta 8. Kohteet 17, 36, 37,38, 48 ja 60. Mittakaava 1:25 000.

Liitekartta 9. Kohteet 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45 ja 46. Mittakaava 1:25 000.

Liitekartta 10. Kohteet 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

Liitekartta 11. Kohteet 52, 53, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

Liitekartta 12. Kohde 57. Mittakaava 1:25 000.

Pohjakartat © Maanmittauslaitos. Lähtöaineisto irrotettu 10/2020.

Kohteet ja kohteiden sivunumerot raportissa

Taulukko 1. Ennestään tunnetut kohteet

Numero	Kohdenimi	Sivunumero
1	Nurmi (Nurmis)	11
2	Partola (Pardola)	11
3	Palo (Palho)	12
4	Palo (Palo (Pahlo) Rentto)	13
5	Sorila (Sorrila)	13
6	Laalahti (Laiialax)	16
7	Teisko Hirviniemi	17
8	Hirviniemi Keso III	17
9	Kämmenniemi	19
10	Värmälä Pirilä	21
11	Kuusniemi (Teisko)	21
12	Vattula Ylinen	24
13	Vattula Vattula	24
14	Teisko Pohtola	24
15	Teisko Taulaniemi	26
16	Teisko Mustaniemi	28
17	Saarlahti, (Sarlax)	30

Taulukko 2. Paikannetut kohteet

Numero	Kohdenimi	Sivunumero
0	Teiskola Kirkko (Teiskon vanha kirkko)	51
18	Aitoniemi Kupi	33
19	Aitoniemi	34
20	Puudenniemi/Paavola Ylinen ja Alinen	36
21	Puudenniemi/Paavola/Uskelaby Uskali	37
22	Värmälä Kartano (Vähäkartano)	39
23	Sääksniemi Sääksi	40
24	Pohtola Ala-Pärri	41
25	Kulkkila Iso-Kulkkila	43
26	Kulkkila Kulkkila	44
27	Kulkkila Vähä-Kulkkila	44
28	Tauloniemi/Padustaipale Taulaniemi	46
29	Padustaipale/Onnistaival Vuorela	47
30	Padustaipale/Onnistaival Toijala ja Poukka	48
30	Teiskola/Taulaniemi kartano	52
32	Salo/Teiskola Lörpys	52
33	Kovero Iso-Kovero	53
34	Asuntila Ylinen ja Alinen	56
35	Polso/Taulaniemi Polso (Maisansalo)	57
36	Kiimajoki/Terälahti Mattila	59

Numero	Kohdenimi	Sivunumero
37	Kiimajoki/Terälahti Mattila (Mattilanlammi)	59
38	Kiimajoki/Terälahti Vähä-Mattila	61
39	Likaniemi/Ukaa/Kiimajoki Nalli 2	63
40	Likaniemi/Ukaa/Kiimajoki Sorri	63
41	Likaniemi/Ukaa/Kiimajoki Nalli	65
42	Ukaa/Tuhria Frantsi	66
43	Tuhria Naappila/Iso-Turhia	66
44	Tuhria Seppälä	68
45	Koski/Ahoinkylä Kuitunen	70
46	Ahoinkylä Kurjenlahti	71
47	Ahoinkylä Knuutila	72
48	Leppälahti Rikala	74
49	Jutila Ylinen ja Alinen	76
50	Jutila Ylinen 2	77
51	Paksula/Jutila/Terälahti Paksula	77
52	Saarlahti Löytänä	77
53	Terälahti/Saarlahti Pöllölä	79
54	Pihka Kauppila	81
55	Pihka Ylä-Yrjölä	82
56	Pihka Ala-Yrjölä (Vanhakylä)	82
57	Pohjankapee Ylä- ja Alakapee	84
58	Viitapohja Männistö	86
59	Savo Vanha-Savo	87
60	Kuoranta Kiviranta	89

14.10.2020

Pohjois-Tampereen historiallisen ajan asuinpaikkojen arkistoseelvitys

1 Tiivistelmä

Tässä työssä tarkastellaan Teiskon ja Aitolahden alueen vanhimpien asuinpaikkojen sijaintia isojakokartta-aineiston perusteella. Lähtökohtana työlle oli 13 tunnettua kohdetta ja 20 tarkemmin selvitetävää kohdetta. Työssä paikannettiin 60 asutushistoriallista kohdetta sekä yksi kirkonpaikka. Työssä keskityttiin alueen historiallisena ajan vanhimpiin asuinpaikkoihin, lähinnä ensimmäisissä maakirjoissa mainittuihin kyliin.

Selvitys laadittiin yleiskaavatasoisena yleispiirteisenä arkistoseelvityksenä isojako- ja pitäjänkarttojen perusteella, jotka Tampereen kaupunki toimitti selvityksen laatijan käyttöön. Selvityksessä ei tehty maastotarkastuksia.

2 Johdanto

Tampereen kaupunki laatii kaupunkistrategian mukaisesti Pohjois-Tampereen strategista yleiskaavaa, jonka kaavaluonnos oli nähtävillä 4.4.-31.5.2019. Alue on melko laaja, noin 500 neliökilometriä ja alueen pituus etelä-pohjois suunnassa on reilut 30 kilometriä. Pirkanmaan maakuntamuseo on esittänyt luonnosvaiheen lausunnossaan, että alueelle tulisi laatia historiallisten asuinpaikkojen (kyläpaikat) inventointi potentiaalisilla asuinrakentamisen alueilla. Asiaa käsiteltiin myös maakuntamuseon ja yleiskaavoituksen välisessä työpalaverissa 23.6.2020. Varsinaisen työn aloituskokous pidettiin 21.8.2020 ja työn esittelykokous 25.9.2020. Työ valmistui lokakuussa 2020. Työn laativat arkeologi Kalle Luoto sekä arkkitehti Minttu Kervinen syksyllä 2020.

Työssä selvitettiin historiallisten asuinpaikkojen yleiskaavatasoisena, yleispiirteisenä arkistoseelvityksenä tukeutuen isojako- ja pitäjänkarttoihin. Selvitettäviä kohteita arvioitiin olevan 20. Lisäksi aiempien selvitysten perusteella 13 kohteesta on riittävät tiedot olemassa. Nämä luvun muuttuivat huomattavasti selvitystyön edetessä.

Työn lähtötiedoissa oli annettu selvittävien kohteiden arveltu sijainti, mutta tarkempi nimeäminen puuttui. Ensimmäinen kysymys oli tunnistaa selvittävät 20 kohdetta. Tämä osoittautui ensimmäiseksi haasteeksi ja asiaa lähetettiin selvittämään lopulta kyläluetteloiden avulla. Oman ongelmansa toi se, että kylien taloja on luetteloitu eri kyliin eri aikoina, osa kylistä on kadonnut ja osa taloista on yksinäistaloja. Lisäksi alueella on Piispantiloja (mm. Paavola) ja kruununtiloja (Viitapohja Männistö), joiden vanhempi historia on vaikeammin selvitettävissä. Kun mahdolliset kylät olivat selvitetty, päästiin paremmin tarkastelemaan niiden sijaintia.

Tarkastelualueen kylät ja talot paikannettiin tilaajan asemoimien ja toimittamien isojakokarttojen perusteella¹. Tämän aineiston lisäksi selvitystyön tärkeänä lähtöaineistona toimi Suomen Historiallisen

¹ Tampereen kaupungin ”Oskari” karttapalvelun kautta

14.10.2020

seuran (1973) julkaisema teos ”Suomen asutus 1560-luvulla: kartasto”, Seppo Suvannon kokoama Satakunnan henkilötiedosto 1303-1571², Hans Hansonin laatima Ylä-Satakunnan kartta 1600-luvun puolivälistä³ sekä Tampereen Aitolahden ja Teiskon kulttuuriympäristöselvitys (Tampereen kaupunki 2015). Lisäksi tarkasteltiin muinaisjäännösrekisterin tietoja sekä alueella tehtyjä arkeologisia inventointeja, joita oli erityisesti tehty alueen eteläosassa. Tunnettujen kohteiden osalta mainittakoon, että vuoden 2002 inventoinnissa oli asutuksen paikantamiseen käytetty ns. Kuninkaan kartastoa, joka ei yleiskartan tapaisen esitystapansa puolesta sovellu kovinkaan hyvin kohteiden tarkkaan paikantamiseen. Edellä mainitun inventoinnin mukaan merkityt asuinpaikkakohteet ovat yleensä noin 200 metrin etäisyydellä isojakokarttojen mukaisesta sijainnista. Muinaisjäännösrekisterissä olevia kohdetietoja ei tässä yhteydessä muutettu, vaan kohteesta on esitetty raportissa kaksi kohdetta, muinaisjäännösrekisterin kohde ja isojakokartan mukainen sijaintitieto⁴.

Tilaajan toimittamissa isojakokartoissa oli nähtävissä myös muita asuinpaikkoja, kuten torppia ja nuorempia taloja, sekä rakenteita, kuten myllyjä, teitä ja siltoja. Näitä ei tässä yhteydessä tarkasteltu, sillä tarkastelu oli rajattu ainoastaan 1540-luvun maakirjoissa mainittuihin taloihin, ns. kantatiloihin. Näiden lisäksi raporttiin otettiin muutamia 1500-luvun lopun tiloja, kuten Kapeen kylä (Pohjankapee), Savo ja Viitapohja (Männistö). Poikkeuksena asuinpaikkoihin tässä raportissa tuodaan esiin myös Teiskon (Teiskolan) kirkon vanha paikka, jota ei toistaiseksi ole merkitty muinaisjäännösrekisteriin kohteena. Tulevaisuudessa voisi olla kiinnostavaa tarkastella alueen elinkeino- tai liikennehistoriallista taustaa isojakokarttojen avulla.

Työn lähtökohtana oli 13 tunnettua kohdetta, joista lähtötiedot olivat riittävät, sekä 20 tuntematonta kohdetta, joiden tiedot ja sijainti pitäisi tarkemmin selvittää. Esiselvitystyön yhteydessä alueelta tunnistettiin muinaisjäännösrekisteristä 17 asutushistoriallista kohdetta, jotka ajoittuivat historialliselle ajalle ja niiden kohdekuvauksen perusteella voitiin päätellä kuvaavan vanhoja maakirjakylä. Selvityksen edetessä tarkasteltavia asutushistoriallisia kohteita oli lopulta 60, eli muinaisjäännöskulmasta entuudestaan tunnistamattomia kohteita paikannettiin 43, mitä voidaan pitää melko suurena määränä. Osaltaan kohteiden suurta määrää selittää se, että useat alueen vanhoista kylistä koostuvat taloista, jotka eivät sijaitse yhtenäisellä kylän tonttimaalla.

Suurin osa kartoista oli laadultaan sellaisia, että niistä pystyi päättelemään tilojen sijainnit 1700-luvun lopulla tai 1800-luvun alkupuolella. Käytössä ei ollut karttojen selitteitä, mikä paikoittain teki karttojen tulkinnasta hankalaa. Muutamia hankalammin tulkittavia karttoja olivat mm. Ahoinkylän pohjoisosan kartat (Yrjölä ja Kauppila). Tilaajan toimittamien karttojen asemointitarkkuus oli useimmiten melko hyvä, ehkä muutamia kymmeniä metrejä. Paikoittain enemmän, varsinkin sisämaassa ja reuna-alueilla. Esimerkiksi Kulkkilan kylän sijaintia olisi syytä tarkastella tarkemmin maastotöiden yhteydessä, sillä isojakoa edeltävä kylän tonttima saattaa näkyä isojakokartassa paremmin. Tämän kaltaisissa tapauksissa voisi tarkastaa myös Kansallisarkistossa säilytettävän isojakokartan, jonka selitteistä saattaa löytyä tarkimmin kohdetta kuvaavaa tietoa.

² Saatavilla internetistä osoitteesta: <http://www.narc.fi/suvanto/>

³ Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200910284281>

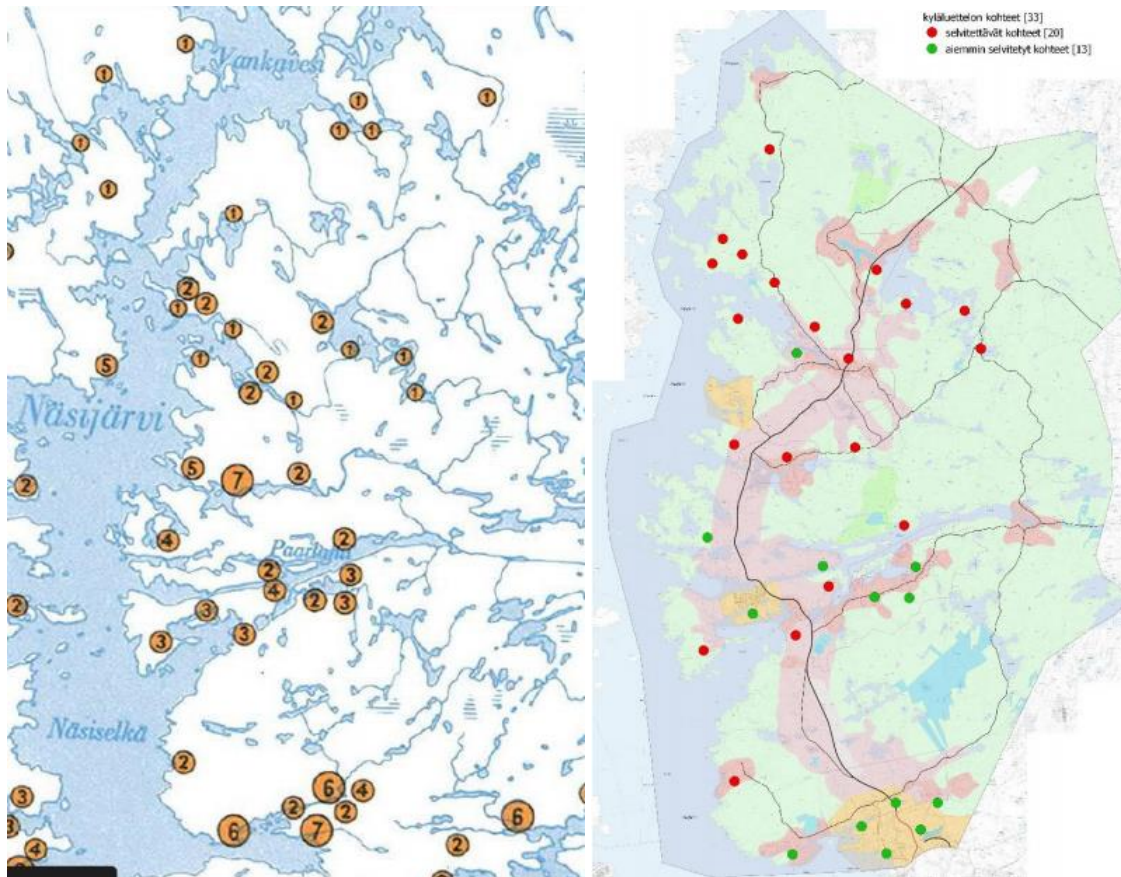
⁴ Tämän kaltainen kohdepari on esimerkiksi kohde 15 (Teisko Taulaniemi) ja kohde 28 (Taulaniemi/Padustaipale Taulaniemi)

14.10.2020

Tämä selvitys laadittiin ainoastaan karttamateriaalin perusteella eikä työssä tehty maastotarkastuksia. Nykyinen maankäyttö pääteltiin maanmittauslaitoksen peruskarttojen perusteella. Tämä mahdollisti kohteiden tämänhetkisen tilan havainnoin, mutta esimerkiksi muutoksia 1800-luvulla tai 1900-luvun kuluessa näistä on hankala päätellä. Maastokäynti olisi useimman kohteen osalta syytä tehdä säilyneisyyden, merkityksen ja laajuuden tarkemmaksi arvioimiseksi.

Työn yhteydessä laadittiin Qgis ohjelmalla shapefile tiedosto Tampereen kaupungin käyttämässä GK-24Fin koordinaattijärjestelmässä. Raporttiin koottiin perustietoja kohteista sekä kuvattiin niiden nykyistä maankäyttöä.

Useimmat Seppo Suvannon (2001) esittämistä kylistä voidaan paikantaa joko kylän tai talon nimenä. Tosin alueella sijaitsee muutamia maakirjakylä tai tiloja, joita ei käytetyn aineiston perusteella pystytty paikantamaan. Esimerkiksi Tervalahdi -nimisessä kylässä on ollut 1540-luvulla kolme taloa. Isojakokartoista ei selvinnyt kylän sijainti, mutta todennäköisesti se on sijainnut Tervalahden rannalla Kämenniemen eteläpuolella. Lahden etelärannalta löytyy mm. Tervasaari ja Tervaojansuu.

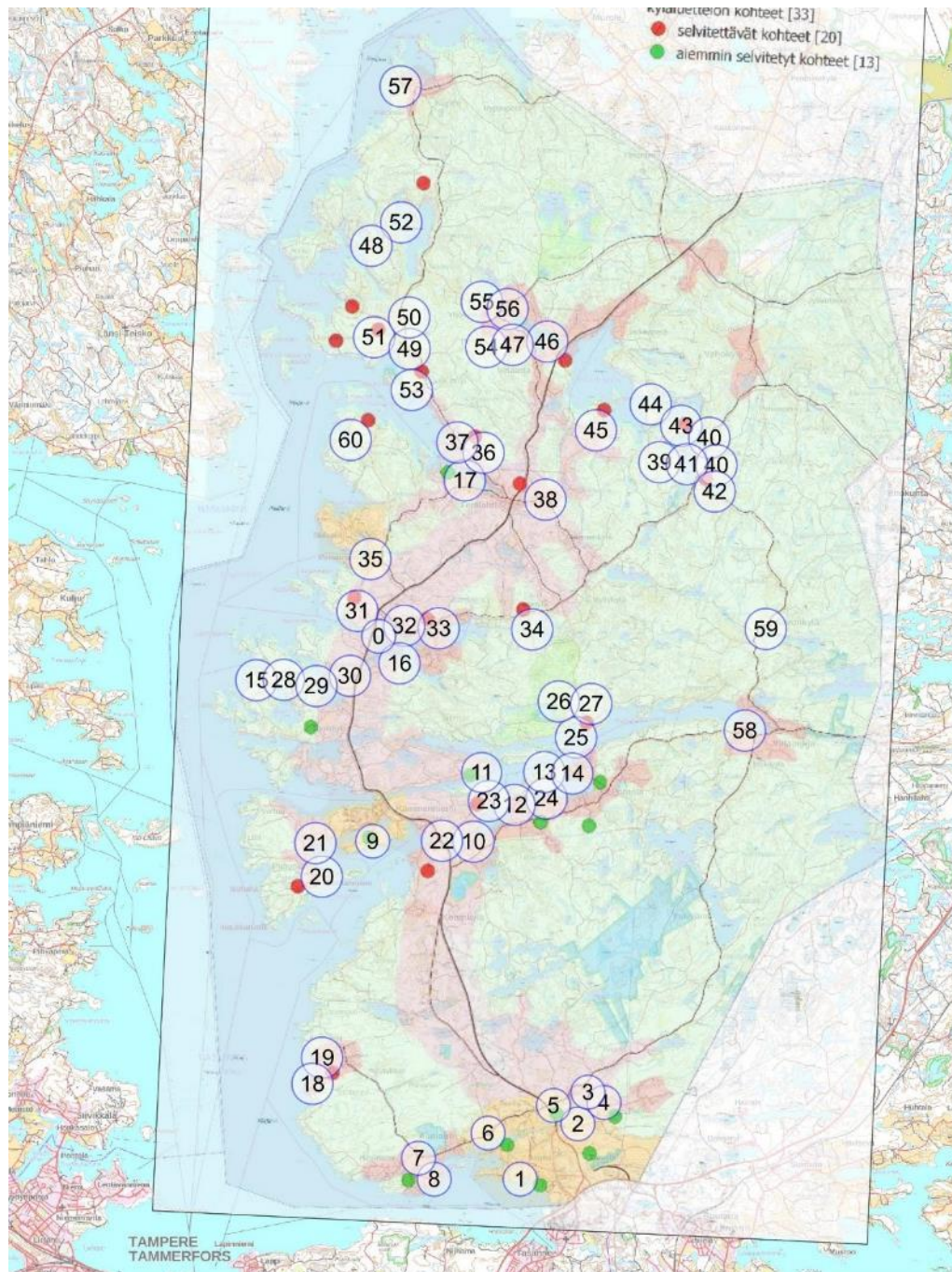

Kartta 1. Vasemmanpuoleisessa kartassa on esitetty kylien likimääräinen sijainti ja talomäärät kussakin kylässä. Kuvälähde: Pirkanmaan maakuntamuseo.

Kartta 2. Oikeanpuoleisessa kartassa on esitetty selvittävät kohteet punaisella ja jo aiemmin selvitetty kohteet vihreällä. Taustalla on yleiskaavaluonnoksen mukaiset maankäytön vyöhykkeet. Kuvälähde: Tampereen kaupunki, yleiskaavoitus.

14.10.2020

Kartta 3. Taustakartalla on esitetty alustava arvio kylien sijainnista sekä niiden selvitystilanne. Numeroidut ympyrät osoittavat tässä selvityksessä tarkentuneiden kylien tai yksittäistalojen sijainnit.

14.10.2020

3 Alueen kylät

Aitolahti esiintyy aluenimenä jo 1500-luvun puolivälissä. Kylistä vuosien 1555-66 mainitaan Pirkkalan sakkoluettelossa Sorilan, Laalahden ja Nurmen kuuluvan jotenkin yhteen ja olevan osa Aitolahtea. Isossa jaossa Nurmi ja Sorila, sekä Palo ja Partola muodostivat kumpikin omat jakokunnat. Käräjätietojen perusteella voitaneen päätellä, että Nurmi, Sorila, Partola ja Palo ovat aikanaan muodostaneet metsäomistusyhteisön, jonka piirissä syntyi vähitellen yhteisiä ja yksityisiä palstoja. Laalahti on luettu samaan seutukuntaan, mutta sen kuulumisesta samaan omistusyhteisöön ei ole todisteita. Hirviniemi ei vielä 1500-luvulla ollut osa Aitolahden seutukuntaa, se kuului erilliseen jakokuntaan Ruokosen, Keson ja Aitoniemen kanssa (Tampereen Historia I, s. 180).

Nykyisen Teiskon alueella jokainen kylä muodosti oman jakokuntansa. Pohjoisessa Terälahti muodosti kuitenkin oman jakokuntansa. Terälahden kuuluivat Terälahden Paksula ja Pöllölä, Jutilan Ylinen ja Alanen, Kauppila ja Yrjölä, Ahoinkylän Knuutila, Saarialahden Heikkilä ja Löytänä sekä Kuoranta ja Kiimajoki. Terälahti on siis ollut 1500-luvulla jo aluenimi, kuten Aitolahti (Tampereen Historia I s.181). Pohjankapee kuului Kuruun ja siirrettiin Teiskoon vasta 1950-luvulla.

Takahuhdin neljännekseen kuuluivat alueen kylistä Asuntila, Kiimajoki, Kulkkila, Kuusniemi ja Värmälä. Messukylän neljännekseen kuului Kämmenniemi. Keijärven neljännekseen kuului Kovero, Padustaipale, Teiskola. Pirkkalan neljännekseen kuuluivat Ahoinen, Jutila, Kuoranta, Saarialahti, Terälahti ja Tuhria. Alueella on ollut myös keskiaikaisia piispanomistuksia, mm. Paavola.

Alueelta tunnetaan seuraavan nimiset kylät:

Takahuhdin neljännes:

- Aitoniemi
- Värmälä
- Kulkkila
- Asuntila
- Likaniemi
- Kiimajoki

Messukylän neljännes:

- Nurmi
- Partola
- Palo
- Sorila
- Laalahti
- Hirvenniemi
- Keso
- Ruokonen
- Kämmenniemi

14.10.2020

Pirkkalan neljännes:

- Kuoranta
- Saarlahti
- Pöllö
- Paksula
- Jutila
- Löytänä
- Pihka
- Ahoinkylä
- Tuhria
- Ukaa
- Koski

Keijärven neljännes:

- Tauloniemi
- Padustaipale
- Teiskola
- Salo
- Mustaniemi
- Polso
- Kovero
- Kuusniemi
- Sääksniemi
- Kämmenniemi

Piispantilat:

- Puudenniemi eli Paavola
- Vattula

Lempäälän Teiskolaiset kylät:

- Pohtola
- Tervalahdi
- (Leppälahti)
- Rikala

14.10.2020

Kartta 4. Selvitysalue Ylä-Satakunnan kartassa 1600-luvun puolivälissä. Karttaan on merkitty alueen taloja.

14.10.2020

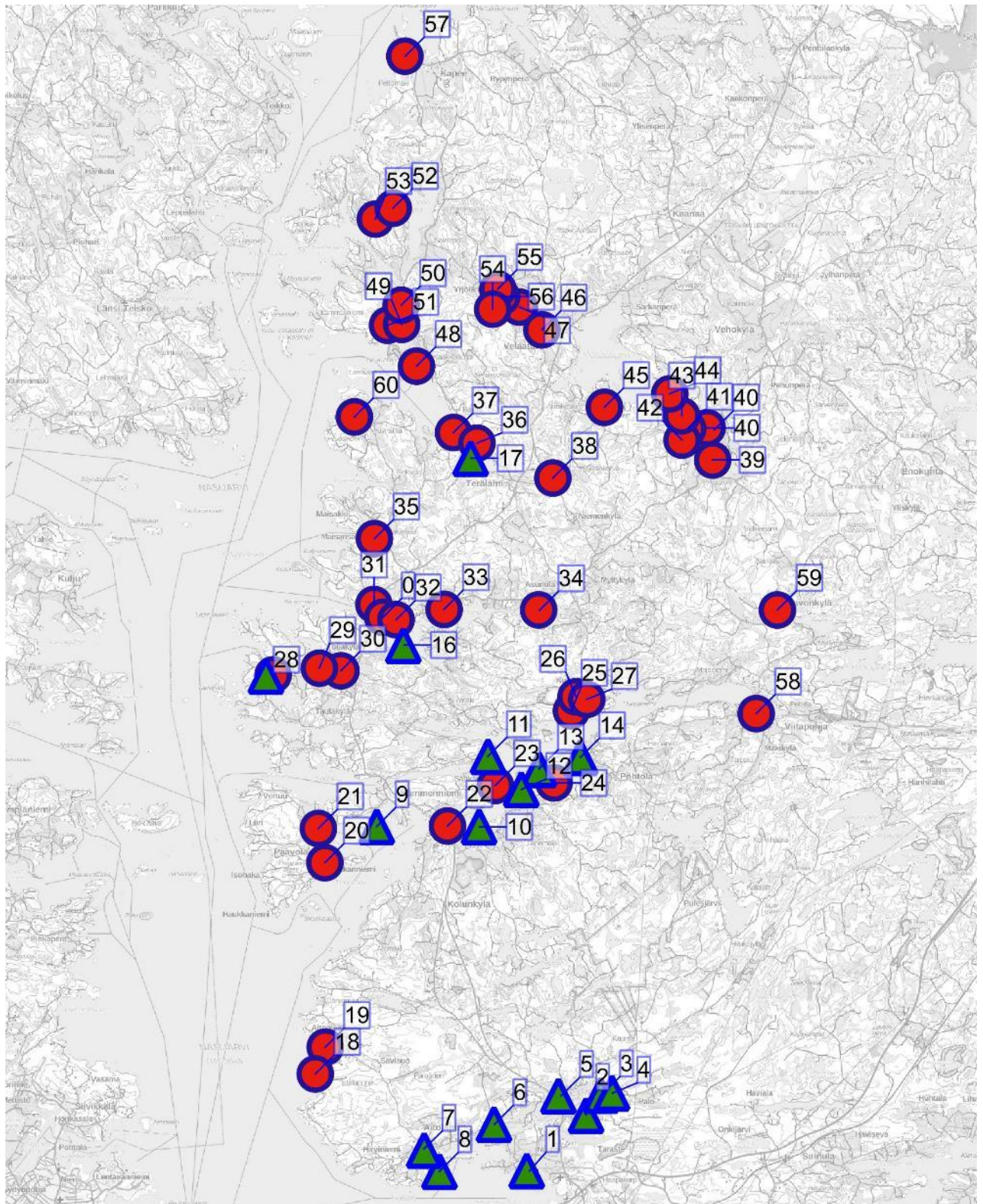
4 Aiemmin selvitettyt kohteet

Taulukko 3. Aiemmin selvitettyt kohteet

Raportin kohdenumero	Kohdenimi
1	Nurmi (Nurmis)
2	Partola (Pardola)
3	Palo (Palho)
4	Palo (Palo (Pahlo) Rentto)
5	Sorila (Sorrila)
6	Laalahti (Laiialax)
7	Teisko Hirviniemi
8	Hirviniemi Keso III
9	Kämmenniemi
10	Värmälä Pirilä
11	Kuusniemi (Teisko)
12	Vattula Ylinen
13	Vattula Vattula
14	Teisko Pohtola
15	Teisko Taulaniemi
16	Teisko Mustaniemi
17	Saarlahti, (Sarlax)

14.10.2020

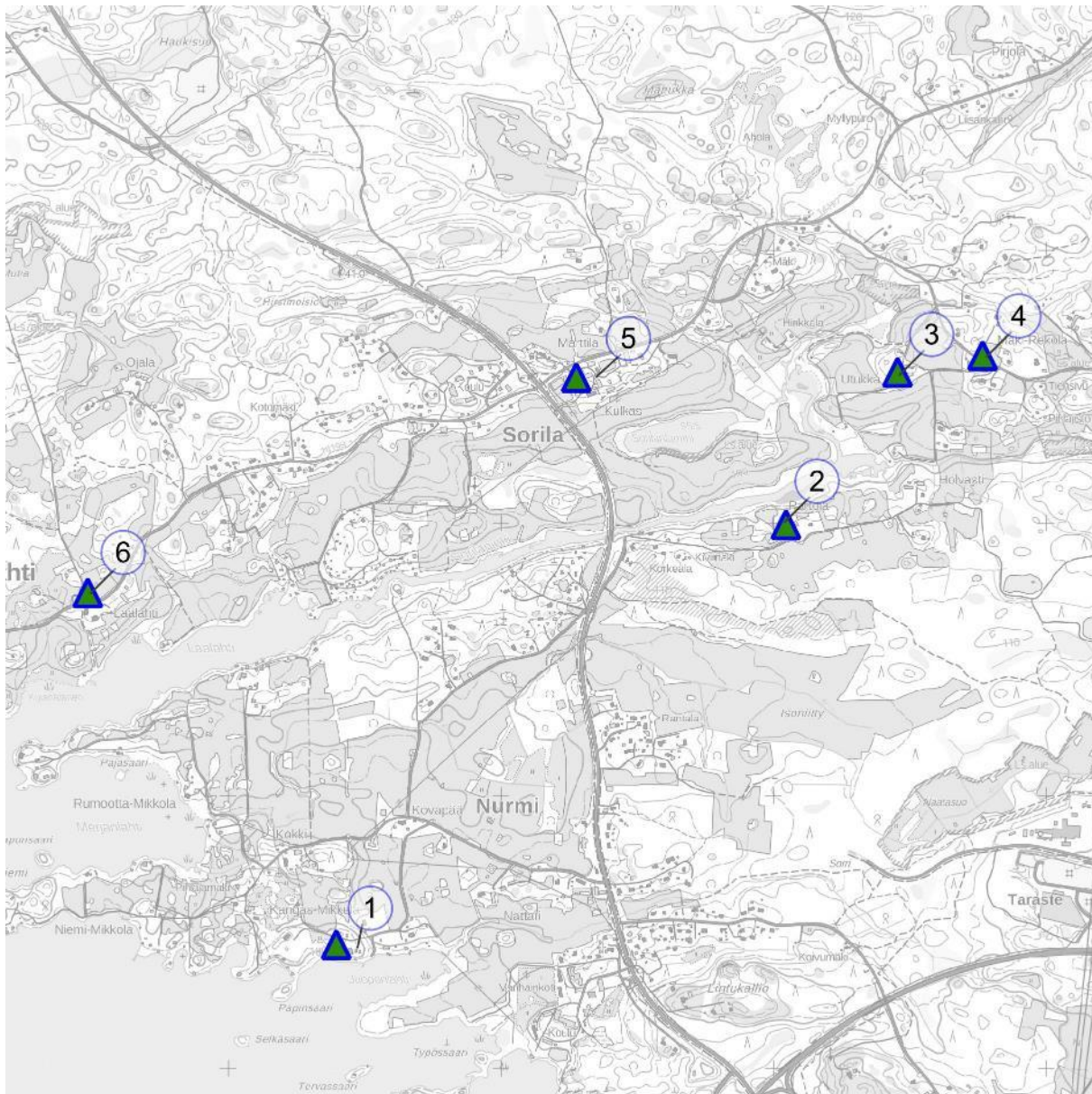

Kartta 5. Kartalla on esitetty kylien ja yksittäistalojen sijainnit. Vihreillä kolmioilla on esitetty aiemmin selvitetty kohteet, punaisilla palloilla näkyy nyt selvitetty kohteet.

14.10.2020

4.1 Nurmi

Kartta 6. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5 ja 6. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

4.1.1 [1] Nurmi (Nurmis) (1000008706)

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Kuninkaan kartaston kartassa 270 Nurmen kylä on merkitty nykyisen Kangas-Mikkolan alueelle Juoponlahden pohjoisrannalle. Karttaan merkityllä paikalla on hehtaarin alueella ainakin kolme kivirakennetta sekä kaksi maakuoppaa, jotka liittynevät paikalla sijainneisiin rakennuksiin.

Rakenne 1 on nykyisen pellon keskellä sijaitseva 2 x 2 m kokoinen kiviröykkiö. Rakenne 2 on 4 x 4 m kokoinen kivijalka. Rakenne 3 on 3 x 3 m kokoinen ja 0,5 m korkea kiviröykkiö.

Vuoden 2010 inventointikertomuksen mukaan Nurmin kylässä oli vuonna 1540 seitsemän tilaa: Juopo, Kovapää, Kokki, Ketara, Mikkola, Nattari ja Nivari eli Antila. Nivala yhdistettiin Ketaraan jo 1570-luvulla.

Ensimmäinen Nurmin kylää koskeva maininta lienee vuodelta 1514, jolloin Hyhkysä pidetyillä laamanninkäräjillä lautamiehenä toimi muun muassa Niilo Olavinpoika, joka todennäköisesti oli Nurmen kylän Juopon isäntä.

Nykyään Nurmin kylätontin alueella sijaitsee kolme asuttua rakennusta: Läntisin näistä on Saarenkanta eli Vanha Kokki. Sen vieressä idässä sijaitsee Aitolahden työväentalo. Saarenkanta eli Vanha Kokki on yksi kylän kantatiloista. Kesäasuntona toimiva rakennus on rakennettu työväen asuinrakennukseksi vuonna 1797. Saarenkannan tilan länsipuolisella mäellä on useita kivisiä rakenteita ja maakuoppia. Nämä rakenteet on havaittu jo aiemmin vuoden 2006 inventoinnissa ja mainitaan edellä.

Tutkimukset:

- Kalle Luoto/Pirkanmaan maakuntamuseo inventointi 2006
- Kirsi Luoto/Pirkanmaan maakuntamuseo inventointi 2010

Kartta:

- Kartta 6. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5 ja 6. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 1. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25 000.

4.2 Sorila ja Partola

4.2.1 [2] Partola (Pardola) [1000018821]

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Kohde sijaitsee Sorilanjoen ja Kantapartolantien varrella. Kylätontti sijaitsee asutulla metsäisellä alueella, jota ympäröivät pienet peltotilkut. Maasto viettää jyrkästi kohti Sorilanjokea ja pohjoista. Kylätontti sijaitsee rantatöyrään päällä.

Partolan kylään kuului vuonna 1500-luvun toisella puoliskolla kaksi tilaa; Partola ja

Holvasti. Partojen suku oli molempien tilojen omistaja. Partola oli alun perin osa Palon kylää, jonka tiloina Partola ja Holvasti mainitaan vuonna 1540. Vuonna 1558 Partola ja Holvasti erotettiin omaksi kyläkseen muista Palon kylän taloista eroavan sijaintinsa vuoksi. Ensimmäinen Partolaan liittyvä maininta on vuodelta 1476, jolloin Pietari Parto Palon Partolasta mainitaan lautamiehenä.

14.10.2020

Kylä on merkitty skemaattisesti nykyisen Partolan tilan alueelle jo 1600-luvun kartoissa, ja yksityiskohtaisempien 1700-luvun karttojen mukaan se on sijainnut samalla alueella kuin nykyinen Partolan tilakeskus.

Nykyään kylätontilla sijaitsee 1940-luvulla rakennetut päärakennus, täystiilinen navetta sekä aitta, sauna ja varastorakennus. Rakennuksista ainoastaan aitta, sauna ja varastorakennus on perustettu nurkkakiville. Päärakennuksen ja navetan perusta on betoninen. Navetan itälänsisuuntainen siipi seisoo kuitenkin nurkkakivillä. Kylätontin alue on pääasiassa hoidettua nurmella olevaa piha-aluetta istutuksineen ja kasvimaaineen. Kylätontin pohjoisluodeosassa kasvaa sekametsää. Metsikössä sijaitsee leikkimökki. Kylätontti rajautuu pohjoisessa topografialtaan jyrkkään Sorilanjokeen viettävään rinteseen.

Tutkimukset:

- Kirsi Luoto/Pirkanmaan maakuntamuseo inventointi 2010

Kartta:

- Kartta 6. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5 ja 6. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 1. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25 000.

4.3 Palo

Palon kylässä oli seitsemän kantatilaa: Partola, Utukka, Hempura eli Rahola, Rekola eli Sälli, Holvasti, Rentto ja Niilo Raholan tila. Viimeksi mainittu hävisi jo 1550-luvulla. Rentto liitettiin Rekolaan 1680-luvulla.

4.3.1 [3] Palo (Palho) [1000018823]

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, kylänpaikat

Kohde sijaitsee Sorilanjoen pohjoispuolella. Matkaa jokirantaan on lyhimmillään 250 metriä. Kylätontti sijaitsee peltojen ympäröimällä, ympäristöstään hyvin erottuvalla mäellä. Maasto viettää loivahkosti länteen ja etelään ja hieman jyrkemmin eteläkaakkoon ja kaakkoon mentäessä.

Palon kylässä oli vuonna 1540 seitsemän taloa: Utukka, Hempura eli Rahola, Rekola eli Sälli, Rentto, Niilo Raholan tila, Holvasti ja Partola. Näistä Holvastista ja Partolasta muodostettiin vuonna 1558 oma kylänsä, koska talot sijaitsivat niin kaukana muista kylän taloista. Rentto puolestaan liitettiin 1680-luvulla Rekolaan ja Niilo Raholan tila hävisi jo 1550-luvulla.

Ensimmäinen maininta Palon kylään liittyen on vuodelta 1433, jolloin lautamiesten luettelossa mainitaan Juho Parto Palon kylän Partolan talosta. Palo (Pahlo) kylätontin alueella sijaitsee yhä asuttu Utukan tila. Utukka ja Hempura yhdistyivät vuonna 1823 yhdeksi tilaksi. Tilan päärakennus on siirretty paikalle 1900-luvun alussa, jolloin vanha päärakennus oli palanut. Päärakennus on perustettu kivisille harkoille. Pihapiirissä on myös kolmikerroksinen tiilinen navetta, mutta muinaisjäännösalue ei ulotu sen alueelle. Navetta on peräisin 1900-luvun alusta ja perustuksiltaan massiivinen. Navetan pohjoispuolella on nurkkakivillä seisova, 1800-luvun lopussa tai 1900-luvun alussa tehty asuinrakennus, jonka perustusta on paikoin korjattu betonilla. Kylätontin alue on pääasiassa hoidettua, nurmella olevaa pihaa.

Kartta:

14.10.2020

- Kartta 6. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5 ja 6. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 1. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25 000.

4.3.2 [4] Palo (Palo (Pahlo) Rentto) [1000018824]

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Kohde sijaitsee Sorilanjoen pohjoispuolella. Kylätonttia on jäljellä Palonkyläntien pohjoispuolella (Palonkyläntie 88) pienellä kumpareella ja sen kaakkoispuolisella peltoaukealla. Kumpareella kasvaa pieniä puita, pensaita ja heinää.

Palon kylässä oli vuonna 1540 seitsemän taloa: Utukka, Hempura eli Rahola, Rekola eli Sälli, Rentto, Niilo Raholan tila, Holvasti ja Partola.

Näistä Holvastista ja Partolasta muodostettiin vuonna 1558 oma kylänsä, koska talot

sijaitivat niin kaukana muista kylän taloista. Rentto puolestaan liitettiin 1680-luvulla-Rekolaan ja Niilo Raholan tila hävisi jo 1550-luvulla.

Ensimmäinen maininta Palon kylään liittyen on vuodelta 1433, jolloin

lautamiesten luettelossa mainitaan Juho Parto Palon kylän Partolan talosta.

Tutkimukset:

- Kirsi Luoto/Pirkanmaan maakuntamuseo inventointi 2010

Kartta:

- Kartta 6. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5 ja 6. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 1. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25 000.

4.4 Sorila

Sorilan kylässä oli kuusi kantatilaa: Sorri eli Marttila, toinen Sorri (joka liitettiin myöhemmin Kulkkaaseen), Korpi, Juudas eli Peukunen, toinen Juudas (hävisi hyvin pian) ja Pekan tila (yhdistettiin toisiin tiloihin 1500-luvun lopulla). Kulkas esiintyy maakirjassa vasta v. 1553.

4.4.1 [5] Sorila (Sorrila) [1000018820]

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Kohde sijaitsee nykyisessä Sorilan kylässä Kaitavedentien (tie 338) ja Pulesjärven-tien risteyksen kaakkoispuolella, noin 200 metriä luoteeseen Sorilanlammista.

Sorilan kylässä oli vuonna 1540 kuusi tilaa. Sorri eli Marttila, Korpi ja Juudas eli Peukunen jäivät pysyviksi kantatiloiksi. Toinen Juudas hävisi hyvin pian, Pekan tila yhdistettiin toisiin 1500-luvun lopulla ja toinen Sorri yhdistettiin 1630-luvulla Kulkkaan kantatilaan. Kylän tiloista toimii yhä vanhalla kylätontilla Kulkas, joskin Korpi ja Marttila esiintyvät vielä peruskartan nimistössä ja niiden autioituneita rakennuksia sijaitsee kylätontilla. Peukusen tontilla, joka sijaitsee hieman erillään muusta tonttimaasta, asutaan yhä ja tämän osan kyläpaikkaa katsotaan olevan tuhoutunut.

14.10.2020

Ensimmäinen maininta koskien Sorilan kylää on mahdollisesti jo vuodelta 1433. Varmasti Sorilan kylään viitataan kuitenkin eräsijojen omistuksesta kertovassa eräluettelossa 1440-luvulta. Luettelossa mainitaan Olavi Sorri Sorilan kylästä. Kylätontilla sijaitseva Kulkkaan tila on ollut 1600-luvulla ratsu-miestila ja 1700-luvulta lähtien Järvensivun rusthollin augmentti. Kylätontilla nykyään sijaitseva rakennuskanta on pääasiassa peräisin 1800-luvulta tai tätä vanhemmalta ajalta ja ne on perustettu joko kiviharkoille tai nurkkakivien varaan. Kulkkaan kaksikerroksisesta päärakennuksesta kertoo tilan perimätieto, että se olisi 1500-1600-luvulta. Rakennusta on jatkettu vuonna 1886. Kylätontin itäosassa, Korven päärakennuksen edessä, on nykyään hiekkainen ratsastuskenttä. Kenttä ei vaikuta kovinkaan syvään perustetulta. Kylätontin itäosassa on aikanaan sijainnut Marttilan tila päärakennuksineen. Marttilan päärakennus on siirretty Aitolahteen nykyisen Tiikon tilan maille. Kylätontin itäosassa sijaitsee lisäksi tiilinen navettarakennus. Tämä osa kylätonttia on lähes umpeen kasvanutta pusikkoa. Navetan pohjoispuolella on sijainnut rakennus, joka on informantin mukaan palanut 1960-luvulla.

Kylätontin pohjoisosa on tuhoutunut Pulesjärventien ja Kulkkaan tilakeskuksen pohjoisosan rakennuskannan vaikutuksesta. Tien lisäksi maakerroksia tuhoavia elementtejä ovat tilakeskuksen pohjoisosan uudehko piharakennus, uudehko betoninen maantasainen siilo sekä näiden läheisyydessä sijaitseva asfaltoitu koneiden säilytysalue/tie. Pulesjärventien pohjoispuolella on säilynyt pieni kappale kylätonttia Lumokorventien ja Pulesjärventien risteyksen luoteispuolella olevalla pellolla ja pienellä pusikoituneella alueella

Kartta:

- Kartta 6. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5 ja 6. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 1. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

4.5 Laalahti

Kartta 7. Kohteet 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

4.5.1 [6] Laalahti (Laiialax) [1000018819]

- kiinteä muinaisjäänös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Kohde sijaitsee Aitoniementien pohjoispuolella, Laalahden tilan mailla, 170 metrin päässä Näsijärven Laalahden rannasta.

Laalahden kylässä tiedetään vuoden 1540 maakirjan mukaan olleen kaksi tilaa, joiden molempien isännät olivat seppiä. Taloista toinen liitettiin Laalahden kantatilaan 1600-luvun alkupuolella. Laalahti on myös entinen ratsumiestila ja myöhemmin rustholli. Olof Rehnströmin vuonna 1764 laatimassa kartassa esiintyy Laalahdessa kolme rakennusta Hirviniemeen vievän tien pohjoispuolella.

Kylätontin alueella, Aitoniementien pohjoispuolella, sijaitsee nykyään kaksi rakennusta: uudehko 1900-luvun loppupuolella rakennettu tallirakennus sekä ainakin jo vuonna 1917 käytössä ollut, nurkkakiville perustettu luhtiaitta. Alue on muuten rakentamatonta, mutta sen poikki kulkee etelästä pohjoiseen soratie. Alue uuden tallirakennuksen kohdalla ja eteläpuolella lienee maastotarkastuksen havaintojen perusteella epäotollista säilyneitä kulttuurikerroksia ajatellen, mutta soratien itäpuolisella alueella kulttuurikerrosten säilyminen on mahdollista. Kiinteä muinaisjäänös sijaitsee kylätontin alueen itäosassa, jossa nykyään on luhtiaitta, hevoshakaa sekä maatilan talouspihaa.

Laalahden kantatilan ensimmäinen maakirjaisäntä vv. 1540-52 oli Erkki. 1600-luvulla Laalahti oli ratsutila, josta 1600-1700-lukujen vaihteessa tuli rustholli. Laalahden vanha maalaisympäristö rakennuksineen, viljelyksineen ja laidunmaineen muodostaa yhä eheän ja hyvin säilyneen kokonaisuuden luonnonkauniissa rantamaisemissa. Näsijärven puolella tietä, puistomaisessa ympäristössä, sijaitsevat tilan kaksi komeaa vanhaa asuinrakennusta. Talousrakennukset jäävät tilan läpi mutkittelevan tien pohjoispuolelle. Laalahden tilan päärakennus on vuodelta 1885 ja ns. punainen puoli vuodelta 1888. Vuonna 1865 rakennettu viljamakasiini lienee rakennuksista vanhin. Navetan rakennusvuosi on 1904, pakarin 1905 ja luhti on rakennettu ennen v. 1917. Pakarissa on leivottu 1950-luvulle asti, jolloin uuni purettiin. Vuonna 1993 rakennettu hevostalli sijaitsee vanhalla paikallaan navetan ja luhdin välissä. Käytöstä poistunut sikala sijaitsee talouskeskuksen länsipuolella, ja muita hieman etäämmällä sijaitsevia rakennuksia ovat kuivuri ja konehalli sekä puimala ja riihi. Laalahdella on yhä viljelyksessä peltoa ja laidunmaita, sekä omia että vuokramaita, lisäksi tilalla on ravihevosia.

Tutkimukset:

- Kirsi Luoto/Pirkanmaan maakuntamuseo inventointi 2010

Kartta:

- Kartta 6. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5 ja 6. Mittakaava 1:25000. ja Kartta 7. Kohteet 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 1. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25 000.

4.6 Hirviniemi

Hirviniemen kylässä oli kuusi kantatilaa: Ruokonen, Keso, Kiikkinen, Kölli, Junkkari eli Käkä sekä Lampu.

14.10.2020

4.6.1 [7] Hirviniemi Keso III [1000011517]

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Hirviniemen alueelle on syntynyt kiinteää asutusta viimeistään keskiajalla ja vuosilta 1558–59 peräisin olevissa papinmantaaliluetteloissa Keson tila mainitaan omana kylänään. Tilan on arvioitu olevan myöhäiskeskiaikainen uudistila, joka on perustettu joko kosteaan sekametsään tai kesannoksi jääneen kaskimaan paikalle.

Yksinäistalon tontti sijaitsee Aitolahdessa Aitoniementien molemmin puolin, noin 40 m Aitoniementien ja Kiikkisensalmentien risteyksestä itään. Tila on sijainnut samalla paikalla ainakin vuodesta 1765. Aitoniementie siirrettiin 1960-luvulla kulkemaan tilakeskuksen läpi.

Joulukuussa 2015 todettiin maanrakennushankkeen yhteydessä maata kuoritun noin kolmasosalla tilan tonttimaasta maantien eteläpuolella. Peltomultakerrosta oli poistettu noin 20 cm, eikä se koskettanut kulttuuri- tai löytökerroksia, varsinaista vahinkoa ei muinaisjäännökselle tapahtunut.

Talvella 2017 vesihuoltolinjauksen yhteydessä suoritettussa valvonnassa ei havaittu merkkejä kulttuurikerroksesta. Myöskään 2019 Kylätalon viereen suunniteltujen paikoitusalueen, pelikentän ja mahdollisen huvimajan paikoilta ei havaittu rakenteita.

Tutkimukset:

- Hanna-Leena Salminen/Pirkanmaan maakuntamuseo inventointi 2007

Kartta:

- Kartta 7. Kohteet 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 1. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25 000.

4.6.2 [8] Teisko Hirviniemi [1000011518]

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, kylänpaikat

Kylätontti sijaitsee Näsijärven Kilunpohjan ja Aitolahden väliin jäävän niemen keskellä, noin 600 m itään Kiikkisensalmentien ja Junkkarintien risteyksestä. Tontilla on nykyään Junkkarin tilan rakennuksia ja Vanhan Köllin vanha päärakennus. Historiallisten karttojen perusteella kylä on sijainnut samalla paikalla ainakin vuodesta 1765 alkaen.

Tutkimukset:

- Hanna-Leena Salminen/Pirkanmaan maakuntamuseo inventointi 2007

Kartta:

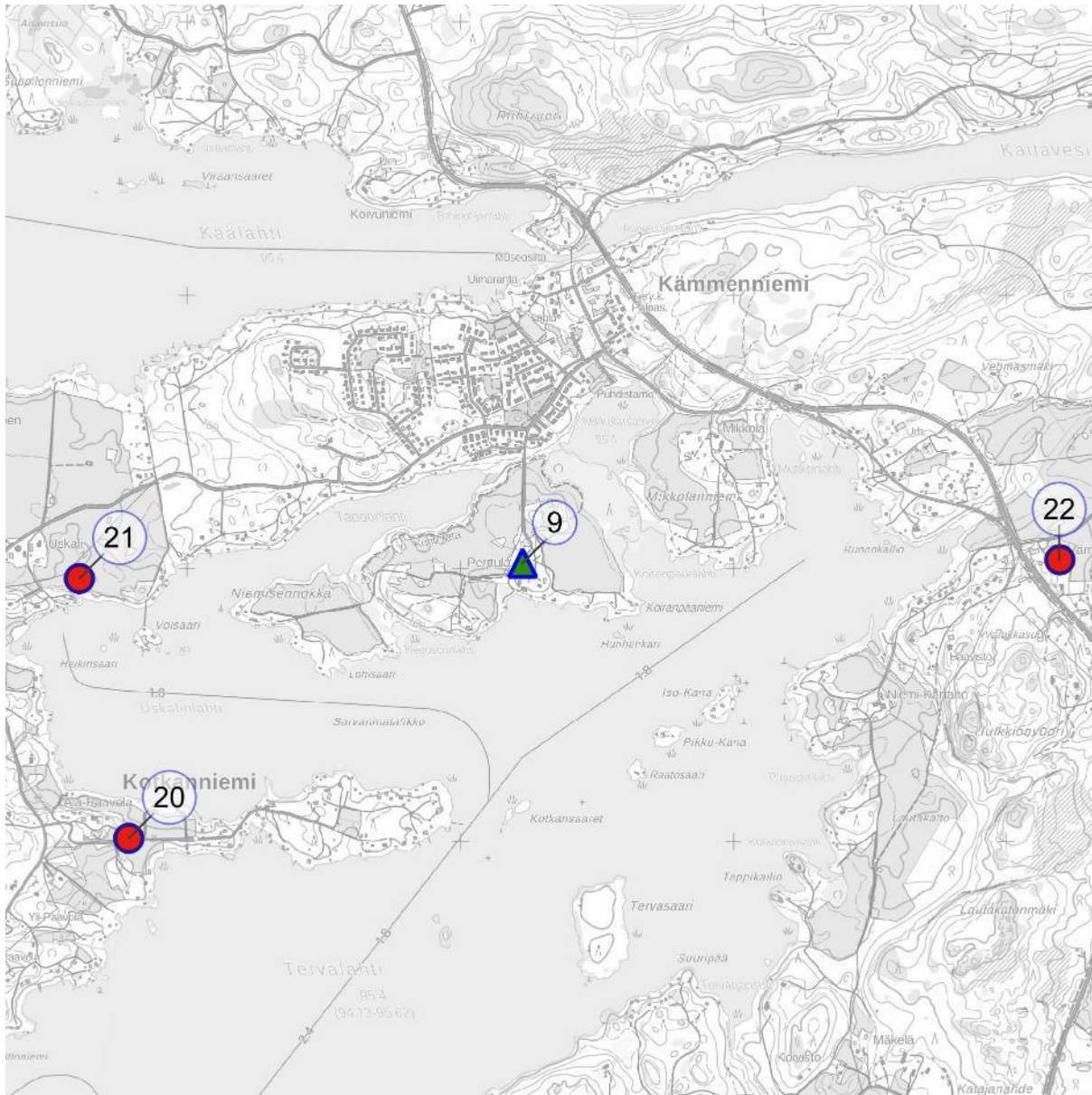
- Kartta 7. Kohteet 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 1. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ja 8. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

4.7 Kämmenniemi

Kämmenniemen historiallisen ajan ryhmäkylä sijaitsee Näsijärven Uskalinlahteen työntyvän niemen etelärannan tuntumassa. Varhaisin maininta kylästä on 1540, jolloin kylässä on ollut kolme taloa. Vuoden 1795 isojakokartalle kylään on merkitty neljä taloa (A) Bertula ja Rekola, (B) Iso Kahna (C) Pieni Kahna (D) Tonni.

Kartta 8. Kohteet 9, 20, 21 ja 22. Mittakaava 1 : 25000.

14.10.2020

4.7.1 [9] Kämmenniemi [1000037159]

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Ryhmäkylän talotonttien alue on nykyään osin rakennettua, paikoin nykyään rakentamattomilla kohdilla on ollut rakennuksia vielä 1990-luvulla. Inventoinnin maastotyössä kylätontilla todettiin rakennusten perustuksia ja mm. yksi kivinen ajosilta, mitkä liittyvät mahdollisesti 1990-luvun rakennuksiin, vanhoilta vaikuttaneita rakenteita paikalla ei todettu. Rakentamattomilla osin kylätontin aluetta voi kuitenkin olla säilyneitä rakenteita ja kulttuurikerroksia kylän varhaisemmista vaiheista. Edellä kuvattun perusteella Kämmenniemen kylätontti on mahdollinen muinaisjäännös.

Tutkimukset:

- Timo Sepänmaa, Hannu Poutiainen inventointi 2018

Kartta:

- Kartta 8. Kohteet 9, 20, 21 ja 22. Mittakaava 1 : 25000.
- Liitekartta 3. Kohteet 9, 20, 21 ja 22. Mittakaava 1:25 000.

4.8 Värmälä

Teoksessa Messukylän, Teiskon ja Aitolahden historia on luettelo Teiskon kantatiloista. Kantatila tarkoittaa tilaa, joka on ollut olemassa jo vuonna 1540. Luetteloon on otettu mukaan myös kylät, jotka ovat syntyneet 1500-luvun loppuun mennessä. Sisaruspohjan kylistä kantatilaluettelossa on mainittu Pohtola, Vattula ja Värmälä; Viitapohjassa oli Savon kylä.

Värmälä on vuoden 1540 kantatila ja entinen ratsutila, jonka augmentti on ollut Kulkkila. Kolmikymmenvuotisessa sodassa sillä on ollut kaksi ratsumiestä. Päätilasta on erotettu vuosisatojen aikana mm. Iso-Kartano ja Niemi-Kartano. Värmälän talouskeskus sijaitsee komealla paikalla Valkeejärveen viettävällä rinteellä. Tulipalo tuhosi vuonna 1933 kaikki tilakeskuksen rakennukset ja myös lähimmän naapurin.

14.10.2020

Kartta 9. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23 ja 24. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

4.8.1 [10] Värmälän Pirilä [1000011526]

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Värmälän rusthollia käsittelevän kartan on tehnyt Johan Florin; kartta on vuodelta 1786. Isojakokartassa Värmälän alueella on viisi asuinpaikkaa. Kaksi Valkeajärven itäpuolella, kaksi pohjoispuolella ja yksi länsipuolella. Kantatilaluettelossa mainitaan Värmälässä olleen vuonna 1540 neljä tilaa, joista yksi hävisi, kaksi liittyi Värmälän rustholliksi ja yhdestä tuli Pirilä. Rustholli oli sotilaita varustava ratsutila. Tilojen nimiä olivat Vähä-Kartano (1540-1860), Niemi-Kartano (1820-1860), Iso-Kartano (1746-1860), Ala-Pirilä (1540-1860) ja Ylä-Pirilä (1838-1860). Nykykartassa Värmälän tila osuu vanhalle asuintontille, samoin Ala-Pirilä, Ylä-Pirilä ja Iso-Kartano.

Pirilän yksinäistalon tontti sijaitsee Näsijärven kuuluvan Matehisenlahden ja Valkeajärven väliin jäävällä kannaksella. Paikalla on nykyisinkin Pirilän tilan rakennuksia.

Tutkimukset:

- Hanna-Leena Salminen/Pirkanmaan maakuntamuseo inventointi 2007: Tampere Hirviniemi ja Sisaruspohja osayleiskaava-alueiden arkeologinen inventointi kohde 8 s. 49

Kartta:

- Kartta 9. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23 ja 24. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 4. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25 000.

4.9 Kuusniemi

Kuusniemen kylässä oli yksi tila (Alinen) ja vuodesta 1544 toinen (Ylinen), jotka yhdistyivät 1800-luvun lopulla.

4.9.1 [11] Kuusniemi (Teisko) [1000002005]

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, kylänpaikat

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus: Autioitunut 1700-luvun kylätontti on täysin ehjä, mäntymetsäinen ja kalliainen mäen laki. Alueella on maan päälle näkyvissä yksi kiviraunio, mahdollisen kiukaan jäännökset. Kylätontin alueen rajaus on epätarkka.

Tutkimukset:

- Timo Jussila/Mikroliitti Oy inventointi 2002

Inventointiraportin (Jussila 2002:43) mukaan:

Kuninkaan kartaston perusteella alueella sijainneen kylätontin paikannus on epävarma ja vaikea. Paikan päällä tarkasteltuna karttaliitteeseen merkitty alue on koko niemen kärkialueella ainoa paikka, jossa on näkyvissä merkkejä rakennuksista: kalliopaljastuman laidalla on kiukaan jäänteet. Se on myös muutoin "tyypillinen" kylänpaikka niemen alueella. Niemen kärki, oletetusta kylätontista itään on kivetöntä hienoaineksista maata, johon olisi kyllä jälkiä jäänyt, mikäli siellä olisi rakennuksia ollut. Kun taas oletettu tontin alue on karkeampaa maata, paikoin melko ohuena kerroksena kallion päällä. Kylätontin alue on ehjä ja ilmeisesti myöhemmän toiminnan häiritsemätön.

14.10.2020

Kommentti Jussilan (2002:43) inventointiraporttiin:

Kohdetta pyritty paikantamaan Kuninkaankartaston avulla. Nykyinen sijainti on mahdollisesti väärä. Isojakokarttojen (Kuusniemi, P.H. Pelander, 1795, Maamittauslaitos, 41_teisko_10_a – Isojakokartat) perusteella kaksi taloa on sijainnut noin 150 – 200 metriä itään ja itäkaakon muinaisjäännösrekisteriin merkitystä kohteesta. Kohteen sijainti olisi syytä tarkastaa maastossa.

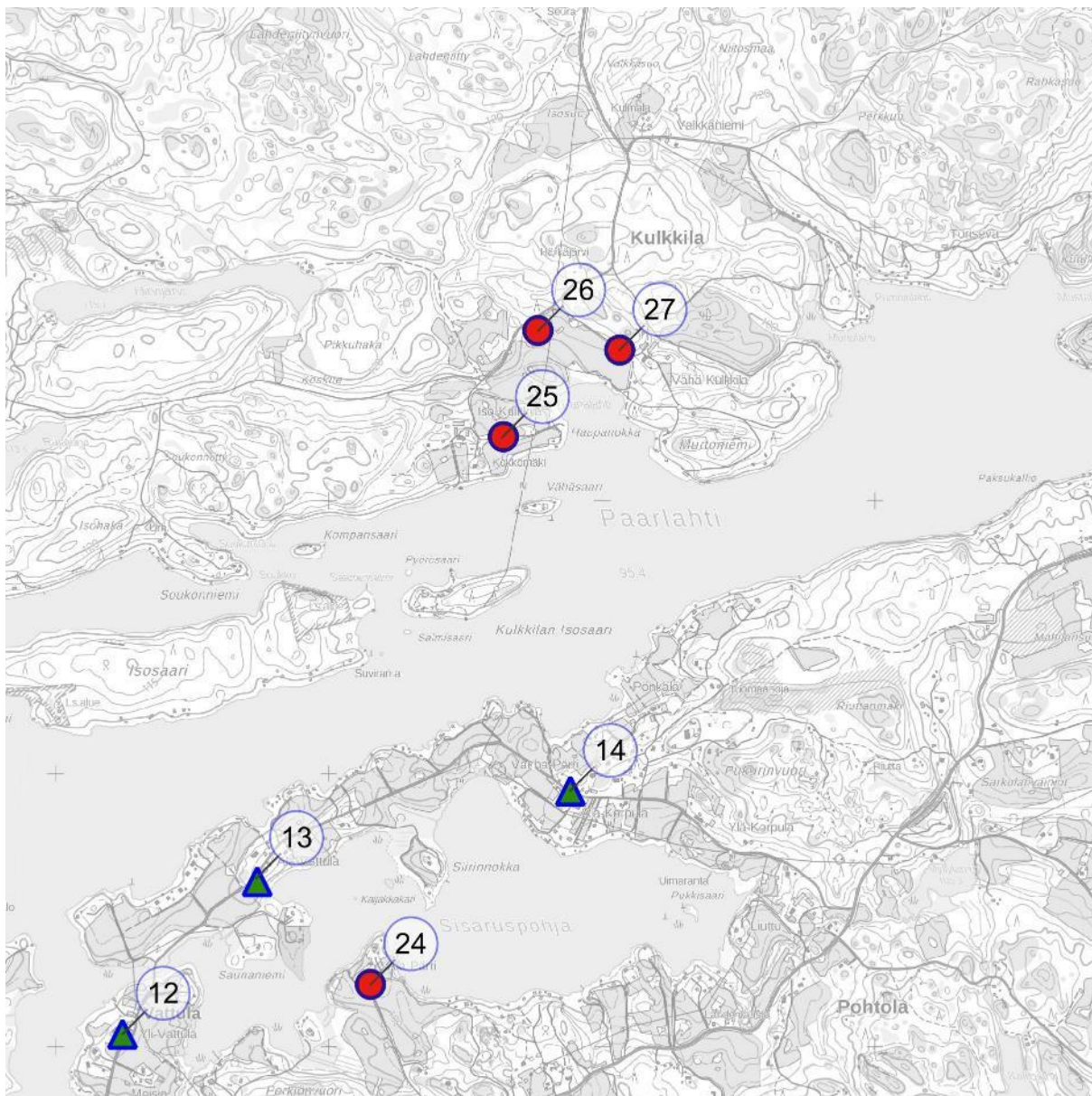
Kartta:

- Kartta 9. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23 ja 24. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 4. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

4.10 Vattula

Vattula-Ylisen kantatila, nykynimeltään Yli-Vattula, on tutkimusten mukaan jo 1200- ja 1300-luvuilla kuulunut Turun piispan tiloihin. 1600-luvulla se on kruununpuustellina ollut Jaakko de la Gardiella. Vattula on jaettu v. 1733, jolloin siitä ovat muodostuneet Vattula ja Alanen eli Ala-Vattula. Ruotujakolaitoksen aikaan vuoteen 1809 saakka tila on ollut Porin jalkaväkirykmentin 1. pataljoonan Ruoven komppanian luutnantin virkatalona.

Kartta 10. Kohteet 12, 13, 14, 23, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1: 25000.

14.10.2020

4.10.1 [12] Vattula Ylinen [1000011520]

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Talonpaikoista eteläisempi, Ylinen sijaitsee Teiskon Matehisenlahden ja Sisaruspohjan välissä olevassa niemessä, Vattulantien länsipuolella ympäristöään korkeammalla kohdalla. Talonpaikoista pohjoisempi, Vattula sijaitsee Paarlahden ja Sisaruspohjan väliin jäävällä kannaksella, Vattulantien länsi- ja itäpuolella.

Tutkimukset:

- Hanna-Leena Salminen/Pirkanmaan maakuntamuseo inventointi 2007

Kartta:

- Kartta 9. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23 ja 24. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 4. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25 000.

4.10.2 [13] Vattula Vattula [1000011520]

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Vattulan kylän talonpaikoista pohjoisempi eli Vattula sijaitsee Paarlahden ja Sisaruspohjan väliin jäävällä kannaksella, Vattulantien W- ja E-puolilla. Vattulan talonpaikka on nykyään osin autioitunut, sen N-puolella sijaitsee nykyisin Ala-Vattula niminen tila. Osa Vattula Ylinen -nimistä muinaisjäännöstä.

Tutkimukset:

- Hanna-Leena Salminen/Pirkanmaan maakuntamuseo inventointi 2007

Kartta:

- Kartta 9. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23 ja 24. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 4. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25 000.

4.11 Pohtola

4.11.1 [14] Teisko Pohtola [1000011519]

- kiinteä muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Kylätontti sijaitsee Näsijärveen kuuluvien Paarlahden ja Sisaruspohjan väliin jäävän kannaksen itäosassa. Tontin läpi menee Sisaruspohjantie. Tontti sijaitsee ympäristöään korkeammalla kohdalla. Sen eteläpuolella on useita kesämökkejä. Tontilla on yksi asuttu tila, Vanha-Pärrä. 1700-luvun lopun kartassa paikalla on viisi taloa.

Tutkimukset:

- Salminen 2007: Tampere Hirviniemi ja Sisaruspohja osayleiskaava-alueiden arkeologinen inventointi kohde 6 s. 39

14.10.2020

Kartta:

- Kartta 10. Kohteet 12, 13, 14, 23, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1: 25000.
- Liitekartta 4. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25 000.

4.12 Padustaipale

Padustaipaleen kylässä oli Taulaniemi ja kaksi Toijalaa, jotka pian kuitenkin yhdistyivät, sekä Lörpys, joka hävisi parissa kymmenessä vuodessa. Toijalaa isännöi seppä Jaakko Erkin-poika Toijanen 1621–58. Poukka merkittiin maakirjaan 1544.

Kartta 11. Kohteet 15, 28, 29 ja 30. Mittakaava 1: 25000.

14.10.2020

4.12.1 [15] Teisko Taulaniemi [1000002007]

- kiinteä muinaisjäänös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Muinaisjäänösrekisteri: Vaikka kuninkaankartaston mukaan arvioituna 1700-luvulla kyläpaikka olisi nykyisen kartanorakennusten kohdalla tai sen pohjoispuolella, tilan rakennusten pohjoispuolella on metsikössä näkyvissä useita kiviraunioita ja rakennuksen perustuksilta vaikuttavia rakenteita. Kyseessä lienee vanha autoitunut kylätontti.

Huomioita:

Kylätontin raja-
aus olisi syytä tarkastaa maastossa. Isojakokartan (Padustaipale, P Bergius, 1783, Maamittauslaitos, 6054229_MML1-104-840-415-999999--64-15, Isojakokartat) perusteella kylätontti on sijainnut noin 150 metriä itään Jussilan 2002 kuvaamasta paikasta. Katso kohde: Padustaipale Taulaniemi.

Kartta:

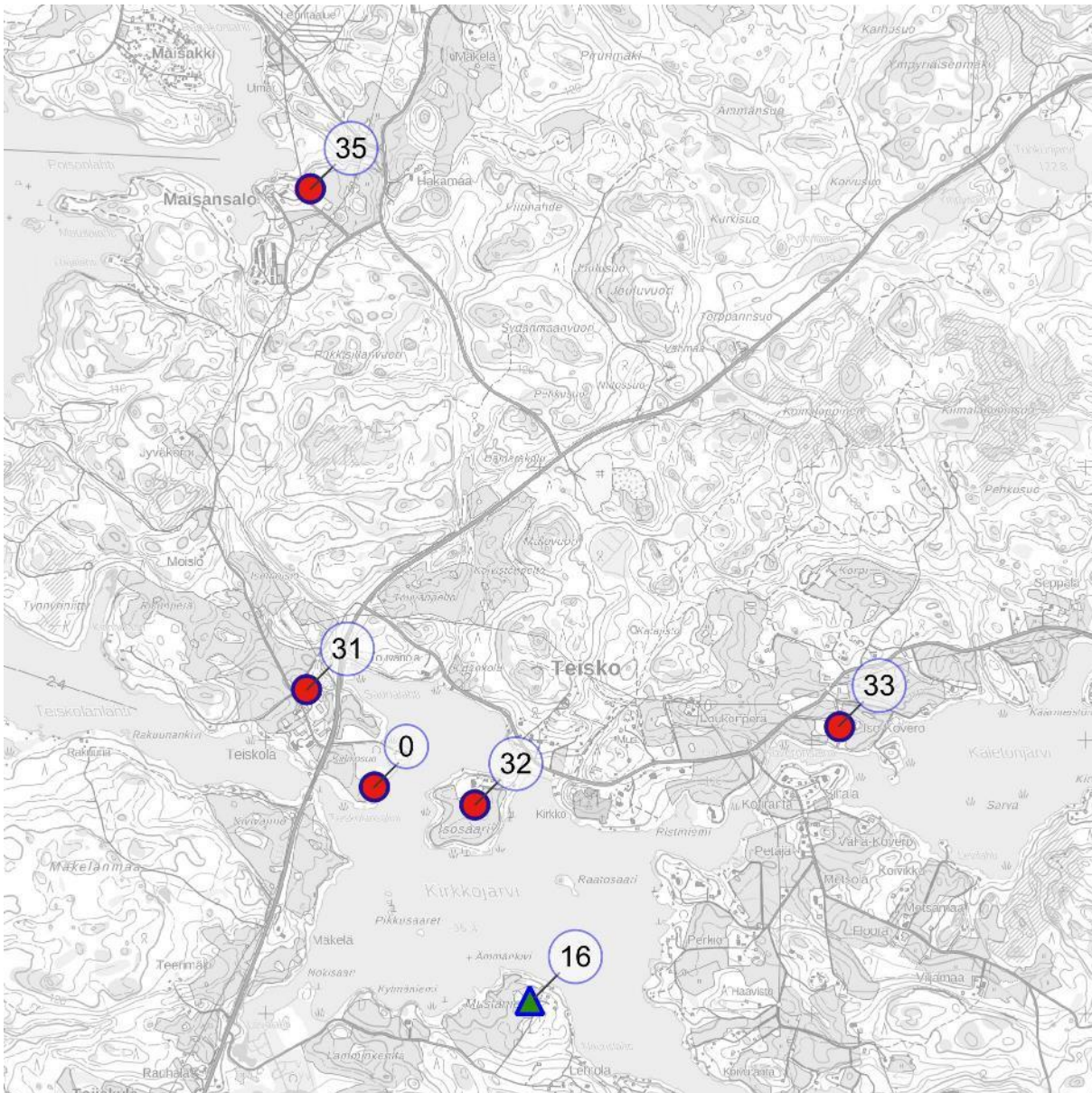
- Kartta 11. Kohteet 15, 28, 29 ja 30. Mittakaava 1: 25000.
- Liitekartta 6. Kohteet 0, 15, 16, 28, 29, 30, 31, 32 ja 33. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

4.13 Teiskola

Maakirjassa 1540 Teiskolan kylään kuuluu kaksi Teisko-nimistä tilaa sekä Lörpys eli Salo että Kaikari eli Mustaniemi, jotka kaikki 1600-luvun loppupuolella liitettiin Teiskolan kartanoksi, ja vielä Mikon tila parin vuoden kuluttua. Myöhemmin kylässä esiintyi vielä yksi lyhytikäinen tila. Teiskolan kartanon perustamisvuodeksi lasketaan 1663, jolloin ratsumestari Wolmar von Shlippenbach sai säterivapauden yhdelle lahjoitustilalleen kylässä.

Teiskolan taloista Mustaniemi on muodostanut oman kylänsä 1500-luvulla. Tässä yhteydessä Mustaniemi käsitellään osana Teiskolaa.

Kartta 12. Kohteet 0, 16, 31, 32, 33 ja 35. Mittakaava 1 : 25 000.

14.10.2020

4.13.1 [16] Teiskola Mustaniemi [1000002006]

Mustaniemi mainitaan 1560-luvun Suomen asutuksen kyläluettelossa, ja isojaossa autioitunut kylätontti on nykyisin peltona. Maanpäälle näkyviä merkkejä asutuksesta ei ole havaittavissa. Myöhempi asutus ei kuitenkaan liene paikkaa sotkenut. Alueen rajaus on epätarkka.

Tutkimukset:

- Jussila 2002: Pirkanmaan historiallisen ajan muinaisjäännökset, kohde Tampere 5 Teisko Mustaniemi

Kohteen nimi voisi olla myös Mustaniemi (Teiskola) Mustaniemi

Kartta:

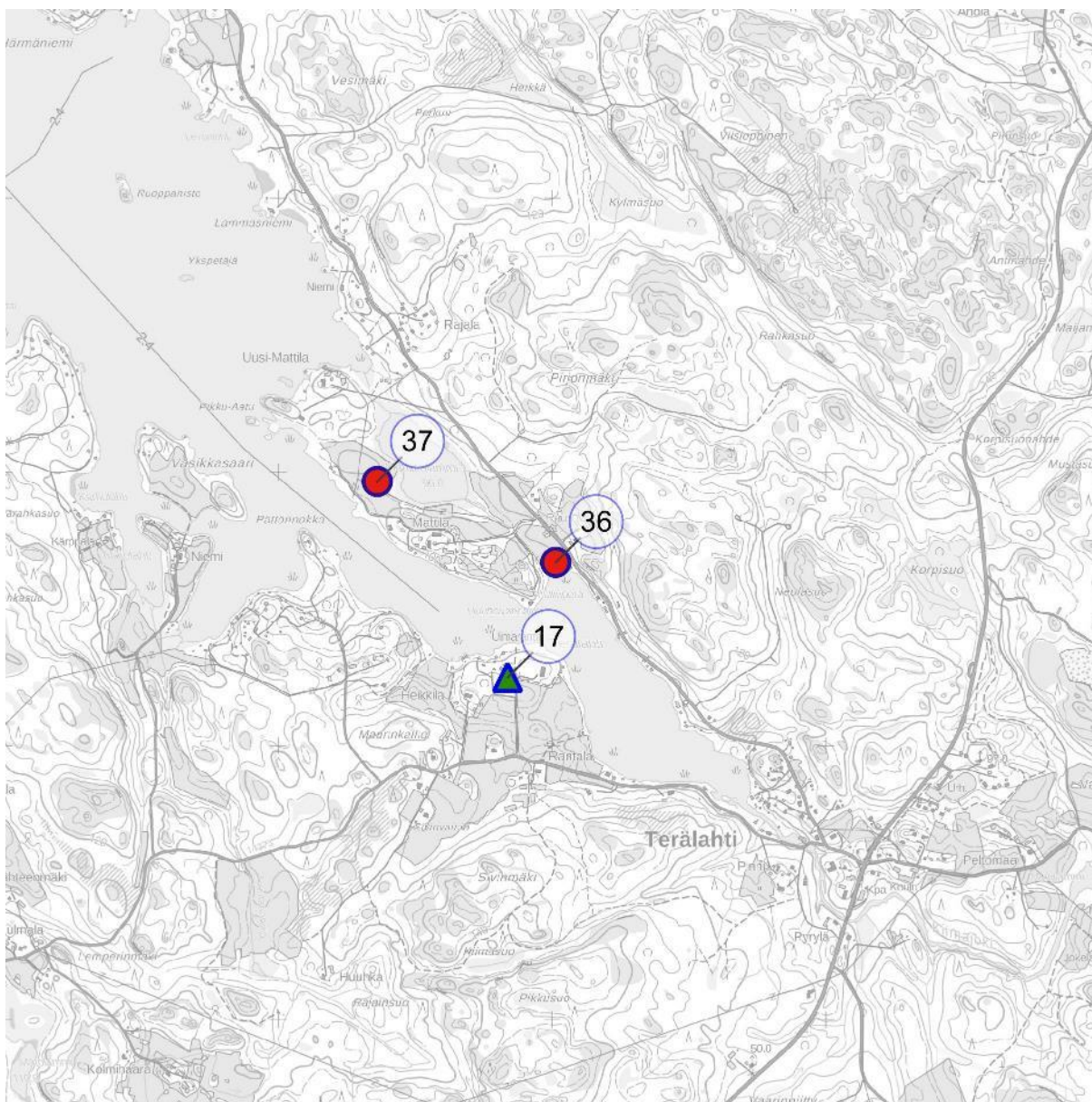
- Kartta 12. Kohteet 0, 16, 31, 32, 33 ja 35. Mittakaava 1 : 25 000.
- Liitekartta 6. Kohteet 0, 15, 16, 28, 29, 30, 31, 32 ja 33. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

4.14 Saarlahti

Saarlahti mainitaan asuttuna kylänä vuonna 1540. Saarlahden kylässä on isojaon aikaan ollut kaksi taloa, joiden tontit ovat sijainneet vierekkäin kujan erottamina lähellä Terälahden lounaisrantaa. Kylän nimenä isojakokartassa ja asiakirjoissa (H49:1/1-37) on Sarlax. Saarlahden kylään on luetteloitu myös muita taloja (muun muassa Pöllölä ja Paksula) ainakin ajoittain ennen isojakoa ja myös sen jälkeen.

Kartta 13. Kohteet 17, 36 ja 37. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

4.14.1 [17] Saarlahti (Sarlux) [1000036849]

Saarlahti mainitaan asuttuna kylänä vuonna 1540. Saarlahti on merkitty Terälahden pohjukan eteläpuolelle Pirkkalan, Lempäälän ja Vesilahden pitäjiä esittävässä 1600-luvun kartassa (Geographisk Delinuation På Öfre Satakunden i Biörneborgz Lähnn, MH MH 10, Alue- ja rajakartat, Maanmittaushallituksen kartat, Kansallisarkisto; ks. myös MH MH 14). Vaikka nimenä näyttääkin olevan Sarklahti (tai Särklahti), ja asutus on piirretty aivan Terälahden kaakkoisimpaan pohjukkaan, kyseessä lienee sama paikka kuin myöhemminkin. Lahden pohja on piirretty muutenkin väärin, sillä Kiimajoki ei laske idästä sen kaakkoiseen pohjukkaan kuten pitäisi vaan pohjoisesta koilliskulmaan. Saarlahden myöhempi paikka on myös lähinnä lahden pohjukkaa oleva alue, jossa on runsaammin viljelykelpoista maata.

Saarlahden kylässä on isojaon aikaan ollut kaksi taloa, joiden tontit ovat sijainneet vierekkäin kujan erottamina lähellä Terälahden lounaisrantaa. Kylän nimenä isojakokartassa ja asiakirjoissa (H49:1/1-37) on Sarlux. Saarlahden kylään on luetteloitu myös muita taloja (muun muassa Pöllölä ja Paksula) ainakin ajoittain ennen isojakoa ja myös sen jälkeen. Nämä sijaitsevat ja ovat jo ainakin 1600-luvulla edellä mainitun kartan mukaan sijainneet inventointialueen ulkopuolella pohjoisessa. Niiden yhteydessä ei isojaossa ole mainittu Saarlahtea, vaan ne on käsitelty samaan jakokuntaan kuuluvina yksittäisinä taloina. Terälahden lounaisrannan taloilla ei ole isojaossa erillisiä nimiä, vaan ne on merkitty jakokunnan sisäisillä kirjaintunnuksilla M (itäisempi talo, kersantin puustelli) ja N (läntisempi talo). Myöhemmissä kartoissa itäisempi talo mainitaan aluksi Rantalalan sotilasvirkatalona (esimerkiksi pitäjänkartassa) ja sen jälkeen Rantalana (Saarlahti 5). Läntisemmän talon nimenä on Heikkilä (Saarlahti 1).

Tutkimukset:

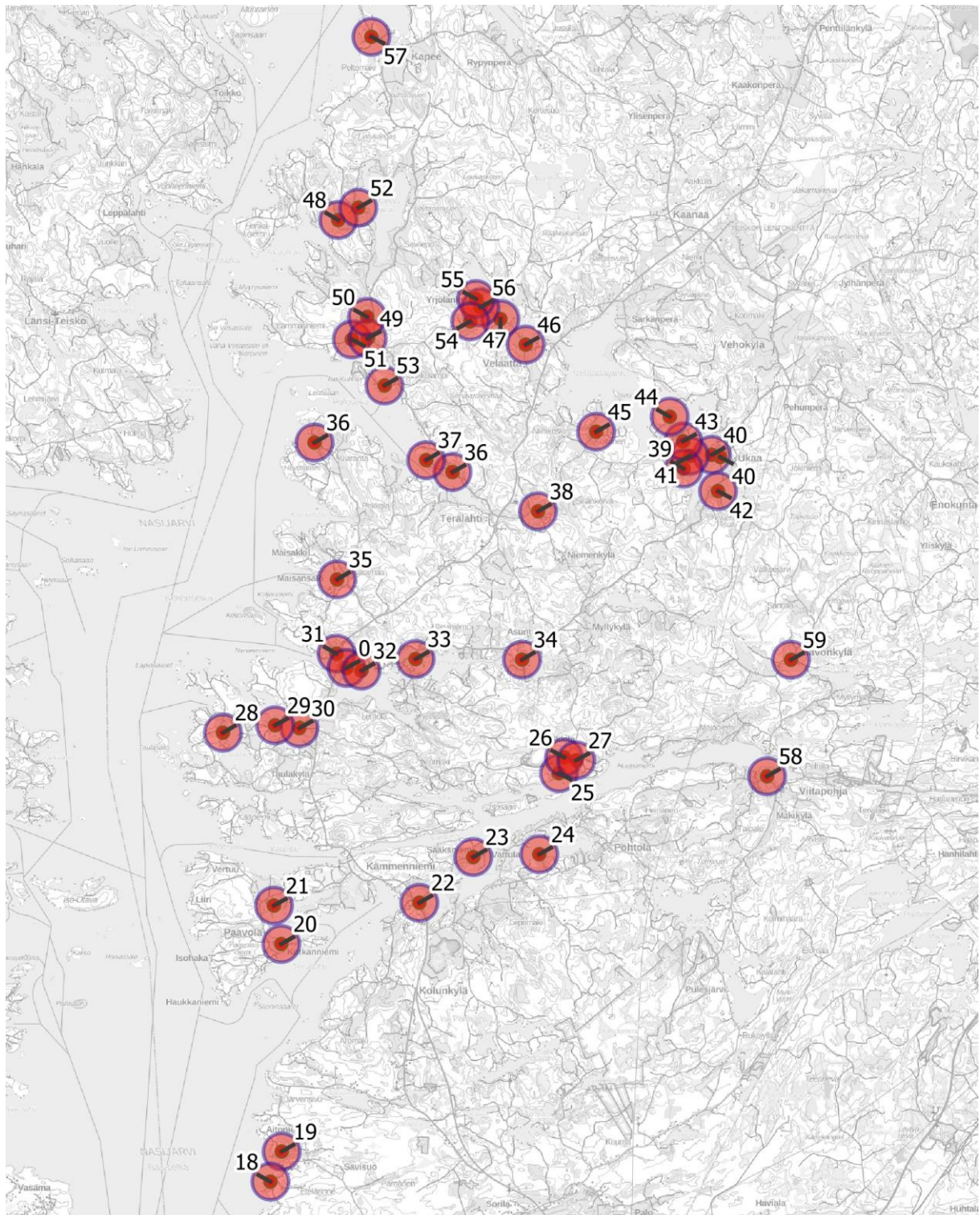
- Mikroliitti Oy: Ville Laakso ja Antti Bilund inventointi 2014

Kartta:

- Kartta 13. Kohteet 17, 36 ja 37. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 8. Kohteet 17, 36, 37 ja 48. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5 Selvitetyt historiallisen ajan asuinpaikat

Kartta 14. Kartalla on esitetty paikannettujen kylien ja yksittäistalojen sijainnit punaisella pisteellä.

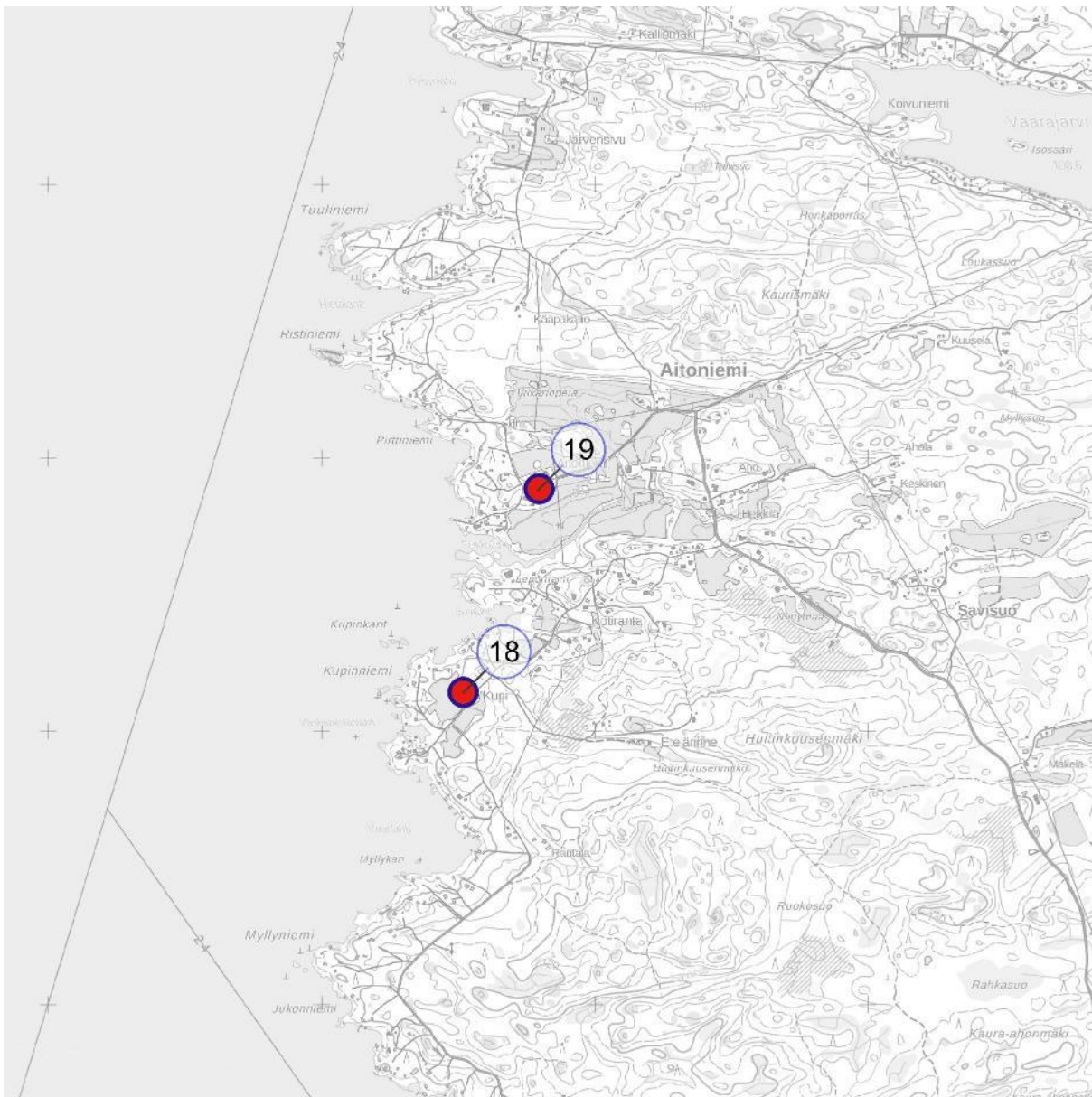

14.10.2020

5.1 Aitoniemi

Aitoniemi oli samaa jakokuntaa Messukylän neljännekseen kuuluvan Hirvenniemen kanssa. Aitoniemen kylässä oli kolme kantatilaa: Kupi, Sikka ja Juho Loiman tila eli Aitoniemi. Kupi tunnettiin myös Harana. Sikka hävisi 1550-luvun alussa.

Aitoniemen kantatilan ensimmäinen maakirjaisäntä oli Juho Niilonpoika Loima vuosina 1540-84. 1700-luvun alussa Aitoniemi on ollut Juvan rusthollin augmentti. Isojaon yhteydessä v. 1764 Aitoniemen tila jaettiin kahtia kahden veljeksien, Juho Heikinpojan ja Matti Heikinpojan kesken. Vuonna 1830 Kustaa Erkinpoika Pietilä osti puolet Ylisestä Aitoniemestä ja rakennutti sen tiluksille uuden pääraennuksen.

Kartta 15. Kohteet 18 ja 19. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

5.1.1 [18] Aitoniemi Kupi

- mahdollinen muu kulttuuriperintökohde
- asuinpaikat, yksinäistalot

Maakirjassa 1540.

Lähtöaineiston isojakokartan asemointi ei ollut kovin tarkka. Uudelleen asemointi on varmaan tarpeen.

Nykyinen maankäyttö: Asuttu ja rakennettu.

Isojakokartta: Aitoniemi, Johan Florin, 1781, Kansallisarkisto, hirviniemi_3 – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 15. Kohteet 18 ja 19. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 2. Kohteet 18, 19. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 16. Ote isojakokartasta "Aitoniemi, Johan Florin, 1781, Kansallisarkisto, hirviniemi_3 – Isojakokartat".

14.10.2020

5.1.2 [19] Aitoniemi

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Aitoniemen otaksutaan olleen pirkkalalaisten eränkäyntimaita. Vuonna 1540 Aitoniemessä oli kolme tilaa Kupi eli Hara eli Arikkila, Aitoniemi eli Juho Loiman tila, sekä lyhytikäinen Sikkaniemi, joka v.1553 jaettiin Aitoniemen ja Kupin kesken. Maakirjoihin oli vielä v.1541 merkittynä pieni 1/24 koukun Erkin tila, joka kuitenkin hävisi parin vuoden kuluttua. Kupin kantatila on mukana Hirviniemen isojakokartoissa, joista ensimmäisen teki Olof Rehnström v. 1765 ja jälkimmäisen Johan Florin v. 1781.

Lähtöaineiston isojakokartan asemointi ei ollut kovin tarkka. Uudelleen asemointi on varmaan tarpeen.

Nykyinen maankäyttö: asuttu ja rakennettu, vapaa-ajan asunto

Isojakokartta: Aitoniemi, Olof Rehnström, 1765, Kansallisarkisto, H49_2-1 – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 15. Kohteet 18 ja 19. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 2. Kohteet 18, 19. Mittakaava 1:25 000.

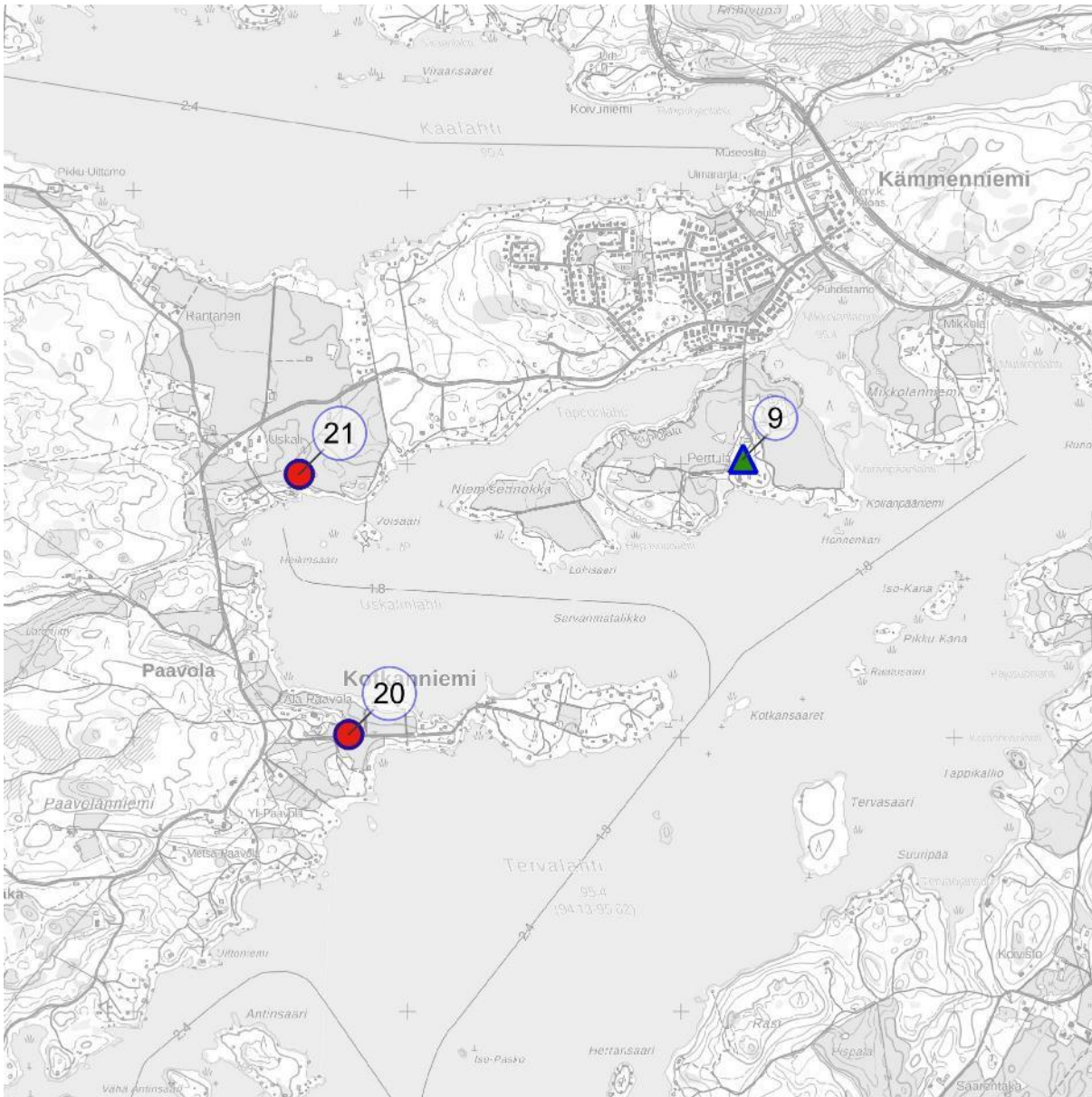

Kartta 17. Ote kartasta "Aitoniemi, Olof Rehnström, 1765, Kansallisarkisto, H49_2-1 – Isojakokartat".

14.10.2020

5.2 Puudenniemi eli Paavola

Puudenniemi eli Paavola oli keskiaikainen piispanomistus, jolla 1540-luvulla asui kolme lampuotia.

Kartta 18. Kohteet 9, 20 ja 21. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

5.2.1 [20] Puudenniemi/Paavola Ylinen ja Alinen

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Paavolan Alasen peltoja oli Kotkanniementien pohjoispuolella ja Uskalinlahden pohjukassa. Yli-Paavolan peltoja oli Kotkanniementien eteläpuolella Tervalahden rannalla. Niittyjä oli peltojen lomassa sekä etäämmällä.

Nykyinen maankäyttö: Autio ja rakentamaton, pääosin peltoa ja tiealuetta.

Isojakokartta: Paavola, P.H. Pelander, 1796, Maamittauslaitos, 10_teisko_14_b – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 18. Kohteet 9, 20 ja 21. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 3. Kohteet 9, 20, 21 ja 22. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 19. Ote kartasta "Paavola, P.H. Pelander, 1796, Maamittauslaitos, 10_teisko_14_b – Isojakokartat".

14.10.2020

5.2.2 [21] Puudenniemi/Paavola/Uskelaby Uskali

- mahdollinen muinaisjäänös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Uskalin asuintontti sijaitsivat aivan Uskalinlahden rannan tuntumassa paikalla, johon Uskalin nykyisestä pihapiiristä itään lähtevä tie päättyi. Tuolloin Uskalin taloille johti tie koillisesta, halki peltojen, kohdasta, jossa on nykyisin lato Paavolantien tuntumassa, keskellä nykyistekin peltomaisemaa. Samasta kohdasta nykyistä Paavolantietä isojakokartalla lähti tie myös kohti pohjoista eli Käälahden (Koivulahden) rantaa. Tämä tie oli talviaikaan osa Alavudelta Virtain ja Ruoveden kautta Tampereelle johtavaa talvitietä. Uskalissa oli ollut myös kestikievari. Uskalin asuintonttien jälkeen kylätie jatkui rantaa noudatellen kohti Paavolan kylää. Tien varressa, aivan lahden pohjukassa, vedenrajassa on pienehkö mahdollinen asuintontti Isojakokartalla. Uskalin talon nykyinen paikka kasvoi metsää. Uskalilla ei mainita torppia.

Nykyinen maankäyttö: Metsäsaareke pellolla, kevyttä rakentamista

Isojakokartta: Paavola Uskali, P.H. Pelander, 1796, Maamittauslaitos, 12_teisko_14_c – Isojakokartat
Kartta:

- Kartta 18. Kohteet 9, 20 ja 21. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 3. Kohteet 9, 20, 21 ja 22. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 20. Ote kartasta Paavola Uskali, P.H. Pelander, 1796, Maamittauslaitos, 12_teisko_14_c – Isojakokartat.

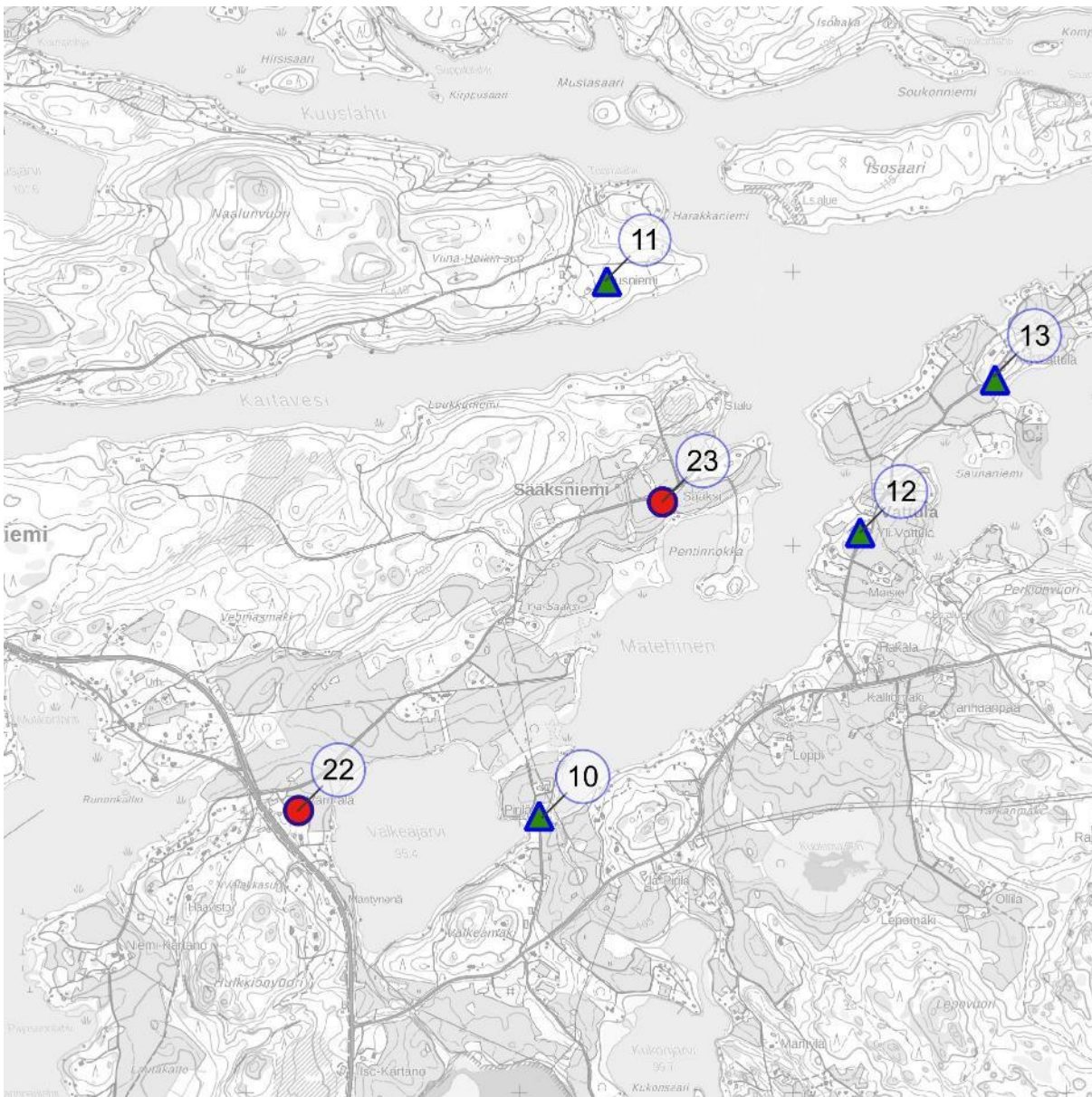

14.10.2020

5.3 Värmälä

Teoksessa Messukylän, Teiskon ja Aitolahden historia on luettelo Teiskon kantatiloista, joka ovat olleet olemassa jo vuonna 1540 tai ovat syntyneet 1500-luvun loppuun mennessä. Sisaruspohjan kylistä kantatilaluettelossa on mainittu Pohtola, Vattula ja Värmälä; Viitapohjassa oli Savon kylä.

Värmälä on vuoden 1540 kantatila ja entinen ratsutila, jonka augmentti on ollut Kulkkila. Kolmikymmenvuotisessa sodassa sillä on ollut kaksi ratsumiestä. Päätilasta on erotettu vuosisatojen aikana mm. Iso-Kartano ja Niemi-Kartano. Värmälän talouskeskus sijaitsee komealla paikalla Valkeajärven viettävällä rinteellä. Tulipalo tuhosi vuonna 1933 kaikki tilakeskuksen rakennukset ja myös lähimmän naapurin.

Kartta 21. Kohteet 10, 11, 12, 13, 22 ja 23. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.3.1 [22] Värmälä Kartano (Vähäkartano)

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Isojakokartoilla toinen Kartanon eli Värmälän tuolloin nimettömästä osasta sijaitsi Walkejärven län-sirannalla (sittemmin Vähä-Kartano, nyk. Värmälä). Värmälän kartano eli entinen Vähä-kartano on ollut rustholli, eli ratsutila, joka on varustanut ratsumiehiä sotiin. Värmälän rusthollin ja mäkituvan välinen peltoaukea on nimeltään Rakuunan haka.

Nykyinen maankäyttö: pihapiirin reunalla, kevyttä rakentamista

Isojakokartta: Värmälä, Johan Florin, 1786, Kansallisarkisto, Värmälä_Valkeajärvi_Näsijärvi – Isojako-kartat

Kartta:

- Kartta 21. Kohteet 10, 11, 12, 13, 22 ja 23. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 3. Kohteet 9, 20, 21 ja 22. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 22. Ote kartasta "Värmälä, Johan Florin, 1786, Kansallisarkisto, Värmälä_Valkeajärvi_Näsijärvi – Isojakokartat".

14.10.2020

5.4 Sääksniemi

5.4.1 [23] Sääksniemi Sääksi

- mahdollinen muu kulttuuriperintökohde
- asuinpaikat, yksinäistalot

Sääksen yksinäistila esiintyy maakirjassa vuodesta 1552, ja vuoden 1571 verotusluettelon mukaan se oli kylän vaurain talo. (Jokipii 1953). Tila jakaantui 1750-luvulla, mutta 1800-luvun lopulla osat jälleen yhtyivät. Nykyinen omistajasuku on hallinnut tilaa vuodesta 1665. Tilakeskus on Matehisenlahteen laskevan rinteessä. 1800-luvun alussa rakennettu päärakennus sijaitsee järven puolella.

Isojaon aikaan asuintontit sijaitsivat vieretysten nykyisen Sääksi-nimisen tilan pihapiirin kohdalla. Asuintonttien ympärillä oli peltoja ja niittyjä. Tielinjat noudattelivat nykyisten Koti rannantien ja Sääksniementien linjauksia.

Nykyinen maankäyttö: asuttu pihapiiri

Isojakokartta: Sääksniemi, P.H. Pelander, 1795, Maamittauslaitos, 45_teisko_11_d – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta: Kartta 21. Kohteet 10, 11, 12, 13, 22 ja 23. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 4. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 23. Ote kartasta "Sääksniemi, P.H. Pelander, 1795, Maamittauslaitos, 45_teisko_11_d – Isojakokartat"

14.10.2020

5.5 Pohtola

Teoksessa Messukylän, Teiskon ja Aitolahden historia on luettelo Teiskon kantatiloista, joka ovat olleet olemassa jo vuonna 1540 tai ovat syntyneet 1500-luvun loppuun mennessä. Sisaruspohjan kylistä kantatilaluettelossa on mainittu Pohtola, Vattula ja Värmälä; Viitapohjassa oli Savon kylä.

5.5.1 [24] Pohtola Ala-Pärri

- mahdollinen muu kulttuuriperintökohde
- asuinpaikat, yksinäistalot

Pärri mainitaan vuoden 1540 maakirjassa. Isojaon yhteydessä Pohtolan Pärri jaettiin kolmeen nimetömään osaan (1/3, 1/6 ja 1/2), joista myöhemmin muodostuivat Ala-Pärri ja Yli-Pärri.

On mahdollista, että Ala-Pärri on siirtynyt nykyiselle paikalleen isojaon yhteydessä.

Nykyinen maankäyttö: asuttu pihapiiri

Isojakokartta: Teiskon Pohtola, Nathan Lilius, 1796, Kansallisarkisto, Pohtola_Sisaruspohjan_eteläranta – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 9. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23 ja 24. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 4. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25 000.

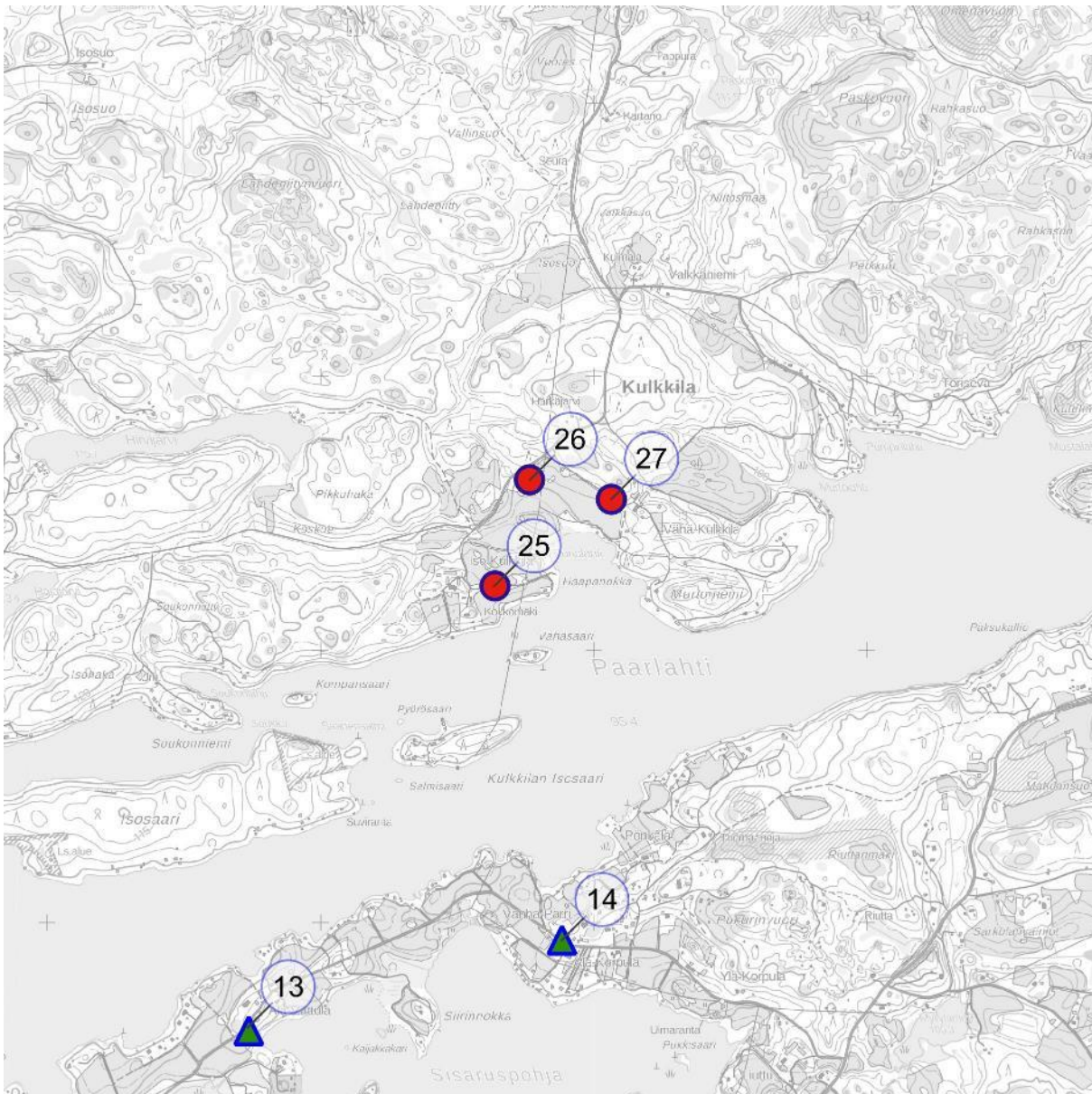

Kartta 24. Ote kartasta "Nathan Lilius, 1796, Kansallisarkisto, Pohtola_Sisaruspohjan_eteläranta – Isojakokartat"

14.10.2020

5.6 Kulkkila

Kartta 25. Kohteet 13, 14, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

5.6.1 [25] Kulkkila Iso-Kulkkila

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Kulkkila on vuoden 1540 kantatila. Siihen yhdistettiin noin sadan vuoden kuluttua kylän toinen tila. Veljekset jakoivat perintötilan 1770-luvulla niin, että kaksi kolmasosaa jäi Iso-Kulkkilaan. (Arajärvi 1954) Tampereen kaupunki osti tilan maat ja metsät vuonna 1982 talouskeskusta lukuun ottamatta. Tilan talouskeskus sijaitsee Paarlahteen viettävällä etelärinteellä. Sen rakennukset ovat ryhmittyneet neliömäisen pihan ympärille. Puinen päärakennus on rakennettu v. 1837, ja sitä on korotettu keski-osaltaan vuonna 1913 kaksikerroksiseksi.

Nykyinen maankäyttö: autio, peltotie.

Isojakokartta: Kulkkila, Nathan Lilius, 1798, Maamittauslaitos, 87_teisko_8_d – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 25. Kohteet 13, 14, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 4. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 26. Ote isojakokartasta " Kulkkila, Nathan Lilius, 1798, Maamittauslaitos, 87_teisko_8_d – Isojakokartat"

14.10.2020

5.6.2 [26] Kulkkila

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Tämä kohta on mahdollisesti autioitunut kylätontti. Tämän kohteen status epävarma ja olisi hyvä tarkastaa maastossa ja mahdollisesti myös Kansallisarkiston kartat.

Nykyinen maankäyttö: autio, peltoa.

Isojakokartta: Kulkkila, Nathan Lilius, 1798, Maamittauslaitos, 87_teisko_8_d – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 25. Kohteet 13, 14, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 4. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25 000.

5.6.3 [27] Kulkkila Vähä-Kulkkila

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Nykyinen maankäyttö: autio, peltoa.

Isojakokartta: Kulkkila, Nathan Lilius, 1798, Maamittauslaitos, 87_teisko_8_d – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 25. Kohteet 13, 14, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 4. Kohteet 10, 11, 12, 13, 14, 22, 23, 24, 25, 26 ja 27. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.7 Padustaipale

Padustaipaleen kylässä oli Taulaniemi ja kaksi Toijalaa, jotka pian kuitenkin yhdistyivät, sekä Lörpys, joka hävisi parissakymmenessä vuodessa. Toijalaa isännöi seppä Jaakko Erkin-poika Toijanen 1621–58. Poukka merkittiin maakirjaan 1544.

Kylän toisintonimenä on Onnistaival.

Kartta 27. Kohteet 15, 28, 29 ja 30. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

5.7.1 [28] Tauloniemi/Padustaipale Taulaniemi

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Padustaipaleen kylässä oli Taulaniemi niminen talo vuoden 1540 maakirjassa. Taulaniemien ratsutila jaettiin veljesten kesken 1758. Taulaniemi oli isojakokartoilla kahdessa osassa Taulajärven länsirannan tuntumassa lähellä nykyistä Taulaniementien ja Taulasalontien risteystä. Toisen talon pellot ja niityt sijoittuvat asuintonttien pohjoispuolelle ja toisen eteläpuolelle. Tonteilta oli tieyhteys sekä pohjoiseen että etelään. Taulaniemessä oli kestikievari 1668–1768.

Taulaniemessä toimii edelleen Taulaniemen maatilamatkailuleirintäalue.

Nykyinen maankäyttö: osin rakennettu, kevyttä rakentamista

Isojakokartta: Padustaipale, P Bergius, 1783, Maamittauslaitos, 6054229_MML1-104-840-415-999999--64-15, Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 27. Kohteet 15, 28, 29 ja 30. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 6. Kohteet 0, 15, 16, 28, 29, 30, 31, 32 ja 33. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 28. Ote kartasta "Padustaipale, P Bergius, 1783, Maamittauslaitos, 6054229_MML1-104-840-415-999999--64-15, Isojakokartat"

14.10.2020

5.7.2 [29] Padustaipale/Onnistaival Vuorela

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Toijalanjärven länsirannan niemessä oli asuintontti peltoineen. Tämä on mahdollisesti siirtynyt paikalle vasta isojaon yhteydessä.

Nykyinen maankäyttö: autio, peltoa

Isojakokartta: Padustaipale, P Bergius, 1793, Maamittauslaitos, 16_teisko_15_D_b – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 27. Kohteet 15, 28, 29 ja 30. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 6. Kohteet 0, 15, 16, 28, 29, 30, 31, 32 ja 33. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 29. Ote kartasta " Padustaipale, P Bergius, 1793, Maamittauslaitos, 16_teisko_15_D_b – Isojakokartat"

14.10.2020

5.7.3 [30] Padustaipale/Onnistaival Toijala ja Poukka

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Padustaipaleen kylässä oli maakirjoissa vuonna 1540 kaksi Toijalaa. Poukka merkitin maakirjaan 1544.

Isojakokartoilla Toijalan ja Poukan asuintontit sijaitsivat jokseenkin nykyisten talojen Toijala ja Poukanranta kohdalla. Pellot keskittyivät talojen välittömään läheisyyteen ja niityt sijaitsivat kauempana.

Nykyinen maankäyttö: osin rakennettua ja asuttua pihapiiriä.

Isojakokartta: Padustaipale, P Bergius, 1793, Maamittauslaitos, 16_teisko_15_D_b – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 27. Kohteet 15, 28, 29 ja 30. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 6. Kohteet 0, 15, 16, 28, 29, 30, 31, 32 ja 33. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.8 Teiskola

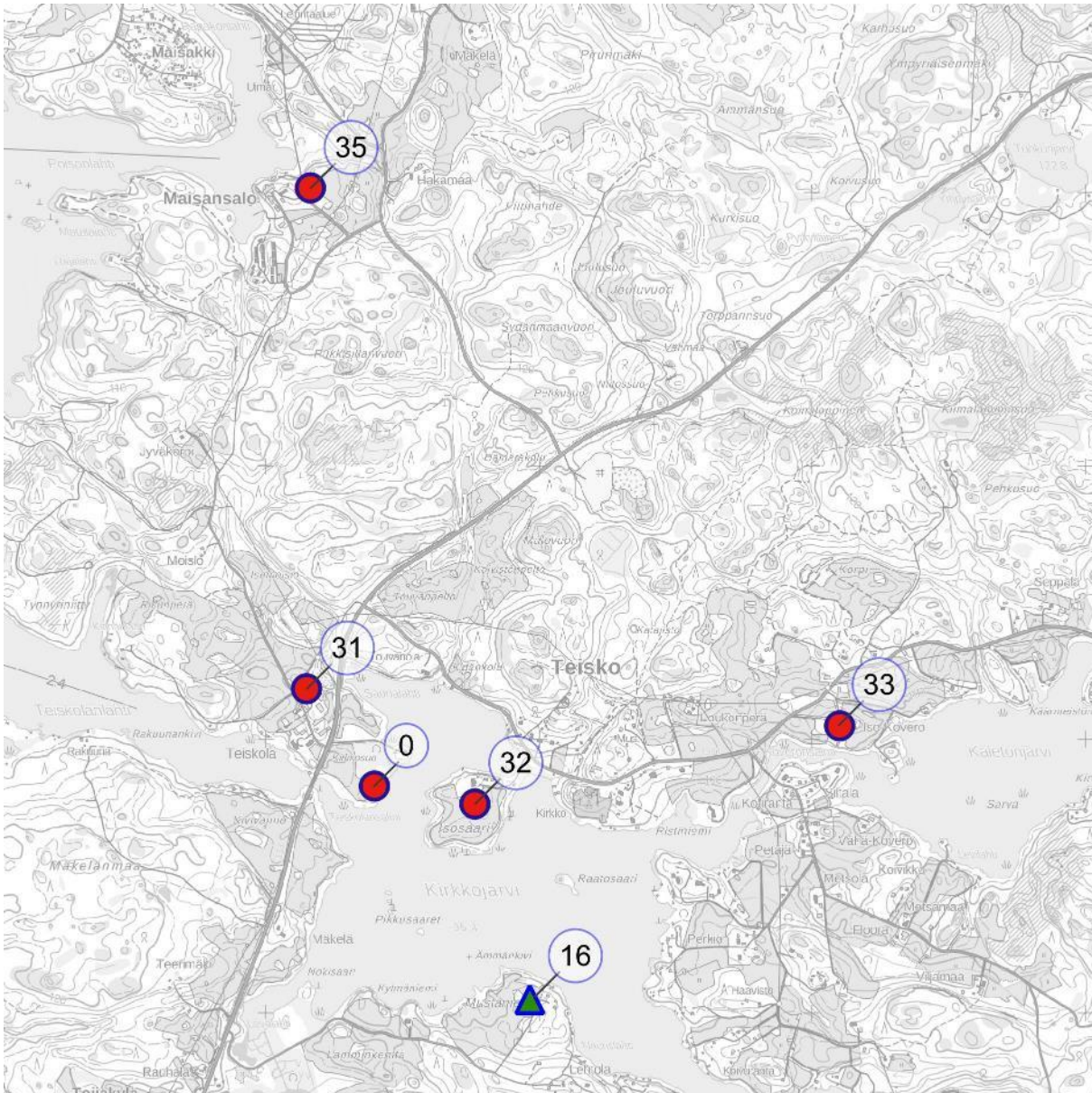
Maakirjassa 1540 Teiskolan kylään kuuluu kaksi Teisko-nimistä tilaa sekä Lörpys eli Salo että Kaikari eli Mustaniemi, jotka kaikki 1600-luvun loppupuolella liitettiin Teiskolan kartanoksi, ja vielä Mikon tila parin vuoden kuluttua. Myöhemmin kylässä esiintyi vielä yksi lyhytikäinen tila. Teiskolan kartanon perustamisvuodeksi lasketaan 1663, jolloin ratsumestari Wolmar von Shlippenbach sai säterivapauden yhdelle lahjoitustilalleen kylässä.

Kuva 1. Ote Ylä-Satakunnan kartasta 1600-luvun puolivälistä. Kartassa näkyy selkeästi Padustaipaleen ja Teiskolan kylät sekä Teiskon vanha kirkonpaikka. Teiskolan Salon talo on saarella kirkon itäpuolella.

14.10.2020

Kartta 30. Kohteet 0, 16, 31, 32, 33 ja 35. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.8.1 [0] Teiskola kirkko

- mahdollinen muinaisjäännös
- kirkonpaikat

Teiskon kappeliseurakunta perustettiin 1636 osaksi Messukylän seurakuntaa samalla, kun Messukylän kappeliseurakunta erotettiin omaksi pitäjäkseen Pirkkalan suurpitäjästä.

Nykyinen Teiskon kirkko on järjestyksessään kolmas kirkko Teiskossa. Teiskon aiemmat, vuosina 1621 ja 1669 rakennetut kirkot olivat sijainneet Teiskolan kartanon mailla Teiskolan sillan läheisyydessä Myllyniemellä. Purettujen kirkkojen paikalla on muistokivi.

Nykyinen maankäyttö: autio, pellon laidassa, todennäköisesti hyvin säilynyt

Isojakokartta: Teiskola, Zachr Cronbäck, 1759, Maamittauslaitos, 32_teisko_22_a – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 30. Kohteet 0, 16, 31, 32, 33 ja 35. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 6. Kohteet 0, 15, 16, 28, 29, 30, 31, 32 ja 33. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 31. Ote kartasta "Teiskola, Zachr Cronbäck, 1759, Maamittauslaitos, 32_teisko_22_a – Isojakokartat".

14.10.2020

5.8.2 [31] Teiskola/Taulaniemi kartano

- mahdollinen muu kulttuuriperintökohde
- asuinpaikat, kylänpaikat

Teiskola on yksi kolmesta entisen Messukylän alueelle syntyneestä kartanosta. Teiskolan kartano sijaitsee Teiskolanlahden ja Kirkkojärven välisellä töyräällä.

Teiskolan kylässä oli 1540 kaksi Teiskon tilaa sekä Lörpys eli Salo ja Kaikari eli Mustaniemi, jotka kaikki liitettiin 1600-luvun lopulla Teiskolan kartanoksi. Mikon tila liitettiin siihen parin vuoden kuluttua. Myöhemmin kylässä oli vielä yksi lyhytikäinen tila. Teiskolan kartanon perustamisvuodeksi lasketaan vuosi 1663, jolloin von Schlippenbach sai säterivapauden yhdelle lahjoitustilalleen kylässä. Poukka siirtyi Teiskolan kartanon omistukseen 1820.

Teiskolan kartano sijaitsi lähellä Saunalahden pohjukan rantaa, kirkko oli Myllynokan niemessä, Mäkelän torppa ja Lukkarin torppa olivat lähellä toisiaan Teiskolansalmen eteläpuolella, Kirkkojärven rannan tuntumassa.

Teiskolan asuintontti oli kahdessa osassa ja maantie kulki pihapiirin halki. Lounaan puoleinen tontti vastasi nykyistä asutopihaa. Kartanon ympärille oli tullut lisää peltoja ja entiset olivat laajentuneet. Uusia peltoja oli esim. nykyisen Annilan pohjoispuolella. Maantien varressa, Teiskolan sillan eteläpuolella oli pari pienehköä rakennusta, joka olivat mahdollisesti viljamakasiineja. Myös Salosaassa, nykyisessä Isosaassa oli peltoa.

Nykyinen maankäyttö: asuttu ja rakennettu pihapiiri

Isojakokartta: Teiskola, Zachr Cronbäck, 1759, Maamittauslaitos, 32_teisko_22_a – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 30. Kohteet 0, 16, 31, 32, 33 ja 35. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 6. Kohteet 0, 15, 16, 28, 29, 30, 31, 32 ja 33. Mittakaava 1:25 000.

5.8.3 [32] Salo/Teiskola Lörpys

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kylänpaikat
- Isojakokartta puuttuu: ei paikannusta isojakokartan perusteella, sijainti epävarma

Tunnetaan myös nimillä: Isosaari, Teiskolansaari, Pappilansaari ja Salonsaari

Isosaari eli Teiskolansaari eli Pappilansaari eli Salonsaari on ollut aikoinaan osittain saari, nyt kapealla kannaksella yhdistynyt mantereeseen. Saari, jossa on ollut Salo -niminen tila, on kuulunut Teiskolalle. Salo mainitaan maakirjassa 1557-59.

Talo oli Kirkkojärven saarella eli salossa. Se autioitui ja autiotila liitettiin Teiskolan kartanoon.

Saarella on tehty arkeologinen inventointi: ”Tampere Teisko Pappilansaari, muinaisjäännösinventointi 2018” (Poutiainen & Sepänmaa 2018), jossa ei ole tarkasteltu eikä havaittu kyseistä asuinpaikkaa.

Nykyinen maankäyttö: todennäköisesti kylä on sijainnut saaren keskiosissa. Autio tai kevyttä rakentamista. Ei ole havaintoja paikalla tehdyssä inventoinnissa.

14.10.2020

Kartta:

- Kartta 30. Kohteet 0, 16, 31, 32, 33 ja 35. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 6. Kohteet 0, 15, 16, 28, 29, 30, 31, 32 ja 33. Mittakaava 1:25 000.

5.9 Kovero

Koveron kylä on saanut nimensä jo varhain keskiajalla asiakirjoissa esiintyneestä tilasta. Varhaisin asiakirja kertoo Niilo Koveron olleen lautamiehenä Hyhkyssä pidetyillä käräjillä v. 1514. Ensimmäisten maakirjojen aikaan v. 1540 Koveron kylässä ei ollut kuitenkaan Kovero-nimistä tilaa. Mahdollisesti kylän rajaa on käyty Asuntilaa vastaan vuonna 1503.

Koverossa oli 1540 maakirjan mukaan seuraavat tilat: Nikkilä, Junkkari, Eerola, Kentsi eli Ylijoki sekä Lörpys, joka jo muutaman vuosikymmenen jälkeen liitettiin Nikkilään. Tooti eli Anttila merkittiin maakirjoihin 1533.

Vuonna 1695 kylän kaikki tilat liitettiin muita suurempaan Nikkilään, ja nimeksi tuli Iso-Kovero. Samaan aikaan tila siirtyi pois talonpoikaisesta omistuksesta. Vuonna 1696 kihlakunnantuomari Spofvenhjelm muodosti Koverosta rusthollin. Koveron rusthollin nro 71 augmentteina olivat Paksula ja Taulaniemi. Säätyläisisäntien aikaa tilalla kesti vuoteen 1806 saakka, jolloin sen osti Erkki Juhonpoika Mäkkylä, joka oli ilmeisesti Nikkilää aikaisemmin omistanutta sukua. Tila on ollut siitä lähtien samalla suvulla. Koverolla oli 1750-luvulla viisi torppaa, ja enimmillään niitä oli 16.

5.9.1 [33] Kovero Iso-Kovero

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kylänpaikat

Koveron maarekisterikylän Koverolla (rek. 1874) oli runsaasti torppia 1750-luvulta alkaen. Koveron rusthollin Rajalaa piti 1770-luvulla rakuuna Erkki Vigilant. Vuonna 1775 Koveron ja Kalmakurjen välillä laadittiin torpparisopimus ja vuoteen 1810 mennessä Koveroilla oli jo 16 torppaa. 1800-luvun alussa Ylijoen lampuotitilasta muodostui itsenäinen Vähä-Kovero.

Isojakokartassa Iso-Koveron pihapiiri oli nykyisellä paikallaan. Vähä-Kovero on Kirkkojärven ja Kaletonjärven välisen salmen eteläpuolella peltojensa ja niittyjensä ympäröimänä. Sen eteläpuolella on yksi suurehko asuintontti (nyk. Perkiö) ja kaksi pienempää (Lähteenmäki ja Mustalahti) ja yksi hyvin pieni (nyk. Koivumäki). Lisäksi idempänä, Kaletonjärven etelärannalla on Kirveslahden asuintontti. Aivan etelässä Kuuslahden rannalla on Rajala niminen torppa. Rajaojan suulla on mylly. Kaikkia näitä ympäröivät pellot ja niityt Tielinjaus noudattelee Vähä-Koveron tien linjausta.

Nykyinen maankäyttö: Asuttu ja rakennettu

Isojakokartta: Kovero, B.L. Lindh, 1863, Maamittauslaitos, 85_Teisko_7_D_d – Isojakokartat

Kartta

- Kartta 30. Kohteet 0, 16, 31, 32, 33 ja 35. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 6. Kohteet 0, 15, 16, 28, 29, 30, 31, 32 ja 33. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

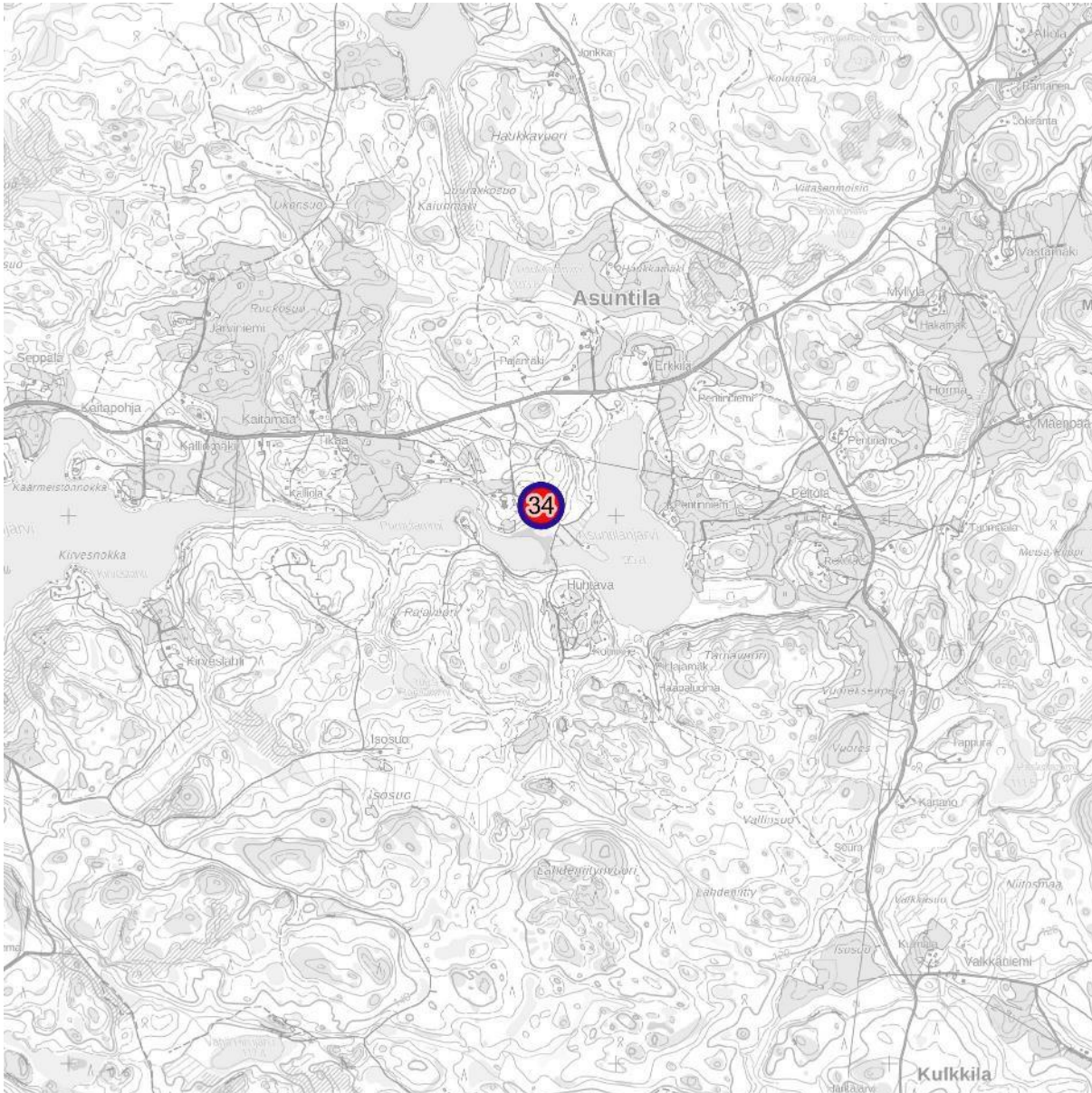

Kartta 32. Ote kartasta" Kovero, B.L. Lindh, 1863, Maamittauslaitos, 85_Teisko_7_D_d – Isojakokartat"

14.10.2020

5.10 Asuntila

Maakirjassa 1540 Asuntilan kylässä oli kaksi tilaa, joista toisesta, Alasesta tuli sittemmin kappalaistila. Ylinen jaettiin v. 1758. Koveron kyläläiset syyttivät Asuntilan kyläläisiä maiden hyväksikäytöstä vuonna 1503.

Kartta 33. Kohde 34. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

5.10.1 [34] Asuntila Ylinen ja Alinen

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

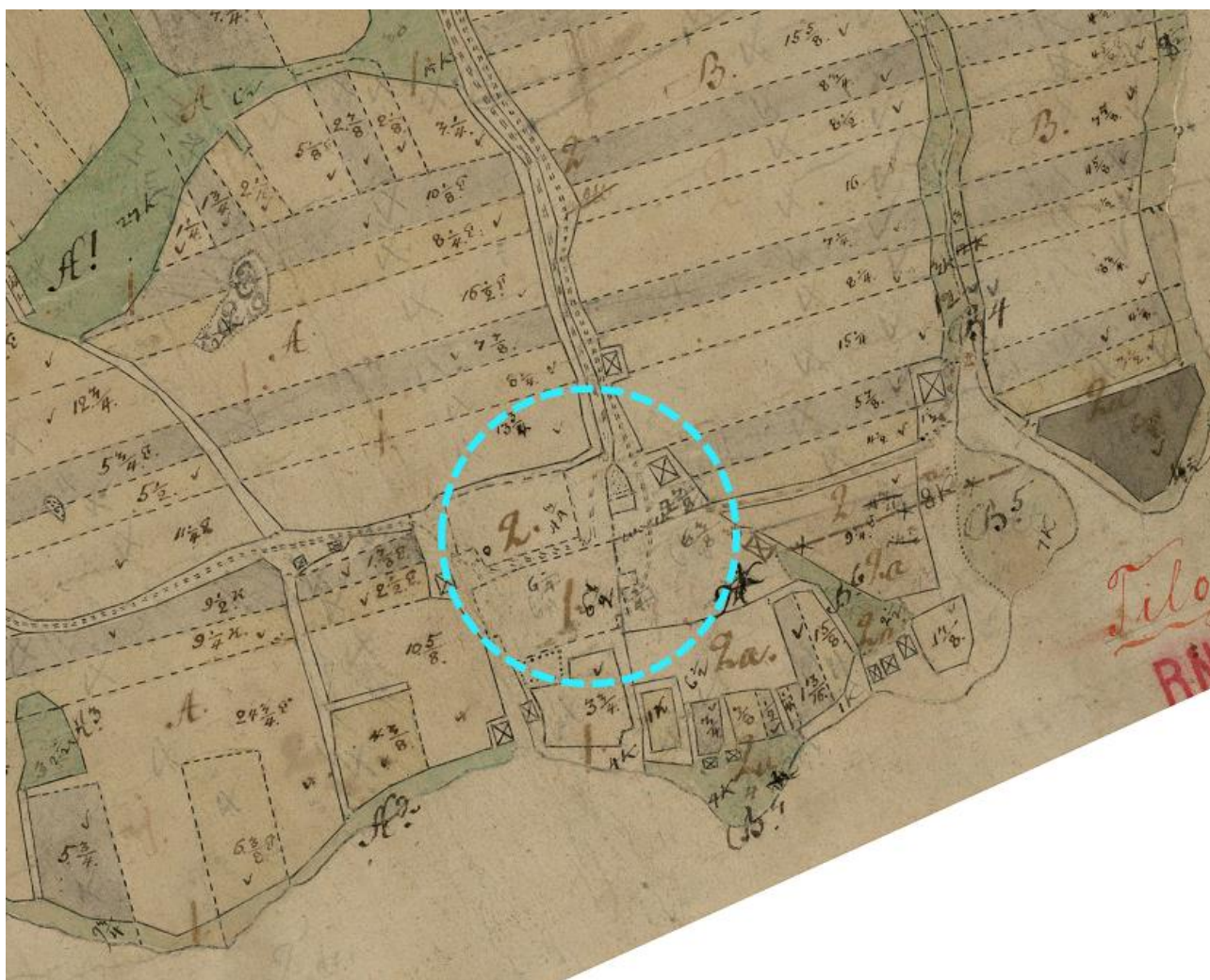
Maakirjaan 1540 Asuntilan taloja olivat Ylinen ja Alinen. Vuosina 1625–66 Alasen isäntänä oli kuu-luisa seppä Matti Matinpoika. Asuntilan Alanen ostettiin kappalaispappilaksi v. 1700.

Nykyinen maankäyttö: autio, metsää. Saattaa olla hyvin säilynyt.

Isojakokartta: Asuntila, Zachr Cronbäck, 1759, Maamittauslaitos, 97_teisko_2 – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 33. Kohde 34. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 7. Kohteet 0, 16, 31, 32, 33, 34 ja 35. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 34. Ote kartasta" Asuntila, Zachr Cronbäck, 1759, Maamittauslaitos, 97_teisko_2 – Isojakokartat"

14.10.2020

5.11 Polso (Kuoranta)

5.11.1 [35] Polso/Tauloniemi Polso (Maisansalo)

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

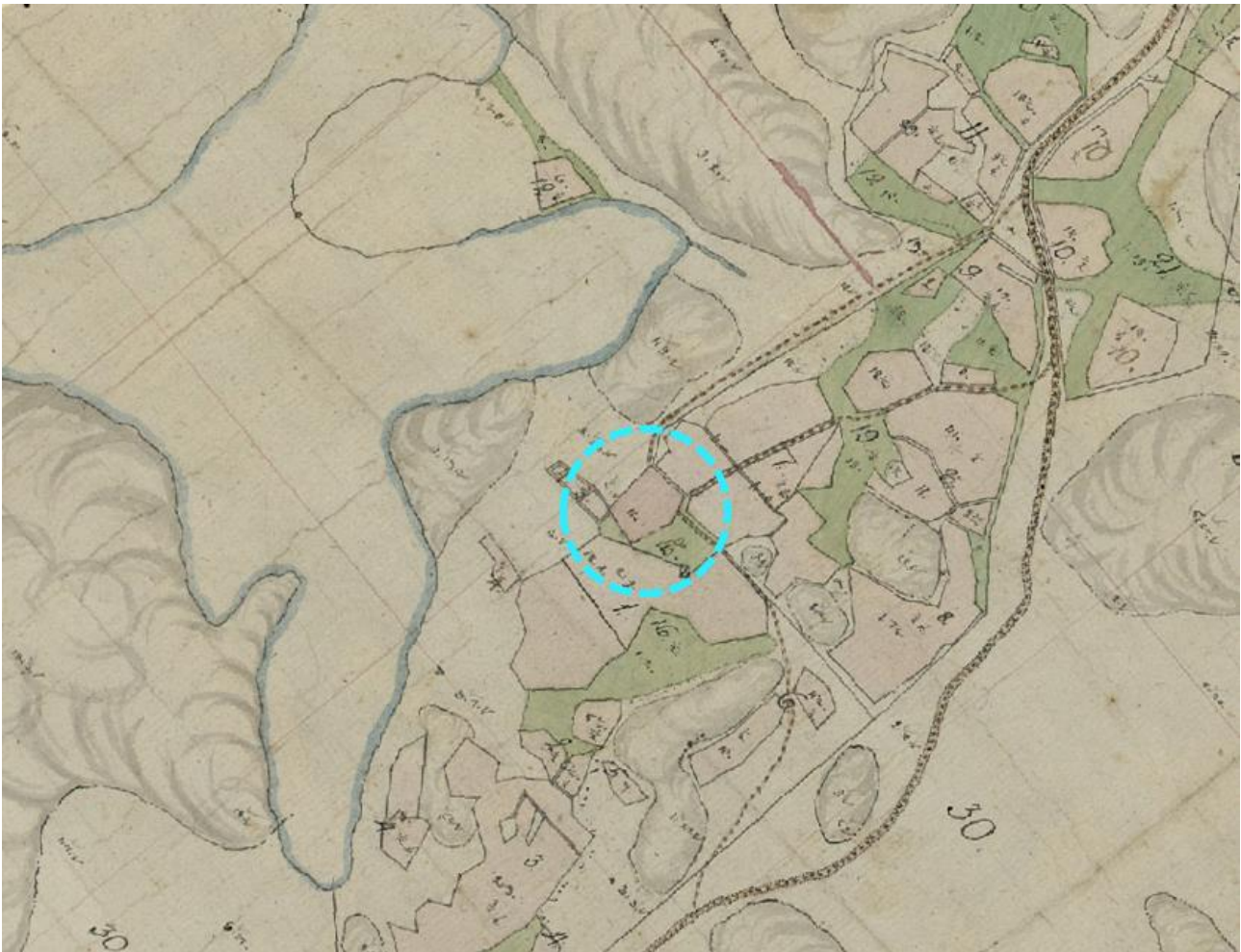
Tauloniemen kylän alla mainitaan Polso maakirjoissa 1540, 1544, 1546 ja 1552. Sittemmin Kuorantaan luettu Polso esiintyi maakirjassa 1569.

Nykyinen maankäyttö: peltoa, rakennuksia, osin autio.

Isojakokartta: Kuoranta, P.H. Pelander, 1795, Maamittauslaitos, 93_teisko_9_b - Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 30. Kohteet 0, 16, 31, 32, 33 ja 35. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 7. Kohteet 0, 16, 31, 32, 33, 34 ja 35. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 35. Ote kartasta "Kuoranta, P.H. Pelander, 1795, Maamittauslaitos, 93_teisko_9_b - Isojakokartat"

14.10.2020

5.12 Kiimajoki

Kiimajoen kylässä oli Maakirjassa 1540 kaksi taloa, niistä toisesta eli Kiimajoen talosta tuli sittemmin Mattila ja Vähä-Mattila.

Kartta 36. Kohteet 17, 36, 37 ja 38. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

5.12.1 [36] Kiimajoki/Terälahti Mattila

- mahdollinen muinaisjäänös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Mattilan asuintontti sijaitsi Mattilanlammin ja Peukusen salmen välisellä kannaksella.

Nykyinen maankäyttö: molemmat talonpaikat ovat autiot, peltoa.

Isojakokartta: Kiimajoki, Johan Florin, 1794, Maamittauslaitos, 70_teisko_6_L_a – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 36. Kohteet 17, 36, 37 ja 38. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 8. Kohteet 17, 36, 37 ja 48. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 37. Ote kartasta "Kiimajoki, Johan Florin, 1794, Maamittauslaitos, 70_teisko_6_L_a – Isojakokartat"

14.10.2020

5.12.2 [37] Kiimajoki/Terälahti Mattila (Mattilanlammi)

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Mattilan asuintontti sijaitsi Mattilanlammin ja Peukusen salmen välisellä kannaksella. Toinen Mattilalle kuuluva asuintontti oli nykyisen Kapeentien varressa ja sen läheisyydessä oli toinen, pienempi asuintontti, oletettavasti sille kuulunut torppa, Mikkola.

Nykyinen maankäyttö: molemmat talonpaikat ovat autiot, peltoa.

Isojakokartta: Kiimajoki, Johan Florin, 1794, Maamittauslaitos, 70_teisko_6_L_a – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 36. Kohteet 17, 36, 37 ja 38. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 8. Kohteet 17, 36, 37 ja 48. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.12.3 [38] Kiimajoki/Terälahti Vähä-Mattila

- mahdollinen muinaisjäänös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Mattilalle kuuluva asuintontti oli nykyisen Kapeentien varressa ja sen läheisyydessä oli toinen, pienempi asuintontti, oletettavasti sille kuulunut torppa, Mikkola.

Nykyinen maankäyttö: pihapiirissä ja pihapiirin laidalla, osin rakennettu.

Isojakokartta: Kiimajoki, Johan Florin, 1794, Maamittauslaitos, 69_teisko_6_L_b – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 36. Kohteet 17, 36, 37 ja 38. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 8. Kohteet 17, 36, 37, 38 ja 48. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 38. Ote kartasta " Kiimajoki, Johan Florin, 1794, Maamittauslaitos, 69_teisko_6_L_b – Isojakokartat"

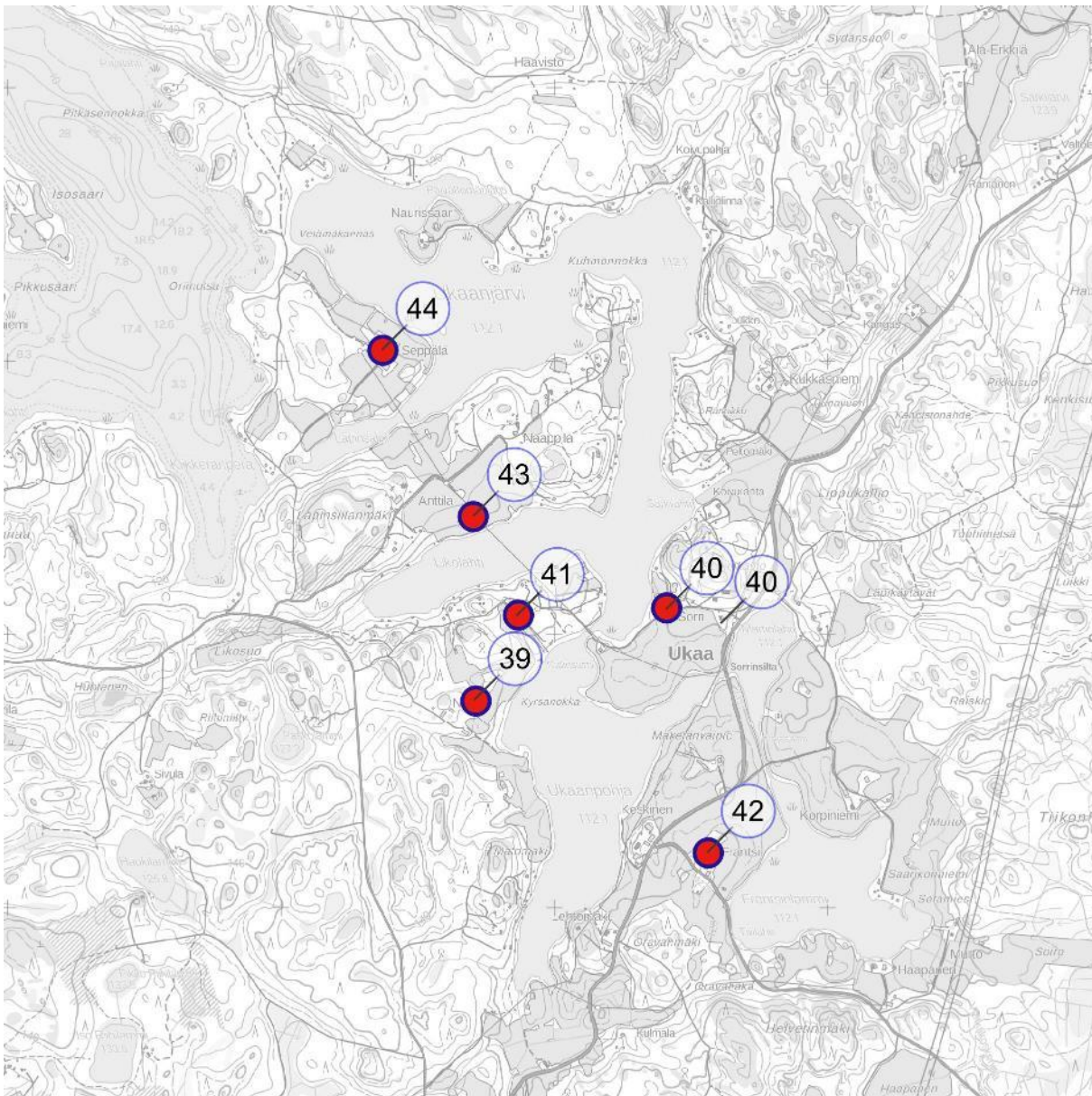

14.10.2020

5.13 Likaniemi (Ukaa, Kiimajoki)

Ukaa (epävirallinen nimi) on kylä, joka sijaitsee Ukaanjärven ympärillä. Alueella vanhaa asutusta, nimi voi viitata lappalaisiin. Nimi esiintyy eri muodoissa eri yhteyksissä, esim. Uasjärvi tai Uesjärvi.

Vuonna 1540 alue kuului Kiimajoen kylään. Maakirjassa mainitaan Kiimajoki ja Nalli, jotka molemmat jakaantuivat 1700-luvulla. Sorri mainitaan maakirjassa ensimmäisen kerran 1566.

Kartta 39. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43 ja 44. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.13.1 [39] Likaniemi/Ukaa/Kiimajoki Nalli 2

- mahdollinen muinaisjäänös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Talonpaikka isojakokartassa. Mahdollisesti Nallin talon torppa.

Nykyinen maankäyttö: metsää tai peltoa, nykyisin autio

Isojakokartta: Kiimajoki, Nathan Lilius, 1797, Maamittauslaitos, 66_teisko_6_H_c – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 39. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43 ja 44. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 9. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43, 44 ja 45. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 40. Ote kartasta "Kiimajoki, Nathan Lilius, 1797, Maamittauslaitos, 66_teisko_6_H_c – Isojakokartat"

14.10.2020

5.13.2 [40] Likaniemi/Ukaa/Kiimajoki Sorri

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Sorriin talo oli kahdessa osassa. Talot olivat Nallinsalmen itäpuolella.

Nykyinen maankäyttö: osin rakennettu ja asuttu

Isojakokartta: Kiimajoki, Axel Abraham Öhmann, 1860, Maamittauslaitos, 60_Teisko_6_D_I – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 39. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43 ja 44. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 9. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43, 44 ja 45. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 41. Ote kartasta "Kiimajoki, Axel Abraham Öhmann, 1860, Maamittauslaitos, 60_Teisko_6_D_I – Isojakokartat"

14.10.2020

5.13.3 [41] Likaniemi/Ukaa/Kiimajoki Nalli

- mahdollinen muinaisjäänös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Nykyinen maankäyttö: pääosin rakennettu ja asuttu

Isojakokartta: Kiimajoki, Nathan Lilius, 1797, Maamittauslaitos, 66_teisko_6_H_c – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 39. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43 ja 44. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 9. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43, 44 ja 45. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 42. Ote kartasta "Kiimajoki, Nathan Lilius, 1797, Maamittauslaitos, 66_teisko_6_H_c – Isojakokartat"

14.10.2020

5.14 Tuhria (Ukaa, Kiimajoki)

Maakirjassa 1540-luvulla Frantsi ja Naapila eli Iso-Tuhria, joista kummastakin erosi kaksi osaa 1700-luvulla. Vuonna 1682 Tuhrian talon puolikas sai nimen Seppälä.

5.14.1 [42] Ukaa/Tuhria Frantsi

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Isojaon aikaan vuonna 1846 Frantsi oli kolmessa osassa.

Nykyinen maankäyttö: autio peltojen ympäröimä metsäsaareke. Saattaa olla hyvin säilynyt.

Isojakokartta: Tuhria, Nathan Lilius, 1846, Maamittauslaitos, 38_Teisko_23_D – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 39. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43 ja 44. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 9. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43, 44 ja 45. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 43. Ote kartasta "Tuhria, Nathan Lilius, 1846, Maamittauslaitos, 38_Teisko_23_D – Isojakokartat"

14.10.2020

5.14.2 [43] Tuhria Naappila/Iso-Turhia

- mahdollinen muinaisjäänös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Naapila oli aluksi 1795 kolmessa osassa ja jokaisen kolmen Naapilan osan nimi oli Tuhria.

Nykyinen maankäyttö: peltoa, autio

Isojakokartta: Tuhria, Johan Florin, 1792, Maamittauslaitos, 40_teisko_23_7 – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 39. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43 ja 44. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 9. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43, 44 ja 45. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 44. Ote kartasta "Tuhria, Johan Florin, 1792, Maamittauslaitos, 40_teisko_23_7 – Isojakokartat"

14.10.2020

5.14.3 [44] Turhia Seppälä

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Nykyinen maankäyttö: asuttu pihapiiri

Muuta: isojakokartassa on mielenkiintoinen merkintä: Lapin niemi

Isojakokartta: Tuhria, Johan Florin, 1792, Maamittauslaitos, 40_teisko_23_7 – Isojakokartat, Kiimajoki, Zachr Cronbäck, 1761, Maamittauslaitos, 62_teisko_6_G

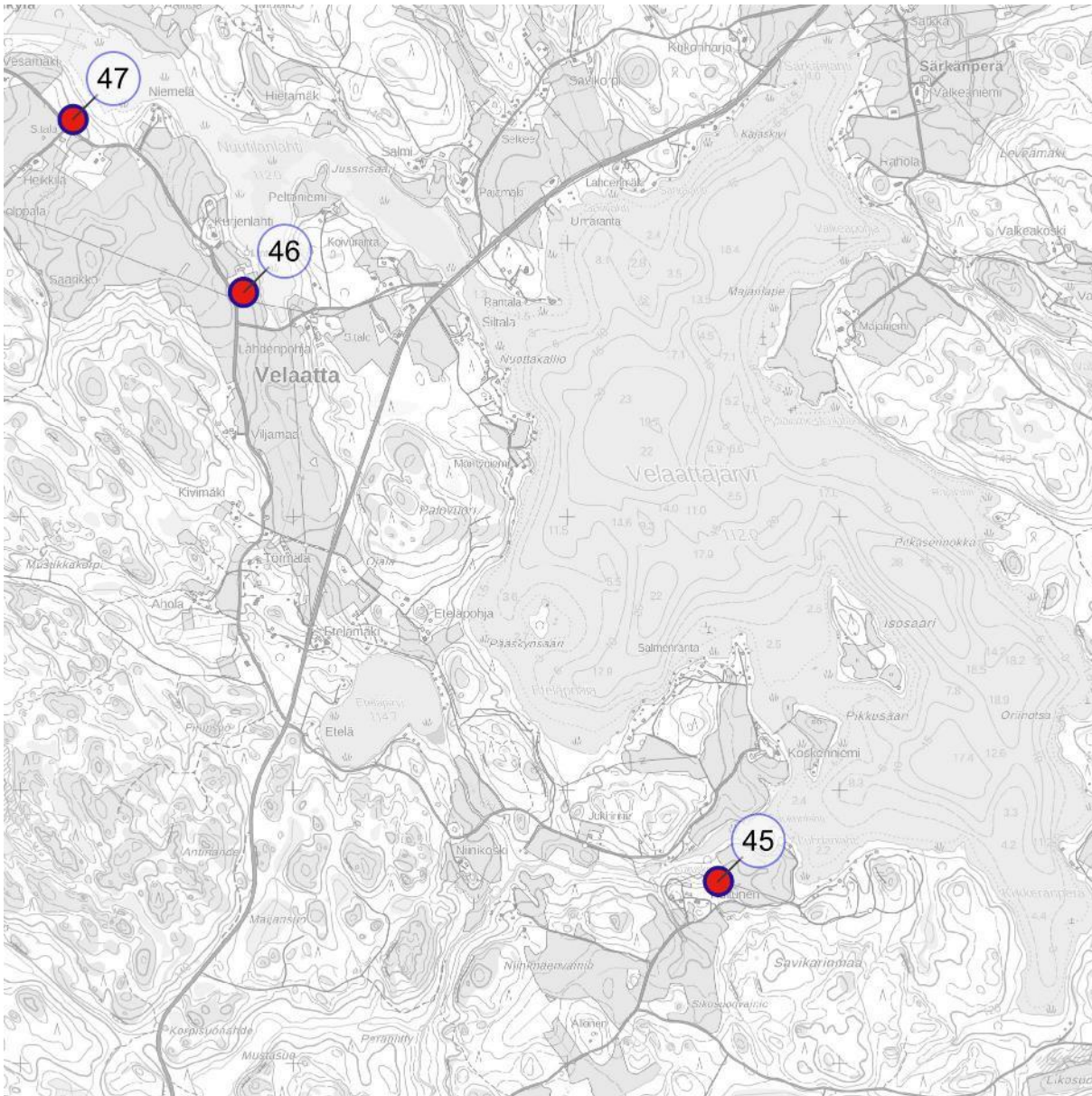
Kartta:

- Kartta 39. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43 ja 44. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 9. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43, 44 ja 45. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.15 Ahoinkylä

Ahoinkylässä oli 1540-luvulla kaksi tilaa, Kuitunen ja Knuuttila. Kurjenlahti muodostui 1560-luvulla.

Kartta 45. Kohteet 45, 46 ja 47. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.15.1 [45] Koski/Ahoinkylä Kuitunen

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Isojakokarttojen perusteella Ahoinkylän Kuitusen talo sijaitsi hieman lähempänä Velaatanjärven rannaa kuin nykyään.

Tämä saattaa olla myös Koski nimellä 1500-luvulla tunnettu talo. Kosken yksinäistila on sijainnut Velaatanjärvestä Terälahteen laskevan joen koskenniskalla.

Nykyinen maankäyttö: autio, rakentamaton metsäalue. Saattaa olla hyvin säilynyt.

Isojakokartta: Ahoi, P.H. Pelander, 1795, Maamittauslaitos, 118_teisko_1_G_b – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 45. Kohteet 45, 46 ja 47. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 9. Kohteet 39, 40, 41, 42, 43, 44 ja 45. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 46. Ahoinkylä Kuitunen. Ote kartasta: "Ahoi, P.H. Pelander, 1795, Maamittauslaitos, 118_teisko_1_G_b – Isojakokartat."

14.10.2020

5.15.2 [46] Ahoinkylä Kurjenlahti

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Kurjenlahti muodostui 1560-luvulla.

Nykyinen maankäyttö: pihapiirin laidalla, rakennettu pienimuotoisesti

Isojakokartta: Ahoi, Johan Florin, 1795, Maamittauslaitos,107_teisko_3_B_a – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 45. Kohteet 45, 46 ja 47. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 10. Kohteet 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.15.3 [47] Ahoinkylä Knuutila

- mahdollinen muinaisjäänös
- asuinpaikat, yksinäistalot

1700- ja 1800-luvulla Knuutila sijaitsi maantien varressa nykyisen Tolppalantien risteyksen kohdalla Welatanlahden rannan puolella. Talo oli täysin peltojensa ympäröimä.

Nykyinen maankäyttö: autio, rakentamaton

Isojakokartta: Ahoi, Johan Florin, 1795, Maamittauslaitos, 107_teisko_3_B_a – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 45. Kohteet 45, 46 ja 47. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 10. Kohteet 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 47. Karttaote kartasta "Ahoi, Johan Florin, 1795, Maamittauslaitos, 107_teisko_3_B_a – Isojakokartat". Kuvasssa Knuutila.

14.10.2020

5.16 Leppälahti

Kartta 48. Kohteet 48 ja 52. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.16.1 [48] Leppälahti Rikala

- mahdollinen muu kulttuuriperintökohde
- asuinpaikat, yksinäistalot

Leppälahden Rikala sijaitsi nykyisellä paikallaan Löytänäjärven ja Rikalanlammin välisellä kannaksella. Laajat pellot olivat talon välittömässä läheisyydessä. Tuolloinen tielinjaus poikkesi ainoastaan hieman nykyisen Kalliolahdentien linjauksesta.

Rijkala mainitaan kylännimenä 1559.

Nykyinen maankäyttö: pääosin rakennettu pihapiiri.

Isojakokartta: Leppälahti, Axel Abraham Öhmann, Maamittauslaitos, 1860, 5_Teisko_12_c_I – Isojakokartat

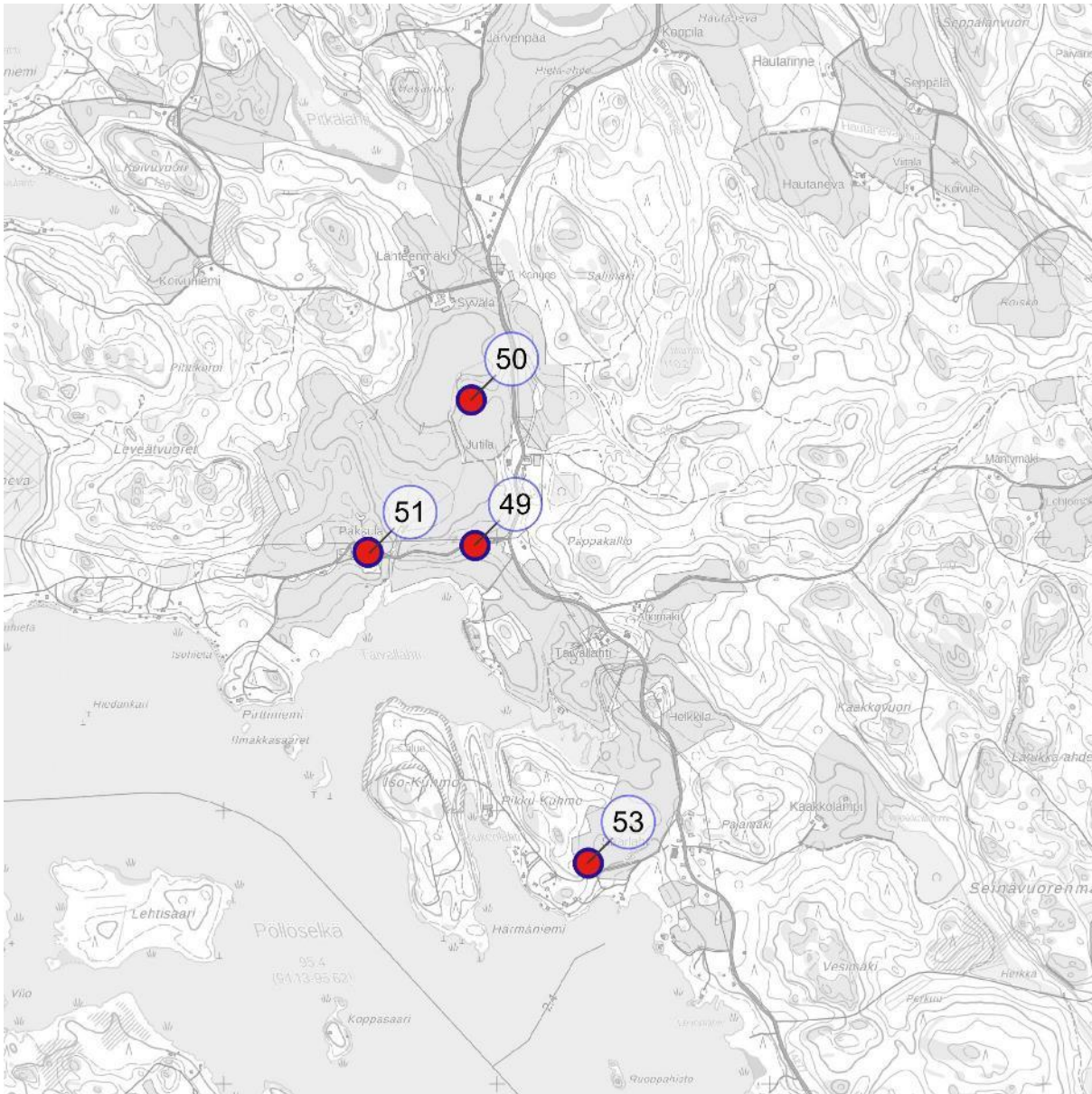
Kartta:

- Kartta 48. Kohteet 48 ja 52. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 11. Kohteet 52, 53, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 49. Ote kartasta "Leppälahti, Axel Abraham Öhmann, Maamittauslaitos, 1860, 5_Teisko_12_c_I – Isojakokartat"

14.10.2020

5.17 Jutla

Kartta 50. Kohteet 49, 50 ja 51 ja 53. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

Kartta 51. Ote kartasta "Jutila, Johan Florin, 1793, Maamittauslaitos, 58_teisko_3_G_b – Isojakokartat" Kuvassa Kohdeet 49, 50 ja 51.

5.17.1 [49] Jutila Alanen ja Ylinen

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Jutilan Alanen sijaitsi Paksulaan johtavan tien (nyk. Myyrysiementie) eteläpuolella. Alasen pellot olivat talon etelä- ja pohjoispuolella. Niittyjä Alasella oli eteläisten peltojen ja Harakkamäen välissä sekä laajemmin nykyisen Jutilan koillispuolella. Alasella oli kestiekievari 1770-luvulle saakka.

Jutilan Ylinen sijaitsi Paksulaan johtavan tien ja Alasen talon pohjoispuolella. Ylisen peltoja oli Paksulaan johtavan tien eteläpuolella ja varsinkin pohjoispuolella alueella, jolla oli myös runsaasti niittyjä, jopa enemmän kuin peltoja. Nykyisen Jutilan talon luoteispuolella oli toinen Yliselle kuulunut asuintontti, oletettavasti torppa, jonka ympäristössä oli peltoja ja niittyjä.

Nykyinen maankäyttö: peltoa, autio

Isojakokartta: Jutila, Johan Florin, 1793, Maamittauslaitos, 58_teisko_3_G_b – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 50. Kohteet 49, 50 ja 51 ja 53. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

- Liitekartta 10. Kohteet 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

5.17.2 [50] Jutila Ylinen 2

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Isojakokartassa nykyisen Jutila talon luoteispuolella oli toinen Yliselle kuulunut asuintontti, oletettavasti torppa. Tulisi tarkastaa selitteistä.

Nykyinen maankäyttö: peltoa, autio

Isojakokartta: Jutila, Johan Florin, 1793, Maamittauslaitos, 58_teisko_3_G_b – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 50. Kohteet 49, 50 ja 51 ja 53. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 10. Kohteet 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

5.17.3 [51] Paksula/Jutila/Terälahti Paksula

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Nykyinen maankäyttö: pihapiirin laidalla, pääosin rakennettu

Isojakokartta: Jutila, Johan Florin, 1793, Maamittauslaitos, 58_teisko_3_G_b – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 50. Kohteet 49, 50 ja 51 ja 53. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 10. Kohteet 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

5.18 Saarlahti

Saarlahti mainitaan asuttuna kylänä vuonna 1540. Saarlahti on merkitty Terälähden pohjukan eteläpuolelle Pirkkalan, Lempäälän ja Vesilahden pitäjiä esittävässä 1600-luvun kartassa (Geographisk Delinuation På Öfre Satakunden i Biörneborgz Lähnn, MH MH 10, Alue- ja rajakartat, Maanmittaushallituksen kartat, Kansallisarkisto; ks. myös MH MH 14). Saarlahden kylässä on isojaon aikaan ollut kaksi taloa, joiden tontit ovat sijainneet vierekkäin kujan erottamina lähellä Terälähden lounaisrantaa. Kylän nimenä isojakokartassa ja asiakirjoissa (H49:1/1-37) on Sarlax. Saarlahden kylään on luetteloitu myös muita taloja (muun muassa Pöllölä ja Paksula) ainakin ajoittain ennen isojakoa ja myös sen jälkeen.

5.18.1 [52] Saarlahti Löytänä

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

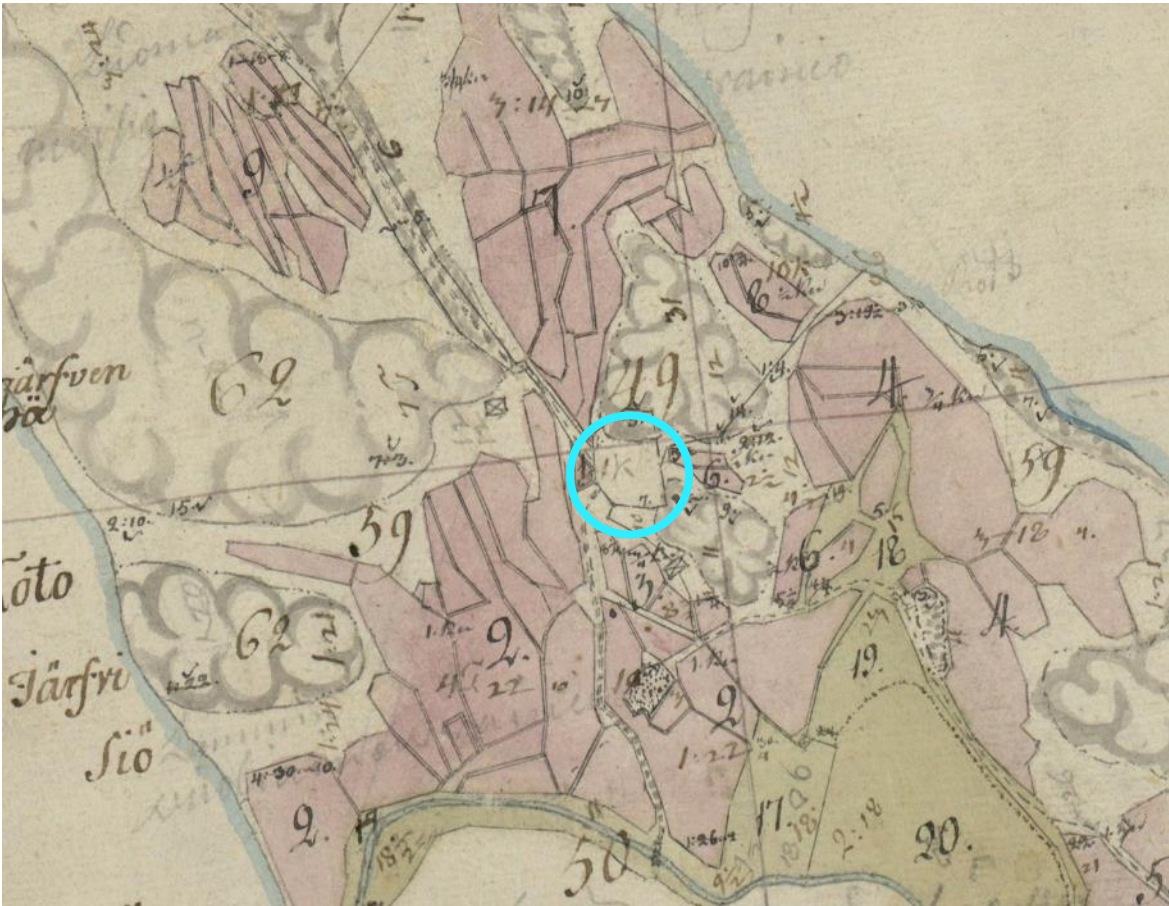
Löytänä oli vuoden 1540 kantatiloja. Isojakokartan perusteella Löytänen asuintontti sijaitsi jokseenkin nykyisellä paikallaan Löytänenjärven länsirannalla. Löytänä jaettiin kahteen osaan halkomalla, toinen puolikas oli nimeltään Lintuniemi, joka sijaitsi järven pohjoisrannalla nykyisen Lintuniemi-nimisen niemen itärannalla.

14.10.2020

Nykyinen maankäyttö: pihapiirin laidalla, osin rakennettu.

Isojakokartta: Saarlahti, P H Pelander, 1800, Maamittaustulos, 31_Teisko_19_a – Isojakokartat
Kartta:

- Kartta 48. Kohteet 48 ja 52. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 11. Kohteet 52, 53, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 52. Ote kartasta "Saarlahti, P H Pelander, 1800, Maamittaustulos, 31_Teisko_19_a – Isojakokartat"

14.10.2020

5.18.2 [53] Terälahti/Saarlahti Pöllölä

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Maakirjassa 1540 Saarlahden maarekisterikylä talo Pöllölä luettiin kuuluvaksi Terälahden kylään. Saarlahden Pöllölä sijaitsi 1700-luvulla hieman nykyistä lännempänä. Saarlahden Paksula ja sen melko laajat pellot ja niityt esiintyivät jo Jutilan Alasen ja Ylisen läntisenä naapurina Terälahden jakokunnan isojakokartoilla.

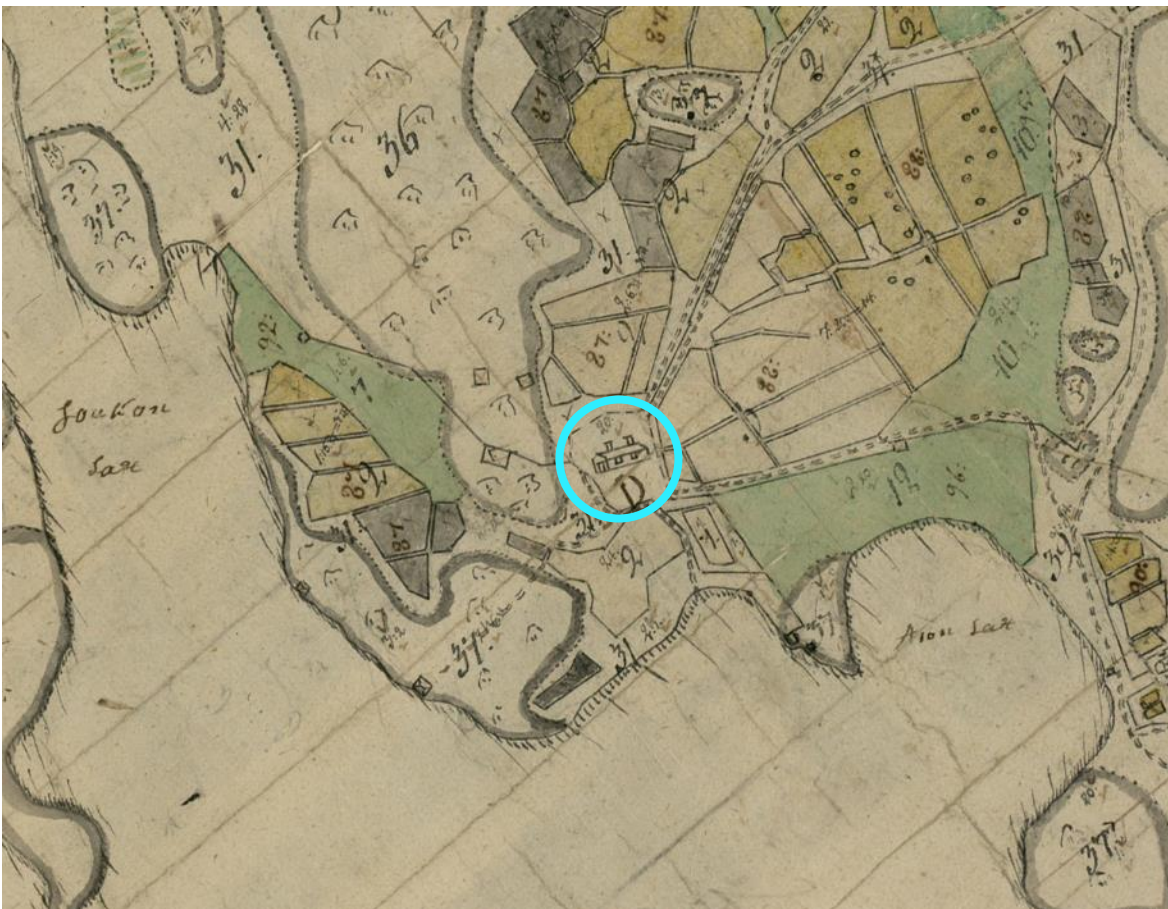
Isojakokartan perusteella talon tonttimaa on sijainnut n. 300 metriä länteen Pöllölän talosta.

Nykyinen maankäyttö: autiotontti pellonlaidassa. Saattaa olla hyvin säilynyt.

Isojakokartta: Saarlahti, Johan Florin, 1794, Maamittauslaitos, 54_teisko_3_F_a – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 61. Kohteet 53 ja 60. Mittakaava 1:25000.
- Kartta 50. Kohteet 49, 50 ja 51 ja 53. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 10. Kohteet 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 53. Ote kartasta "Saarlahti, Johan Florin, 1794, Maamittauslaitos, 54_teisko_3_F_a – Isojakokartat"

14.10.2020

5.19 Pihka (Jutila)

Kartta 54. Kohteet 46, 47, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

5.19.1 [54] Pihka Kauppila

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Isojakokartoilla Kauppila tai sen kaksi nimetöntä osaa sijaitsevat nykyisen Kauppilan tien varressa, hieman nykyisestä Kauppilasta koilliseen. Tilat on myöhemmin 1800-luvun loppupuolella jälleen yhdistetty. Kauppilan vanhimmat pellot sijaitsevat talojen lähiympäristössä, nykyisen Kauppilantien molemmin puolin. Niittyjä on peltojen kaakkoispuolella Nuutilanlahteen laskevan ojan varressa.

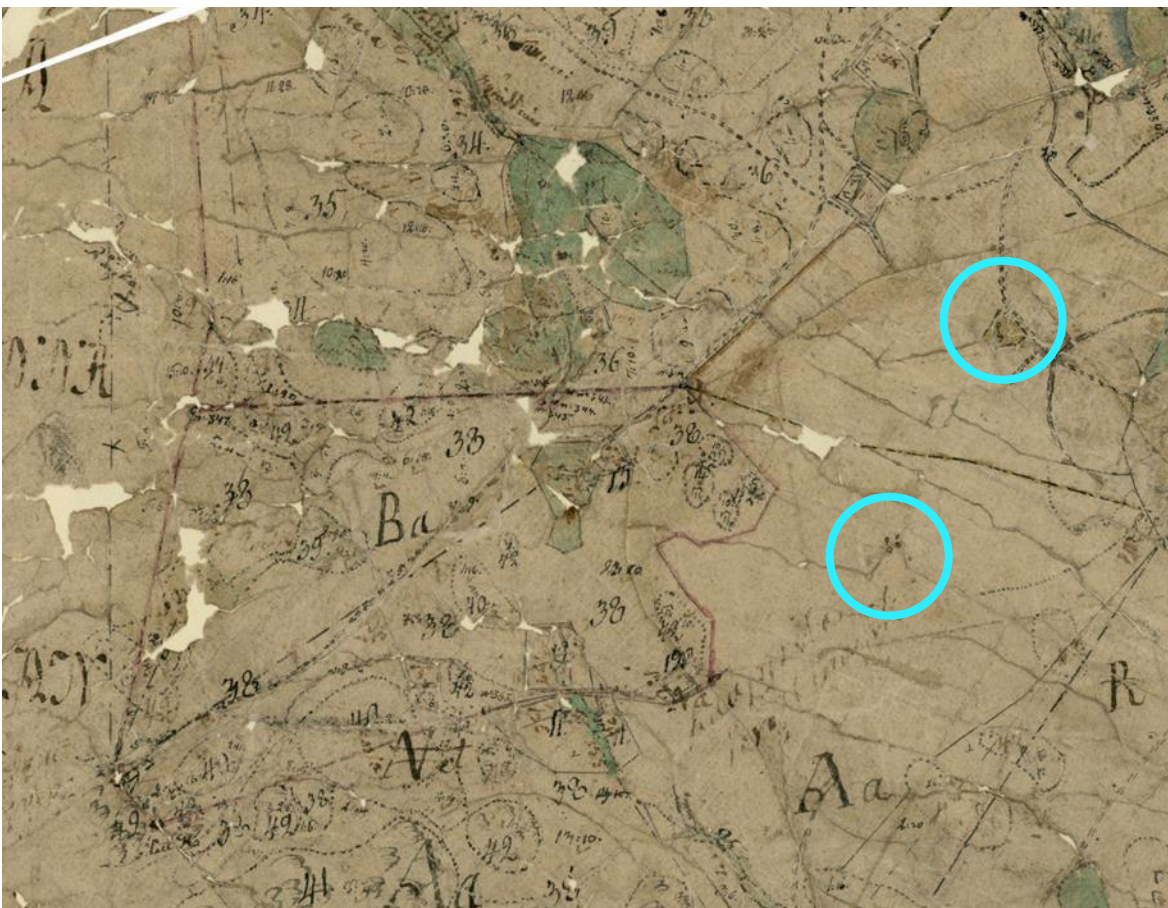
Rajaus on karttojen perusteella epämääräinen. Tämän sijainnissa on tarkastettavaa isojakokartan selitteistä tai kansallisarkiston kartoista.

Nykyinen maankäyttö: autio, peltoa

Isojakokartta: Jutila Ahoi, Johan Florin, 1795, Maamittauslaitos, 52_teisko_3_E_a – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 54. Kohteet 46, 47, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 10. Kohteet 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 55. Ote kartasta " Jutila Ahoi, Johan Florin, 1795, Maamittauslaitos, 52_teisko_3_E_a – Isojakokartat" Kartassa kohteet 54 ja 56

14.10.2020

5.19.2 [55] Pihka Ylä-Yrjölä

- mahdollinen muu kulttuuriperintökohde
- asuinpaikat, yksinäistalot

Yrjölän kantatalo on v. 1740 jaettu kahteen nimettömään osaan, jotka on myöhemmin nimetty Ala- ja Ylä. Eniten peltoa 1700-luvulla on nykyisen, Ala-Yrjölästä muodostetun, Vanhakylä nimisen tilan ympärillä Etelä-Arolan tien ja Kauppilantien risteyksessä.

Rajaus on karttojen perusteella epämääräinen. Tämän sijainnissa on tarkastettavaa isojakokartan selitteistä tai kansallisarkiston kartoista.

Nykyinen maankäyttö: rakennettua pihapiiriä

Isojakokartta: Jutila Ahoi, Johan Florin, 1795, Maamittauslaitos, 52_teisko_3_E_a – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 54. Kohteet 46, 47, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 10. Kohteet 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

5.19.3 [56] Pihka Ala-Yrjölä (Vanhakylä)

- mahdollinen muu kulttuuriperintökohde
- asuinpaikat, yksinäistalot

Yrjölän kantatalo on v. 1740 jaettu kahteen nimettömään osaan, jotka on myöhemmin nimetty Ala- ja Ylä. Eniten peltoa 1700-luvulla on nykyisen, Ala-Yrjölästä muodostetun, Vanhakylä nimisen tilan ympärillä Etelä-Arolan tien ja Kauppilantien risteyksessä.

Rajaus on karttojen perusteella epämääräinen. Tämän sijainnissa on tarkastettavaa isojakokartan selitteistä tai kansallisarkiston kartoista.

Nykyinen maankäyttö: rakennettua pihapiiriä

Isojakokartta: Jutila Ahoi, Johan Florin, 1795, Maamittauslaitos, 52_teisko_3_E_a – Isojakokartat

Kartta:

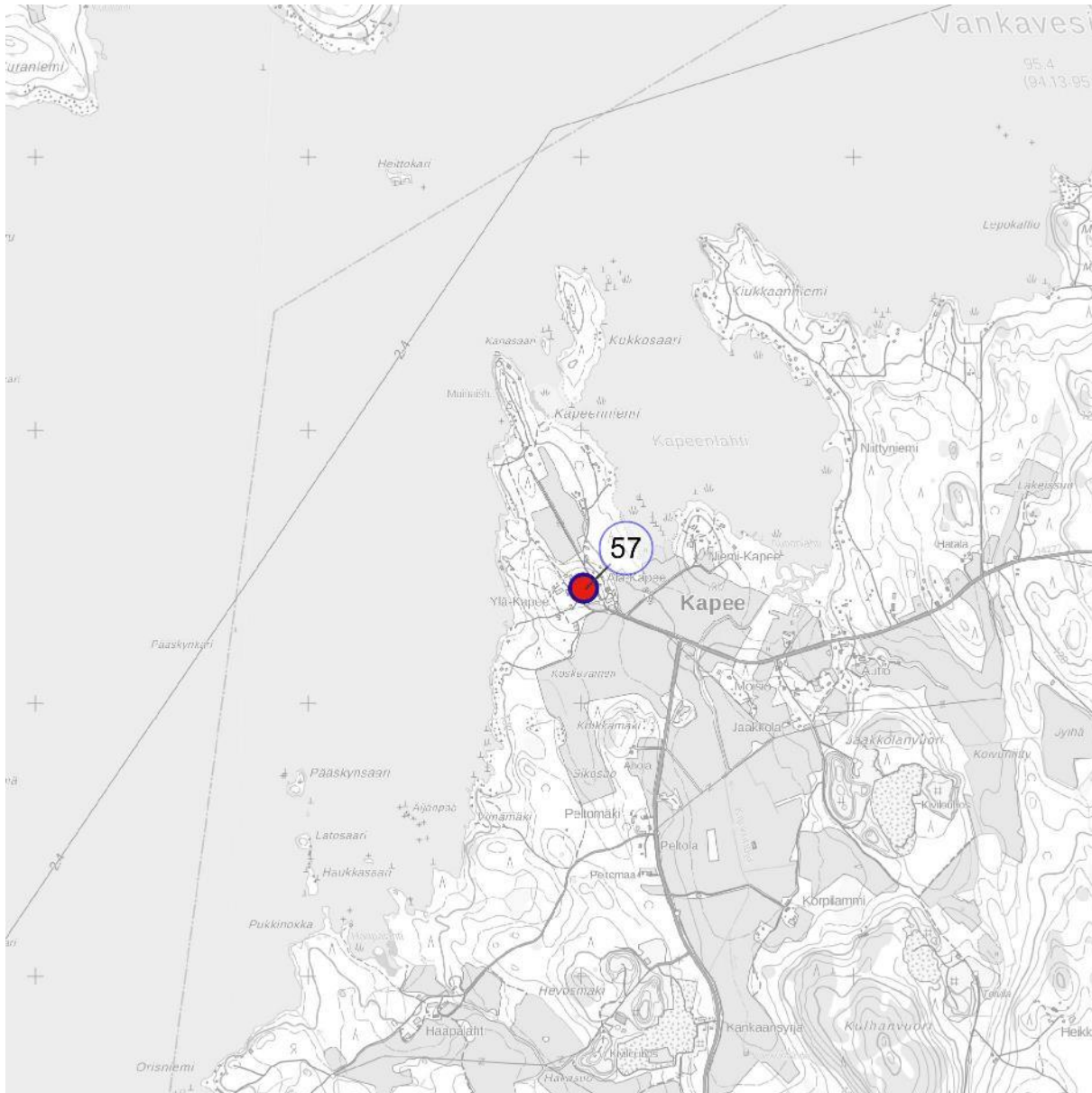
- Kartta 54. Kohteet 46, 47, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 10. Kohteet 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55 ja 56. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.20 Pohjankapee

Kapeen kylä syntyi 1560-luvulla. Pohjankapeen kylä oli osa Ruoveden pitäjää vuoteen 1867 asti, jolloin perustettiin Kurun pitäjä, johon Pohjankapeen kylä liitettiin. Teiskoon Pohjankapeen kylä liitettiin 1954. Kylästä on käytetty myös nimiä Kapeenkylä, Kapee ja Kave.

Kartta 56. Kohde 57. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

5.20.1 [57] Pohjankapee Ylä- ja Alakapee

- mahdollinen muu kulttuuriperintökohde
- asuinpaikat, yksinäistalot

Pohjankapeen kylä on kuulunut ensimmäisen maakirjan ajoista eli vuodesta 1560 alkaen, Ruoveden pitäjään. Alueella on vuonna sijainnut 1571 oli Kapeen talo, joka jaettiin 1764 veljesten kesken.

Nykyinen maankäyttö: Nykyisin osin rakennettua pihapiiriä. Paikalla on yhä Ala-Kapee ja Ylä-Kapee nimiset tilat.

Isojakokartta: Pohjankapee, Johan Florin, 1776, Maamittauslaitos, kartta_1_pohjankapee – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 56. Kohde 57. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 12. Kohde 57. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 57. Ote kartasta ” Pohjankapee, Johan Florin, 1776, Maamittauslaitos, kartta_1_pohjankapee – Isojakokartat”

14.10.2020

5.21 Viitapohja/Männistö

Viitapohja on Paarlahden itäpään alueen virallinen nimi. Suurin osa alueesta kuuluu Männistön ja Savon kylään. Viitapohjan suurimman talon nimi on Viitariemi.

Kartta 58. Kohteet 58 ja 59. Mittakaava 1:25 000.

14.10.2020

5.21.1 [58] Viitapohja/Männistö

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, yksinäistalot

Männistön kylää ei ollut vielä ensimmäisen maakirjan aikaan, eikä Männistöä mainittu kantatilaluettelossa, sillä se oli kruunun uudistila. Isojakokartassa 1779 Männistön alueella oli kolme asuintonttia. Tuolloin Männistön tilalla oli torpat Joentausta ja Kirjavainen. Kartalla näkyy myös kohti Orivettä kulkenut tie.

Nykyinen maankäyttö: nykyisin pääosin autio, sijaitsee pihapiirin laidalla.

Isojakokartta: Männistö, Johan Florin, 1779, Kansallisarkisto, Paarlahti_Peräjoki_Peräjärvi – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 58. Kohteet 58 ja 59. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 5. Kohteet 58 ja 59. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 59. Ote kartasta "Männistö, Johan Florin, 1779, Kansallisarkisto, Paarlahti_Peräjoki_Peräjärvi – Isojakokartat"

14.10.2020

5.22 Savo

Savon kylä on saanut nimensä talon mukaan. Ilmeisesti asukkaat tulivat aikoinaan Savon suunnasta. Mainittakoon, että Hans Hansson Ylä-Satakunnan karttaan on kylä tai talo merkitty nimellä ”Williamoinen” (kylän lähellä on järvi nimeltä Iso-Viljamoinen).

Teoksessa Messukylän, Teiskon ja Aitolahden historia on luettelo Teiskon kantatiloista, joka ovat olleet olemassa jo vuonna 1540 tai ovat syntyneet 1500-luvun loppuun mennessä. Sisaruspohjan kylistä kantatilaluettelossa on mainittu Pohtola, Vattula ja Värmälä; Viitapohjassa oli Savon kylä.

5.22.1 [59] Savo Vanha-Savo

Savon kylän Vanhatalo merkittiin maakirjoihin vuonna 1580. Savo eli Vanhatalo jakaantui 1773. Isojakokartoilla Savo eli Vanhatalo on kahdessa osassa.

Nykyinen maankäyttö: nykyisin osin rakennettua pihapiiriä.

Isojakokartta: Savo, P.H. Pelander, 1799, Maamittauslaitos, Teisko_20_ - Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 58. Kohteet 58 ja 59. Mittakaava 1:25 000.
- Liitekartta 5. Kohteet 58 ja 59. Mittakaava 1:25 000.

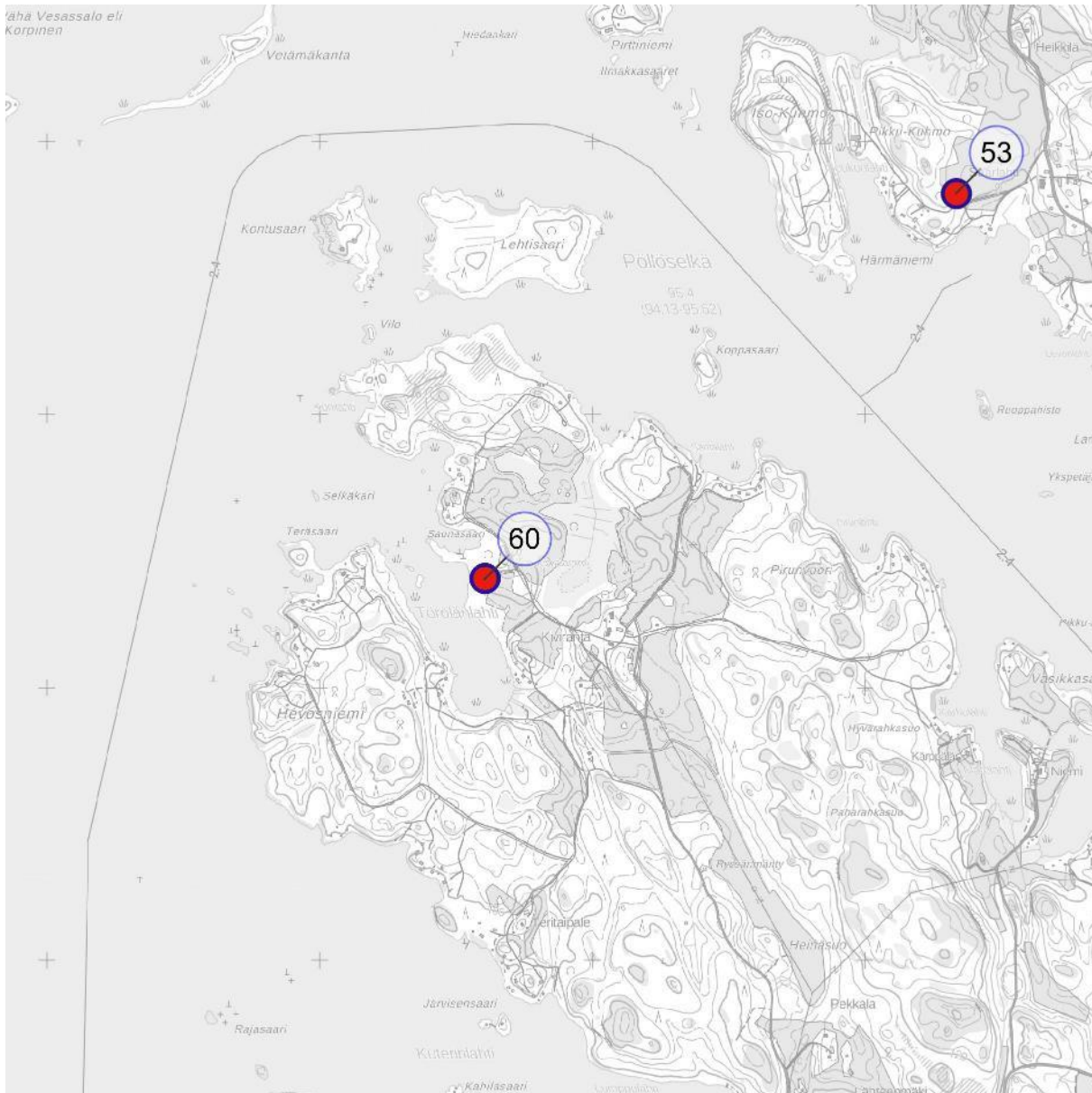

Kartta 60. Ote kartasta ”Savo, P.H. Pelander, 1799, Maamittauslaitos, Teisko_20_ - Isojakokartat”

14.10.2020

5.23 Kuoranta

Kuoranta kuului aikoinaan Vesilahden erämaihin. Kantatalosta Kiviranta on käytetty myös nimiä Iso Kiviranta, Kuaranta ja Kuoranta.

Kartta 61. Kohteet 53 ja 60. Mittakaava 1:25000.

14.10.2020

5.23.1 [60] Kuoranta Kiviranta

- mahdollinen muinaisjäännös
- asuinpaikat, kyläpaikat

Kuorannan kylässä oli yksi tila, Kiviranta, joka isovihan jälkeen 1727 jaettiin, mutta yhdistettiin jälleen 1884.

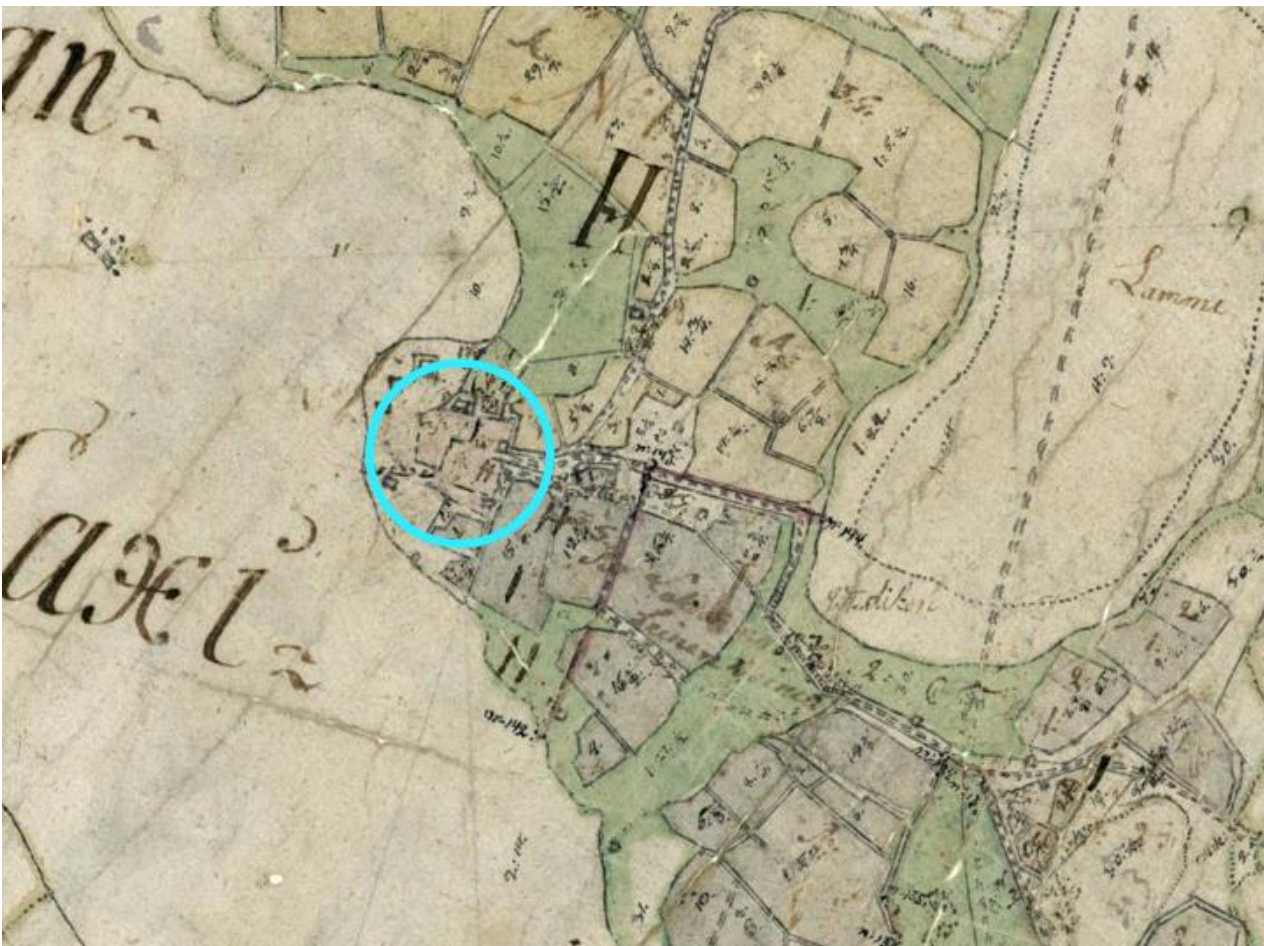
Isojaossa Kuoranta kuului Terälahden jakokuntaan. Kivirannan asuintontit sijaitsivat Kivirannaniemessä, Kuorannanlahden (nykyinen Törönlahti) itärannalla. Kivirannassa on ollut myös kestikievari.

Nykyinen maankäyttö: autio rakentamaton niemi järven rannassa. Saattaa olla hyvin säilynyt kohde.

Isojakokartta: Kuoranta, Johan Florin, 1787, Maamittauslaitos, 102_teisko_3_a – Isojakokartat

Kartta:

- Kartta 61. Kohteet 53 ja 60. Mittakaava 1:25000.
- Liitekartta 8. Kohteet 17, 36, 37 ja 48. Mittakaava 1:25 000.

Kartta 62. Ote kartasta " Kuoranta, Johan Florin, 1787, Maamittauslaitos, 102_teisko_3_a – Isojakokartat"

14.10.2020

6 Yhteenveto ja suositukset

Aikaisempien selvitysten perusteella tunnetut historiallisen ajan asuinpaikat sijoittuvat tarkasteltavan alueen eteläosaan. Tämä kuvanne melko hyvin myös alueen arkeologista selvitystilannetta myös muun tyyppisten kohteiden osalta, sillä viime vuosina tehdyt tarkemmat selvitykset ovat keskittyneet erityisesti alueen eteläosaan alueille, jossa on muuttuvaa maankäyttöä.

Tämän selvityksen yhteydessä tarkasteltiin 60 asutushistoriallista kohdetta sekä yhtä kirkonpaikkaa. Muinaisjäännösnäkökulmasta uusia kohteita paikannettiin 43, joita oli noin kaksinkertainen määrä tehtävänannossa arvioituun määrään. Tämä todennäköisesti johtui siitä, että suuri osa alueen pohjoisosan kohteista oli yksinäistaloja, eikä alueella sijainnut kovinkaan monta kylätonttia, jolle useampi talo on sijoittunut.

Isojakokarttojen perusteella pystyttiin paikantamaan lähes kaikki tarkastellut kohteet, tosin muutamien kohteiden karttamerkinnot olivat epäselviä. Isojakokartoille on näkyvissä myös monia muita mielenkiintoisia kohteita, kuten myllynpaikkoja, nuorempia asuinpaikkoja, rajamerkkejä ja tielinjoja, joita tässä yhteydessä ei tarkasteltu. Inventoinnin yhteydessä ei tehty maastotarkastelua ja kohteiden sijainti tai laajuus tulevat todennäköisesti tarkentumaan mahdollisen maastotarkastuksen yhteydessä.

Tässä raportissa esitetyt kohteet edustavat alueen vanhinta tunnettua asutushistoriallista kerrostumaa ja sitä kautta ovat arvokkaita osia alueen kulttuuriympäristöä ja arvotekijöitä. Hyvin säilyneillä kohteilla on myös tutkimuksellista arvoa. Toivottavasti tämä selvitys edesauttaa kohteiden säilymistä ja arvostusta osana Teiskon ja Aitolahden alueen kulttuuriympäristöä.

6.1 Aiemmin selvitetty kohteet

Aiemmin selvitetty kohteet ovat muinaisjäännösrekisterissä ja niiden kuvaukset on poimittu sieltä. Ne on esitetty tässä raportissa kohdenumeroilla 1-17. Kohteet suositellaan huomioimaan kaavaratkaisussa kohdemerkinnöin ja seuraavilla kaavamääräyksillä:

Muinaisjäännöskohde.

Muinaismuistolaila rauhoitettu muinaismuistokohde, kiinteä muinaisjäännös. Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolainnoilla kielletty. Kohteen ja sen lähialueen maankäyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon muinaisjäännöksen suoja-alue, maisemallinen sijainti sekä liittyminen ympäristöön. Aluetta koskevista toimenpiteistä on neuvoteltava museoviranomaisen kanssa ja pyydettävä lausunto.

Muu arkeologinen kulttuuriperintökohde.

Alueen suunnittelussa tulee ottaa huomioon muut arkeologiset kulttuuriperintökohteet ja niiden ympäristö. Alueella sijaitsevien historiallisten rakenteiden ja kerrostumien poistaminen on sallittua vain erityisestä syystä ja riittävän arkeologisen dokumentoinnin jälkeen. Aluetta koskevista suunnitelmista on kuultava museoviranomaista.

6.2 Nyt selvitetty kohteet

Nyt selvitetty kohteet ovat mahdollisia muinaisjäännöksiä. Ne on esitetty tässä raportissa kohdenumeroilla 0 ja 18-60.

Selvityksessä esitetään mahdollisina muinaisjäännöksinä seuraavanlaisia kohteita:

14.10.2020

- kirkonpaikat
- asuinpaikat, kyläpaikat
- asuinpaikat, yksinäistalot

Suurimmassa osassa mahdollisina muinaisjäänöksinä esitettävissä kohteissa karttatarkastelujen perusteella maankäyttö on perinteistä ja/tai kohteet ovat rakentamattomia nykyisin. Oletettavasti kohteet voivat olla melko hyvin säilyneitä. Koska kohteiden säilyneisyyttä ei ole tätä selvitystä tehtäessä tarkistettu maastossa, maankäytön muuttuessa kohteiden säilyneisyys, sijainti ja laajuus suositellaan tarkistamaan maankäyttöä muuttavien hankkeiden yhteydessä ja tulokset huomioimaan suunnittelussa. Kohteet suositellaan huomioimaan kaavaratkaisussa kohdemerkinnöin ja seuraavalla kaavamääräyksellä:

Mahdollinen muinaisjäänöskohde tai muu arkeologinen kulttuuriperintökohde

Alueen maankäytön muuttuessa tai muissa vaikutukseltaan merkittävässä hankkeissa kohteen sijainti, laajuus ja arvo tulee selvittää tarkemmin. Merkinnällä on osoitettu Pohjois-Tampereen historiallisten asuinpaikkojen selvityksen 2020 mukaiset kohteet. Selvitys on tehty karttatarkasteluna. Alueelle kohdistuvissa vaikutukseltaan merkittävässä hankkeissa tulee laatia tarkempi kohdeselvitys. Historiallisten rakenteiden ja kerrostumien poistaminen on sallittua vain erityisestä syystä ja riittävän dokumentoinnin jälkeen. Aluetta koskevista suunnitelmista on kuultava museoviranomaisena toimivaa Pirkanmaan maakuntamuseota.

14.10.2020

7 Lähteet

Alhonen, Salo, Suvanto ja Rasila 1988. Tampereen historia I Vaiheet ennen 1840-lukua. Tampereen kaupunki.

Suomen asutus 1560-luvulla: kartasto = Bebyggelsen i Finland på 1560-talet: Atlas = Atlas of the settlement in Finland in the 1560s. Suomen Historiallinen Seura 1973.

Suvanto, Seppo 1988. Talonpoikainen Tampere keskiajalta 1600-luvun puoliväliin. (Aihonen & Salo & Suvanto & Rasila). Tampereen historia 1. Vaiheet ennen 1840-lukua. Tampereen kaupunki. s. 161-313

Kouko, Törmä ja Kivimäki 2015. Tampereen Aitolahden ja Teiskon kulttuuriympäristöselvitys. Tampere: Tampereen kaupunki, kaupunkiympäristön kehittäminen 2015.

Verkkolähteet:

Hansson, Hans. Ylä-Satakunta (kartta). Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/23650>.

Suvanto, Seppo 2001: Vanhan Satakunnan henkilötiedosto (VSHT) 1303 – 1571. Saatavilla: <http://www.narc.fi/suvanto>

Arkeologiset tutkimusraportit:

Laakso, Bilund 2014: Tampere, Terälahden osayleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi 2014

Luoto, Kalle 2006. Arkeologinen inventointi Tampereen Nurmi-Sorilan osayleiskaava-alueella 2006.

Luoto, Kirsi 2010. Nurmi-Sorila. Täydennysinventointi osayleiskaava-alueella.

Salminen, Hanna-Leena 2007. Tampere Hirviniemi ja Sisaruspohja Osayleiskaava-alueiden arkeologinen inventointi 2007.

Poutiainen & Sepänmaa 2018. Tampere, Teisko, Pappilansaari muinaisjäännösinventointi 2018.

Poutiainen & Sepänmaa 2018. Tampere Kämmenniemi muinaisjäännösinventointi 2018.

Historialliset kartat:

- Ahoi, P.H. Pelander, 1795, Maamittauslaitos, 118_teisko_1_G_b – Isojakokartat
- Ahoi, Johan Florin, 1795, Maamittauslaitos, 107_teisko_3_B_a – Isojakokartat
- Aitoniemi, Olof Rehnström, 1765, Kansallisarkisto, H49_2-1 – Isojakokartat
- Aitoniemi, Johan Florin, 1781, Kansallisarkisto, hirviniemi_3 - Isojakokartat
- Asuntila, Zachr Cronbäck, 1759, Maamittauslaitos, 97_teisko_2 – Isojakokartat
- Jutila, Johan Florin, 1793, Maamittauslaitos, 58_teisko_3_G_b – Isojakokartat
- Jutila Ahoi, Johan Florin, 1795, Maamittauslaitos, 52_teisko_3_E_a – Isojakokartat
- Kiimajoki, Johan Florin, 1794, Maamittauslaitos, 70_teisko_6_L_a – Isojakokartat
- Kiimajoki, Johan Florin, 1794, Maamittauslaitos, 69_teisko_6_L_b – Isojakokartat

14.10.2020

- Kiimajoki, Nathan Lilius, 1797, Maamittauslaitos, 66_teisko_6_H_c - Isojakokartat
- Kiimajoki, Axel Abraham Öhmann, 1860, Maamittauslaitos, 60_Teisko_6_D_I - Isojakokartat
- Kovero, B.L. Lindh, 1863, Maamittauslaitos, 85_Teisko_7_D_d – Isojakokartat
- Kulkkila, Nathan Lilius, 1798, Maamittauslaitos, 87_teisko_8_d – Isojakokartat
- Kuoranta, Johan Florin, 1787, Maamittauslaitos, 102_teisko_3_a – Isojakokartat
- Kuusniemi, P.H. Pelander, 1795, Maamittauslaitos, 41_teisko_10_a – Isojakokartat
- Leppälähti, Axel Abraham Öhmann, Maamittauslaitos, 1860, 5_Teisko_12_c_I - Isojakokartat
- Männistö, Johan Florin, 1779, Kansallisarkisto, Paarlahti_Peräjoki_Peräjärvi – Isojakokartat
- Paavola, P.H. Pelander, 1796, Maamittauslaitos, 10_teisko_14_b – Isojakokartat
- Paavola Uskali, P.H. Pelander, 1796, Maamittauslaitos, 12_teisko_14_c - Isojakokartat
- Padustaipale, P Bergius, 1783, Maamittauslaitos, 6054229_MML1-104-840-415-999999--64-15, Isojakokartat
- Padustaipale, P Bergius, 1793, Maamittauslaitos, 16_teisko_15_D_b - Isojakokartat
- Pohjankapee, Johan Florin, 1776, Maamittauslaitos, kartta_1_pohjankapee – Isojakokartat
- Saarlahti, Johan Florin, 1794, Maamittauslaitos, 54_teisko_3_F_a – Isojakokartat
- Saarlahti, P H Pelander, 1800, Maamittauslaitos, 31_Teisko_19_a - Isojakokartat
- Savo, P.H. Pelander, 1799, Maamittauslaitos, Teisko_20_ - Isojakokartat
- Sääksniemi, P.H. Pelander, 1795, Maamittauslaitos, 45_teisko_11_d - Isojakokartat
- Teiskon Pohtola, Nathan Lilius, 1796, Kansallisarkisto, Teiskon Pohtola Sisaruspohja – Isojakokartat
- Teiskola, Zachr Cronbäck, 1759, Maamittauslaitos, 32_teisko_22_a - Isojakokartat
- Teiskola, Zachr Cronbäck, 1759, Maamittauslaitos, 33_teisko_22_b – Isojakokartat
- Tuhria, Johan Florin, 1792, Maamittauslaitos, 40_teisko_23_7 – Isojakokartat
- Tuhria, Nathan Lilius, 1846, Maamittauslaitos, 38_Teisko_23_D – Isojakokartat
- Värmälä, Johan Florin, 1786, Kansallisarkisto, Värmälä_Valkeajärvi_Näsijärvi – Isojakokartat

*FCG Finnish Consulting Group Oy ("FCG") on laatinut tämän raportin FCG:n asiakkaan ("Asiakas") toimeksiannon ja ohjeiden mukaisesti. Tämä raportti on laadittu FCG:n ja Asiakkaan välisen sopimuksen ehtojen mukaisesti. **FCG ei ole vastuussa tästä raportista tai sen käytöstä suhteessa mihinkään muuhun tahoon kuin Asiakkaaseen.***

Tämä raportti voi perustua kokonaan tai osaksi kolmansien osapuolten FCG:lle antamiin tietoihin tai julkisiin lähteisiin ja näin ollen tietoihin, joihin FCG:llä ei ole ollut vaikutusmahdollisuuksia. FCG toteaa nimenomaisesti, ettei sillä ole vastuuta sille annettujen virheellisten tai puutteellisten tietojen perusteella.

Kaikki oikeudet (mukaan lukien tekijänoikeudet) tähän raporttiin kuuluvat FCG:lle, tai Asiakkaalle, mikäli niin on sovittu FCG:n ja Asiakkaan välillä. Tätä raporttia tai sen osaa ei saa muokata tai käyttää uudelleen toiseen tarkoitukseen ilman FCG:n kirjallista lupaa.